

2003ko uztailaren 27a
LXVI. urtea
1.908 zenbakia
2,90 euro

«Parrandazale genetikoa naiz»

ARGIA

**MARTXELO
OTAMENDI**

uztaileko
Lattun

**OSASUNA ETA
ARIKETA FISIKOA**

Kirola egin behar da, baina ondo

www.argia.com Euskal Herriko astekaria

INFORMAZIOARI

Erremintak

Ingeniaritza linguistikokoan dugun ikerketa + garapena + berritasun oinarritzako erremintak sortzen eta hobetzen dihardu. Oinarritzako KAPSULA deituriko sistema teknologikoan biltzen dira. Hona hemen:

- Analizatzaile morfologikoa
- Euskararako lematizatzailea
- Espainolerako lematizatzailea
- Kwin: MS Word artxiboetako bilatzailea
- Testu alineatuak ikusteko prototipoa
- Itzulpenak baieztatzeko prototipoa
- Konkordantziak ikusteko prototipoa
- Batua/bizkaiera itzulpen laguntzailea

Ikerketa

- SARETEK, Zientzia, Teknologia eta Berrikuntzaren Euskal Sarean integratuta gaude.
- Oinarritzako ikerketako proiektuak egiten ditugu Eusko Jaurlaritzaren Zientzia eta Teknologia Plangintzetan (SAIOTEK). Adibide gisa:
 - Lengoaiaren naturalaren prozesamendua
 - Lengoaiaren naturalaren prozesamendua informazioaren gestioari aplikatuz
 - Lengoaiaren naturalaren prozesamendua ezagutzaren gestioari aplikatuz
- Ikerketa aplikatua egiten dugu Eusko Jaurlaritzaren Zientzia eta Teknologia Plangintzetan (INTEK). Adibidez:
 - Itzulpen-laguntzaileak hizkuntza tekniketan oinarrituz
 - Itzulpen laguntzaileak itzulpen-memoretan oinarrituz

Soluzioak

Web/CD-ROM/papera formatuetan soluzioak ondoko alorretan

- Berriak eta agendak
- Aldizkari eta egunkariak
- Liburutegi eta dokumentazio-zentroak
- Formazio eta autoformazioa
- Jolas interaktiboak
- Denda birtualak
- Bezeroentzako gune pribatuak
- Komunikazio korporatiboa

N UNIBERTSOA

Adur SOFTWARE
PRODUCTIONS

arako taldeak
reminta hauek
nen batzuk:

Adur Software Productions, S. Koop (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

orbitzuak

holkularitza
zarritako soluzioen
guneraketa jarraia
omunikazio zuzena
Esperientzia

pertsonaia

- **Martxelo Otamendi:** "Gizon grisa deitzen didate. Temperatura estandarra daukat".
ESTITXU EIZAGIRRE / IXIAR EIZAGIRRE 6

iritziaren leihoa

- **Gora Pro Nobis:** ASISKO URMENTA 12

- **Hoskide:** "Ni naiz" ala "ni nahiz"? ANDONI EGAÑA 13

- **Korsikako lezioak.** IÑAKI IRAZABALBEITIA 14

- **Gol!!!**
AGURTZANE INTXAURRAGA 15

- **Luparekin:** Lanak hil egiten du. JUAN MARI ARREGI 16

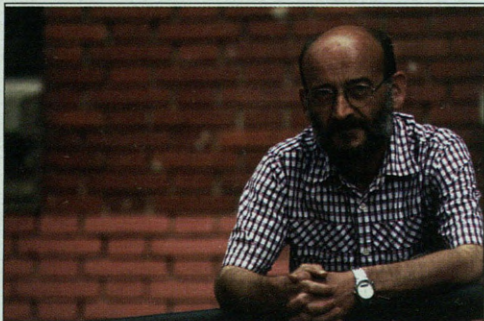
- **Txandan:** Neurgailua. AINGERU EPALZA 17

- **Hiruko Txikian:** Balza. JOXE MARI OSTOLAZA 17

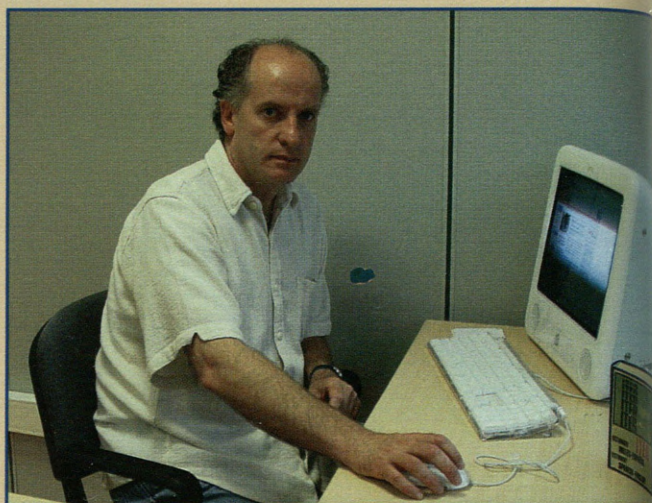
- **Oihartzunak** 18

erdiko kaiera

- **Maribel Belastegi:** "Pentsatzen dena esatea arazoa da oraindik". KATIXA GARATE 19

- **Serrano Izko:** "Askatasunaren gauzapena ez da inon, ibilbidean baizik". MIKEL ASURMENDI 23

Martxelo Otamendi Luze eta azkarra

Gustura luzatu dugu eguerdira arte goizeko kafea. Bi minutuoro g bagailuari so, Martxeloren hizkera azkarra harrapatuko ote du pentsatzen. Hamaika bizipen eta gai ezberdinei buruz mintzat zaigu "Berria"ko zuzendari ez berria. Eguneroko albisteen gainaz egotea tokatzen bazaio ere, hurrengo hamar urterako ikuspegiari ari da lanean. Jakin-mina piztu digu, oportetari ere informazio b aritzen den honek. 6

- **UEK:** Gitarren atmosfera. JON GURRUTXAGA 26

- **Ezpalak:** IZASKUN JAUREGI 28

- **Argitalpenak:** "Izan da beste 'ostikorik' inprimitzera bidali genuenetik ere". LUIS BARINAGARREMENTERIA 30

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia
Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioa laguntzaile

kutxa

gizarte ekintza

Javier Madrazo:

Oporretara joan aurretik elkarriketatu dugu Ezker Batuko Javier Madrazo koordinatzailea. Bere alderdia Eusko Jaurlaritzan betetzen ari den lanarekin pozik dago. Aurtengo udazken oso beroa iragartzen digu politikaren eremuan. **53**

Luparekin

Juan Mari Arregi

16

Ibarratarren saga

XXI. mendean famatua da oraindik Ibarra familia negozio munduan.

XIX. mendean ekin zion negozioak egiteari Jose Antonio Ibarrek, dinastiako lehenak.

Oihalgintzan, politikagintzan, meatzaritzan eta esklaboen salerosketan aritu zen. Guzti hori biltzen du Javier Ibarra e Ibarrek idatzi duen "Nosotros, los Ybarra" liburuan. **50**

Irailaren 7an itzuliko gara!

Abuztua heltzear da eta ohi bezala ARGIAkook urteko oporraldia egingo dugu. Eskutan duzun ale honekin irailaren 7a arte agurtzen zaitugu. Bitartean ongi izan eta gozatu, irakurle!

• Makina bat kontu:

GARBINE UBEDA, JABIER AGIRRE, JAKOBA ERREKONDO, JOXERRA AIZPURUA

40

• Ikuskizunen agenda:

MAYI TOLOSA

42

gaiak

• Euskara:

eskaintza berezia.

LORE AGIRREZABAL

43

• Razmik Panossian:

"Diasporako askok ez du armeniar iraun nahi, asimilatuta bizi dira".

MIEL ANJEL ELUSTONDO

46

• Gartxot: ASISKO

URMENETA, MARKO ARMSPARCH, JOKIN LARREA

32

• Denbora-pasak

34

• Ihesi: Zuberora incognita: bi bazterretan mendixka.

JEAN LOUIS DAVANT

36

termometroa

• Burdina eta esklaboak, ibarratarren lehen negozioak. DANIEL UDALAITZ

50

• Javier Madrazo: «Bizikidetzan esparru berria behar dugu, ezker abertzaleak zein PPK onartuko dutena».

JOSEBA ARRUTI

53

• Bero-beroan

56

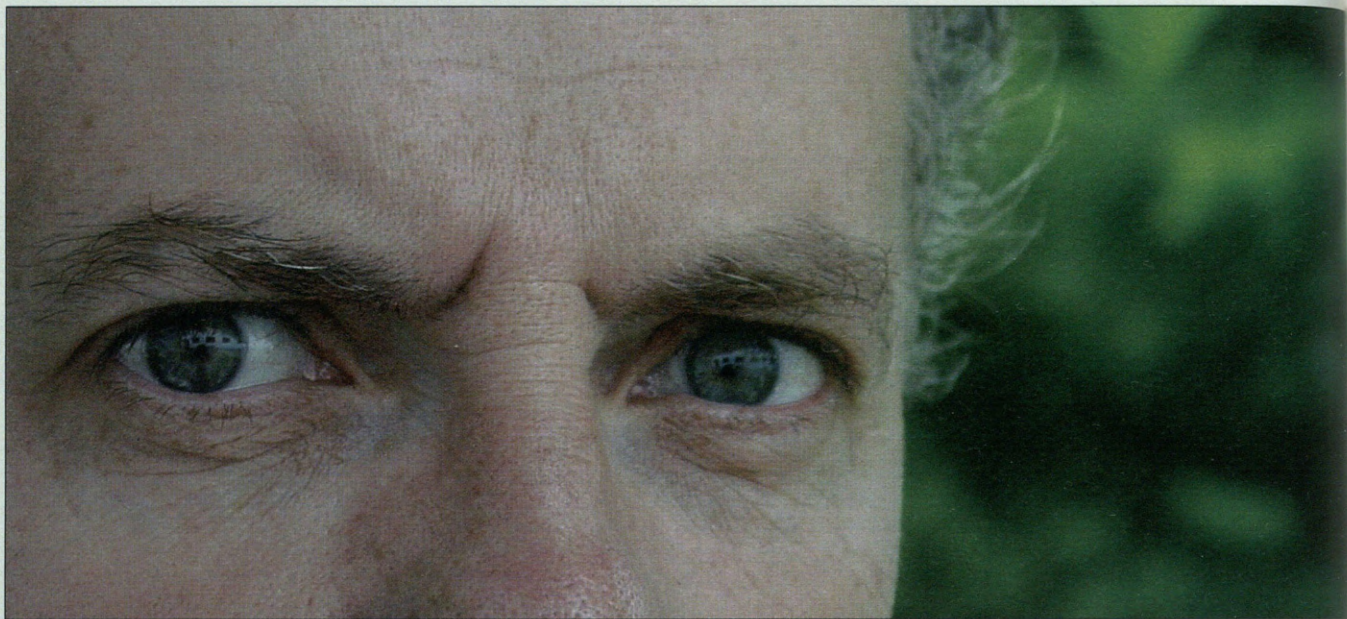
azkena

• Ezkontzak. JOSE IGNAZIO ANSORENA

58

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asumendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Sustapena: Kike Amonariz. Argitalpenak: Bego Zuza. Harpidetzak: Xabier Pagola. Bezeroen harrera: Olatz Korta. Publizitatea: Iñigo Txinburreta, Aloña Sorraluze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde. HELBIDEAK. Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943.371445. Faxak: 943.373403 (erredakzioa), 943.361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberora: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559476000. Faxe: 559476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948.222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com Komertziala: komertzial@argia.com Interneten: www.argia.com Lege gordailua: NA 80-1963 ISSN: 0213-909X Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza: Hego Euskal Herria: 110 euro. Ipar Euskal Herria: 133 euro. Espainia: 110 euro. Beste atzerriak: 140 euro. Airez: 219 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaiña Taldeko partaidea da.

«Gizon grisa deitzen didate»

Martxelo Otamendi

1 Formularako zaletasuna piztu zien telebista ikusleei, aspaldi. 1 Formulako abiadan hitz egitea estilo bihurtu zuen debateetan. Bere ideia azkarrak borobil formulatzeko gaitasunak txunditu gaitu sarri. Eta beti zirkuitu berari bueltaka gabiltzala dirudien arren, euskara nagusi egingo duen formula baten bila dabil eguneroko lanean.

Lanez kanpo, sukaldea du osagai ezberdinak konbinatuz formula berriak asmatzen dituen laborategi gustukoena. Esku ona eta moko finekoa omen, euskarazko irakurleak elikatzen, behintzat, asmatu du.

Anjel Mari Peñagarikanok kontatzen du txikitan erdaraz egiten zenuela, eta berari "kasero" deitu...

Beti esaten diot: "soziolinguistikoki gaizki egiten genian, arrazoi duk. Baina kasero bat hintzen, ez nian, bada, 'pinpinela' deituko!". Egia da, kaletarrak oso gaiztoak ginen inguruko herri txikietakoein. Peñagarikanok bertso saioen batean aurrean harrapatzen banau, beti botatzen dit kontu hori. Baina kontatzen ez duena da, 13-14 urterekin "kasero" deitzen zion horrek bost urte geroago EGAKo klaseak eman zizkiola.

Etxean erabat giro euskalduna genuen, baina kalean erdalduna. Aitak bikain hitz egiten zuen euskaraz, Nafarroako Uztegi herrikoa zen. Etxean anai-arrebak erdaraz sumatzen bagintuen ez zigun pagarik ematen. Etxean euskara gordetzea nahi zuen, gure ondarea delako, baina kalean hizkuntza horrek ez zuen ezertarako balio, kutsu politikoa hartzen zion. Ama zen "Anaitasuna" eta "Zeruko Argia"ko harpidetzak eta Udako Euskal Unibertsitateko matrikulak ordaintzen zizkidana.

Nola ikasi zenuen euskara?

Orain arte Tolosako alkate zen Antton Iza-girre izan nuen irakasle. Sekulako presa neukan ikasteko, eta bi maila egin nituen urte batean. Hurrengo urtean, neu hasi nintzen klaseak ematen. Aurreko urtean gainditutako kurtsoan

Tenperatura estandarra daukat»

gainera, lotsa gutxi eta kristoren kopetarekin! Asteasun hasi nintzen klaseak ematen, eta edonork hitz egiten zuen nik baino hobeto. Lehen egunean "arrepentitu" hitza bota nuen, eta klase bukaeran neska bat etorri zitzaidan galdetza: "euskara batuan 'damutu' beharrean 'arrepentitu' esan behar al dugu?". Sekulako estreinaldia izan zen nirea!

Niretzat herri txikietako festetara joatea zen euskara ondo ikasteko modurik onena. Parrandazale genetiko naiz, ez nau euskarak egin parrandazale. Baina parrandak hizkuntza gartzeko baliatzen nituen. Berastegin urtero goizeko 4:00retako txokolata eta ondorengo baratxuri zopa hartuz, gazte bati entzundako espresioa hurrengo hiru astetan mundu guztia-ri errepikatzen nion, neure kodean sartu arte. "Ez al duk atera niretzat Gin Tónica?" galdetu eta "lehenago eskatzea asko huen!" erantzuten bazidan, adibidez. Espresio horiek, niretzat unibertso berri bat ziren.

Zein da telebistaren egoera zure ustez?

Nire kezka da, errespetu guztiz esanda, medioak berak kalitatea galdu duela. Zirkulu itxi bat da. Bestek egiten dutelako norberak ere mota berekoa egiten du, eta norberak horrela egiten duelako egiten dute besteek ere berdin. Egun ezinezkoa dirudi 21:30etan elkarriketa txukun bat topatzea. Baina beste telebista eredu bat eskaintzen duenak asmatu egingo du. Noski, errazagoa da esatea, egitea baino.

Bertsoa

DOINUA:

AGUR SAGAR BELTZERAN

Zigorra izan arren
gogoaren ordain
ez da izan Martxelo
atzeratzeko lain.
Egunkariarekin
egindakoaz gain,
eskertzen da indarra
izatea orain
berriro izateko
barkuko kapitain.

Aitor Mendiluze

Gau-txoria.

Gau zalea izan da
beti Martxelo:

*"Gaua haustea da
niretzat. Beste
kode bat dauka,
elementu bitxi
batzuk. Herri
bakoitzean gauz
ateratzen den
fauna bat dago".*

Hiri handiak ere
oso gustuko ditu,
eta Londres,
Amsterdam edo
New Yorken ere,
ez ditu ezagutzen
hango museoak,
ez hango elizak, ez
hango erakuske-
tak. Hirietako gaua
ezagutzea gusta-
tzen zaio.

Debateetan sarri parte hartu duzu. Nola presta-
tzen da debatea?

Debatearen formula da, ezer ez dakizun gai batez ezer esan gabe, jendea-ri zerbait dakizula adieraztea. Nazioarteko gaitan, guk ezin dugu askorik jakin Nupurreko (Asia) burtsako krisiari buruz. Egin behar dena da pare bat ideia orokor bota, berdin balioko duena Nupurreko burtsarako bezala NBA ligako saskibaloi taldearentzat. Horretaz zerbait dakienak esango du "honek zeukak aurpegia!", baina besteek "joño, klaro!" ka gustura entzungo dute. Hogei klitxe erretoriko dauzkagu, eta gai bakoitzean horietako zein erabili asmatzea da kontua.

Debaterako deitzen digutenean badakigu zer perfleri erantzuteko gauden debate horretan. Badakigu besteek ere zer perfleri daukaten, eta guk esandakoei besteek zer erantzungo dieten. Paper banaketa bat da. Norberak eroso xamarra zaion papera hartu behar du, bestela ez joanda hobe. Antzerkia litzatekeelako, norbera ez den pertsonaia bat asmatzea.

Jendearengana zer formekin iritsi asmatu behar da, programaren audientzia mota ezagututa. Baina garrantzitsuena mamia da. Formak ezin du mamia izoratu. Gure egunkarira ere kanpoko kolaborazioen bat iristen denean, beti esaten dut inportanteena esanahia dela, eta forma kaxkar edo iraingarri bategatik ezin dela argitaratu gabe utzi.

Zer da subjektibotasun ondratua?

Objektibotasunik ez dago. Kazetaritza fakultateko sarreran jarri behar lukete hori. Egia absoluturik ez dago, beraz, egin dezakeguna da modu ondratu batez egia-
ra hurbildu. Esaterako, informazioa subjektiboa da, baina manifestazio batean egon direnak kontatu daitezke. Subjektibotasunak ezin du estali egondakoen benetako zifra. Gauza batzuk objektibatze-
ko ahalegina egin behar da. Norberaren gustukoak ez diren balantzeak, edo zifrak, edo albisteak ere ondratu eman behar dira. Ni horretan oso hotza naiz. Sinesgarritasuna eta erreferentzialtasuna daukagu jokoan. Zintzo lan egin behar da, ez txintxo.

Jendeak subjektibotasun ondratua eskatzen dio egunkari bati, edo berea irakurri nahi du?

Irakurleak badaki medio bakoitza nolakoa den, eta bere mediora hurbiltzen da, argudio bila. Argudioek indartu eta elikatu dezaten irakurleak lehendik duen iritzia. Era berean, beste

batzuek justu kontrakoa egiten dute. Bere egunkaria irakurtzeaz gain, beste muturrekoa ere mihatu, besteen argudioei kontra egin ahal izateko, erantzuna prestatzeko.

Egia esan, sarri egunkariak erostea eta irakurtzea ez da guk teorizatzen dugun bezain prozesu gogoetatsu, estrategikoa. Gaurko primiziak bihar gehienera bokadiloa biltzeko balio du.

Jendearen bozka ez dator bat irakurtzen duen egunkariarekin. Zer da egunkari horiek erostera bultzatzen dituen?

Egunkari handiak dira, eta "El Corte Ingles"en modura, denetariko zerbitzua eskaintzen dute. Albisteak, herrietako kronikak, iragarki laburrak, sexu zerbitzuak, bigarren eskuko autoak, agenda... dena. Egunkariak gero eta gehiago osatzen dira zerbitzuz, ez albistez. Esaterako, jende askok erosten du egunkaria lana biltzeko. Gainera, egunkari onak dira. Izan litezke gaiztoak, baina ez txarrak.

Euskaldunok oso handiak diren komunikabideekin ari gara lehian. "Diario Vasco" da Europako prentsa erregionalean sarrera indize handiena daukana. Alegia, daukan merka-

Bizitzako bi portada.

Ekainaren 9an bete behar zituen 14 urte "Egunkaria"ko zuzendari. Egun horretan tranpa bat prestatu zioten bere lankideek: "Bilera batera deitu ninduten, eta Hernaniko erredakzioan oso opari hunkigarria egin zidaten. Orain hamalau urte zuzendari izendatu ninduteneko portada, eta "Egunkaria"ren azken portada" dio. "Berria"ko bulegoan du eskegita.

tu potentziala kontuan hartuta, gehien saltzen duena.

Zein da euskaigintzaren egungo erronka?

Euskaraz produtzitzen dugun argitaletxe, irrati, prentsa eta gainerakoen lana merkatu erreala sortzea da. Milaka euskaldun daude hizkuntza gaitasuna eduki arren euskarazko produktuak kontsumitzen ez dituztenak. Beraz, badago merkatu potentzial bat, baina merkatu erreala, alegia, saltzen dugun kopurua, ez da neurri berean handitu. Bakoitzak bere burua aurrera ateratzen badauka nahikoa lan, baina eseri beharko dugu eta sektore osoari eragingo dioten erabakiak hartzeko hitz egin.

Erabaki behar dugu zeintzuk diren hurrengo 10 urteetan kioskoan edo irrati dialean egongo diren euskarazko produktu klabeak. Egun ridikulua da euskarak komunikabideetan duen presentzia. Telebista katea bakarra daukagu. Nazio mailako irrati handi bakarra dago, egunkari bakarra dago, eta aldizkari tematiko gutxi. Eskaintza ez da asko handitu.

Euskararen aldeko zer politika sustatzaila martxan jarri pentsatu behar dugu. Beste denek egiten dute. Espainiak guri esango

digu ezin dugula hizkuntza kuotarik aplikatu. Hori merkatuaren kontra jotzea eta inposatzea omen da. Hori diotenek, ordea, produkzio espainola sustatzen dute. Malezia pixka bat falta zaigu horretan, hasi behar dugu zuhurtzen.

Zein da bidea?

Kalitatea eta erreferentzialtasuna da klabea. Baina ez da nahikoa zapata onak egitea, gizarteari adierazi behar zaio zapatarik onenak guk egiten ditugula. Horretarako antolatu behar dira kanpainak. Jendeak jakin behar du munduan gertatzen denaren berri izateko ez duela beste hizkuntzetara jo beharrik. Eta aldi berean, zer galtzen ari den gureraz ez datorrelako. Adibidez, gure herriko erdaldunek "Goenkale" ikusten ez badute, zerbait galtzen ari direla sentitzen dute.

"Euskaldunon Egunkaria" k lortu zuen hori. Jaio zenean irakurleentzat bigarren egunkari bat zen, eta denborarekin horietako askorentzat lehen egunkari bihurtu zen, eta beste askorentzat egunkari bakarra ere bai. Egunkari bakarra erosten zutenen kopurua hazten ari zen etengabe. Horri eutsi behar diogu "Berria" rekin. "Berria" ra irakurle berri asko etorri dira, baina xanpainaren efektua da hori, haserre bati emandako erantzuna. Aparra jaistean zenbat geratzen diren da gure erronka.

Amorrazioa.

"Gizon grisa" deitzen omen zioten telebistako lankideek.

"Gutxitan nago oso umore onez, eta gutxitan umore txar-txarrean. Temperatura estandarra dut", dio Martxelok. Onerako eta txarrerako inkontziente samarra omen da, eta horrek lagundu dio jasotako jipoia psikologikoki gainditzeko. "Baina inoiz ez da jakiten anfora noiz apurtuko den. Eta ez zait amorrazioa pasatuko nire torturatzailerak aulki judizial batean eserita ikusi arte, edo torturarekin bukatu arte", gaineratzen du.

Herrietako gehigarriak sortu dituzue. Zergatik ez, beste komunikabideek bezala, korrespondentzial bidez?

Ez zelako posible. "Diario Vasco" k Gipuzkoarako bederatzi edizio egiten ditu, eta edizio bakoitzeko bost orri, beraz, denera, 45 orri. "Diario Vasco" ren pare jartzeko bakarrik, beste hainbeste egin beharko genituzke, eta irabazteko, berriz, orri gehiago eta hobeto eman beharko genizkioke herriko informazioari.

Bizkaian 15 orri gehiago egin beharko genituzke. Araban beste 10, Nafarroan 20tik gora, eta Iparraldean beste 10. 80 orri, guztira. Handienen pare jartzeko hori dena egingo bagenu, egunkaria hondoratuko genuke.

Horregatik pentsatu genuen herriko euskalgintza taldeekin elkarlana egitea. Gure helburua da herrietan gehien irakurtzen eta erosten den egunkaria euskarazkoa izatea, ez erdarazkoa. Herriko informazioaren erreferentzialtasuna lortzea. Eta erreferentzia izateko, beharrezkoa da maiztasuna handitzea, herri askotan astekari, hamabostekari eta hilabetekariak baitira herri komunikabideak. Erdarak dauka hartuta herrietako informazioaren maiztasuna.

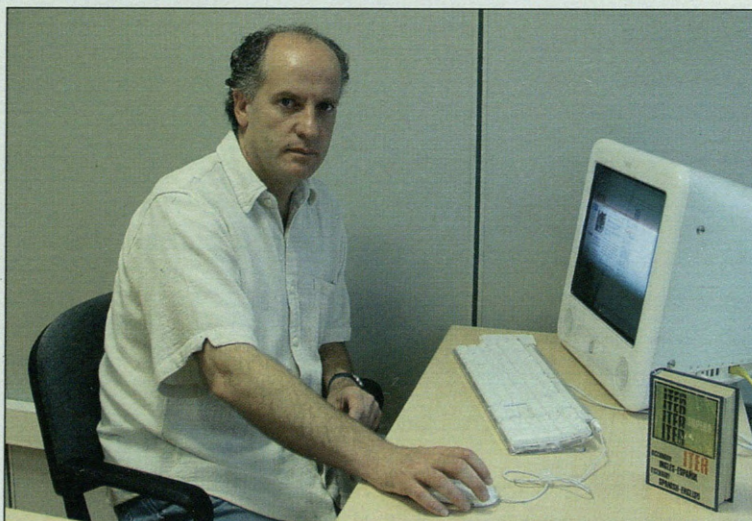
Tolosaldeko "Hitza" rekin gustura?

Bai, "Hitza" k lortu du Tolosaldean herri informazioaren erreferentzia nagusia bihurtzea. Hauteskundeetan alderdiek ere publizitate "Hitza" n egin zuten, eta Tolosaldean kanpaina "Hitza" ri begira antolatu dute, badakitelako Hitza prentsarekora joaten ez bada, egunkari handiak ez direla joango, non eta mitina ez duen nazio mailako politikari batek ematen.

Tolosaldean 6.500 unitate familiar jartzen ditugu egunero euskaraz irakurtzen. Beraz, 18.000 lagun inguru. Gainera jendeak ordaindu egiten du. Eta badago jauzi kualitatibo bat dohaintasunetik ordaintzera. Euskaraz irakurtzearen truke

"Hoa hondartzara oporretan!" Esaten omen diote lankideek. Baina alferrik. Azken urteetan informazioarekin lotutako oporrak egiten ditu Martxelok. Hillary Clintonen hauteskunde kanpaina jarraitzea joan zen New Yorkera, baita bitan berarekin aurrez aurre hitz egin ere. Tunisiarako bidaia ramadan egiten ez dutenei buruzko erreportaje bat egiteko baliatu omen zuen. "Hori bai, ni oporretara noa, eta gogoak emandakoa egiten dut. Ez dut ardura gisa hartzen", azaltzen du Martxelok. Leku denetatik ekartzen ditu parean tokatutako egunkari guztiak, eta lankideen susmoa betez, pare bat erreportaje ere bai.

ordaintzeko ohitura normalizatzea ona da. Hizkuntza guztietan kobratzen da egunkari bat. Horrek esan nahi du jendeak estimatu egiten duela produktua. Urtean 40 euro ordaintzen dituzte "Hitza" irakurtearen truk. Gure lana da jendeari ordaintzea merezikio dion produktua eskaintzea.

Gainera prentsa nazionalako harrobia lantzen dugu, herri prentsa irakurtzen duena egunkari handiago bat irakurtzen jartzea errazagoa da.

Etorkizuna euskarazkoa izango dela sinisten du gizarteak?

Sentsibiltate ezberdinak daude. Batzuk badute aurpegia euskara jakin gabe sailburu izateko. Orain lau urte eztabaida gogorra izan zen EITBko zuzendariak euskara jakin behar zuen edo ez. Ederra zuzendaria, bere kateak zer dioen ulertzen ez duena! Hori hemen bakarrik gerta daiteke. Orain lau urteko eztabaida horrek derrigorrez behartu ditu kudea-

Bilera sutsuak. EKBk garai batean Donostiako Amara auzoan zeukan bulegoa. Txirrina jo eta jo, eta ez zidaten atea irekitzen. Elkarren ondo-ondoan zeudela eta, pentsatu nuen ondoko atea ere EKBkoa izango zela. Txirrina jo orduko ireki zidan atea emakume batek eta esan: "Eser zaitez une batez, señoritak berehala datoz eta". Ez zeukan madame literario itxurarik, baina "nahastu egin naiz" erantzun nion, altxatzeko keinu eginez. "Ez, ez, lasai zaitez eta eseri" erantzun zidan emakumeak. Pentsatuko zuen lehen aldiko damua sartu zitzaidalda. EKBko bilera batera joan eta prostituzio etxe batean bukatu nuen! Pisu hartatik lehenbailehen irten, eta eskerrak ez ninduen EKBko inork ikusi! Egund hartan ikasi nuen portaleko txirrinean pintura gorria duten horiek zer etxe diren.

tzaileak hurrengo zuzendaria euskalduna izan dadin. Hori Bilboko Udalean ez da gertatu oraindik. Gizartearen lana da esparru erdaldunak irabaztea.

Eraginkortasuna zer hizkuntzatan bilatzen da?

Epe motzera egiten da lan. Epe motzera arrakasta lortzeko hizkuntza giltza gaztelera eta frantsesa dira, eta euskara bigarren mailan erabiltzen da. Normalizatu gabeko esparru asko dauzkagu, nire iritziz behar baino mantsago ari gara. Baina badakit ezin dugula edozein abiadatan joan. Gerta daitekeelako trenaren motorra bagoietatik etetea. Euskaldunok presio handiagoa egin behar dugu. Egia da, horrek erabateko militante bihurtzen gaitu, eta zaila da beti txip horrekin ibiltzea. Baina hori egin denetan lortu dira emaitzak. Ikusi besterik ez dago Demoak zer tematuta dauden SNCFrekin. Herri izenak bi hizkuntzetan atera daitezen larrugorritan jarri dira. Horiek lortuko dute euskarak geltokietan presentzia edukitzea. Hegoaldeko erakunde batzuentzat ekintza horiek pozgarri eta txalogarriak dira, eta informatibotan antzematen da balio positiboa ematen zaiela. Baina euren ardurapeko erakunde batean eginez gero, dela Osakidetza, edo besteren bat, jada boikota deitzen diote. Horrelako ekintzaile gehiago bagenitu hobeto. Errebelatzen ez bagara, eta protesta seriorik egin ezean, eguneroko atmosferak eta eguneroko martxak jan egiten gaitu.

Zergatik Kataluniako elkartasun sutsua?

Bi arrazoi daude: batetik, Kataluniako gizarteak daukan osasun eta nortasun demokratikoa. Eta bestetik PP euskararekin zer egiten ari den ikusita, beharra ikusi dute euskaldunei olatu hori hausten laguntzeko, bestela olatuak Katalunia ere irentsiko baitu. Josep Lluís Carod-Rovira ERCeko idazkari nagusiak deitu eta esan zidan: "Euskaldunak ez zaitezte errenditu, zuek errenditu eta gero gure bila etorriko dira-eta".

Europar zer gertatu da?

Erantzuna mediatikoa izan da, eta korporatiboa. Europako egunkari eta telebistatik handienak pasatu dira hemendik. Denak zeuden eskandalizatuta egunkari bati hori nola egin dakioken sinetsi ezinda. Espainiako diplomazia oso kezkatuta dago Europak "Egunkaria"ren itxierarekin nola erantzun duen ikusita. Badakigu Espainiako enbaxadoreak oso lanpetuta ibili direla hilabete hauetan, bere herrietako prentsa konbentzitu nahian. Konturatu direlako komunikabideak oso erraz etortzen zirela gure tesietara.

Politikoki dugun zulo handienetakoa da oso gutxi inbertitzen dugula nazioarteko

Curriculuma

- **JAIO:** Tolosan, 1957an.
- **"BERRIA"KO ZUZENDARIA**
- **IKASKETAK:** Magisteritza

Ibilbidea

- Tolosako euskaltegia hasi zen euskara irakasle, eta zuzendari ere izan zen 1989an.
- "Egin" egunkariko "Egunon" atalean hasi zen kazetari, elkarrizketak eta sukalde errezetak egiten.
- Ondoren, Euskal Telebista hasi zen, eta hainbat programatan hamaika lan egina da: besteak beste, "Rockibili" programaren arduradun; "Txoria dut maite" programako aurkezle; "Babel" kultur programako aurkezle; "Egonean giro" eguneroko magazinaren zuzendari; "Flamingo berria" telesailako gidolari...
- "Euskaldunon Egunkaria"ko zuzendari izendatu zuten 1993an.

harremanetan. Ez da erraza, Espainiak eta Frantziak ondo harrapatuta eta bereganatuta dutelako esparru hori. Baina nazioarteko bermerik gabe, zaila da egun munduko edozein herritako arazoa konpontzen. Horretan denbora, bidaia eta diru asko inbertitu behar dira.

Zer egin behar da besterik itxi ez dezaten?

Egiazko blindajerik ez dago. Inor ez dago salbu Espainiaren erasoetatik. EITBko zuzendari nagusia ere ia eraman zuten Auzitegi Nazionalera ETAr egindako elkarrizketagatik. Gu blindatzeko modurik onena gizartearen jarrera da. Zenbat eta laguntza sozial, irakurle, eta akziodun gehiago izan, eta zenbat eta era-

Kokteletako

ginda. Zuzendari

izendatu zutenean

"Euskaldunon

Egunkaria" ezagutza

emateko batetik beste-

ra ibili behar izaten

zuen. "Ez da beste

zuzendaririk egongo ni

adina ekitalditara joan

denik", ziurtatzen du

Martxelok. Jada ez

darama trote bera,

baina oraindik toka-

tzen zaio euskarazko

egunkari batek existi-

tzen duela azaldu

beharra. Iristen zaila

den jendearekin San

Mamesko palkoan jarri

da harremanetan, eta

gune horietan informa-

zio asko mugitzen

omen da, idazle batek

abiatu duen nobela,

edo talde batek graba-

tu berri duen diskoa...

kunde finantziero-politiko-sindikal gehiago izan inguruan, orduan eta babestugoa gaude.

Jipoiaren ostean nondik atera zenuen indarra batera eta bestera ibiltzeko?

Kartzelatik atera eta ETBk unitate mugikor bat bidaltzeko erreflexua izan zuen. Kasualitatez ETB-2ko informatiboarekin konektatzeko orduan atera nintzen. Badirudi irudi eta hitz haiek jendea bihotza irauli ziotela, eta horren ostetik etorri zen katea osoa.

Sekulako amorrazioa neukan. Ezin nintzen isilik geratu. Agian neure buruari gehiegizko garrantzia eman diot, baina ni eta nire ingurukoen kasua ez badut erabiltzen torturaren kontrako olatu handi bat sortzeko, berdin jarraituko du denak. Ni horrela tratatu banau-te, zer ez ote dute hauek egingo 18 urteko gazte batekin! Jakinda ez zaiela kazetaririk joango zer gertatu den galdetza. Ahal nuen dena egingo nuela esan nion neure buruari. Nire sinesgarritasuna torturaren kontrako lanean jartzeko prest nago, beti ere atzera begiratu eta jendea ikusten dudana artean. Atzetik babesik ez badaukat, bi aldiz pentsatu beharko dut. Nire lanak balio izan du jende baten agendan tortura konpondu beharreko gauzen zerrendan gorago igo dadin. Horren arriskua da arazoa gehiegi pertsonalizatzea nigan. Espero dut inguruko noria mediatiko hau geldituko dela, gehiegizko erreferentzialtasuna hartu baitut.

Berriz zuzendari jartzeko beldurrik sentitu duzu?

Badut etorkizunean gertatu litekeenaren kezka. Baina alferrik ezkutatuko dut, niri asko gustatzen zait zuzendari izatea. Gainera erabaki hori besteren esku jarri nuen. Kartzelatik atera eta berehala idatzi nion ordura arteko lantaldeari, esanaz nire dedikazioa haiek egokien ikusten zuten lanean edo lanetik kanpo jarriko nuela. Zuzendari izaten jarraitzea nahi zutela eskatu zidaten.

bilintx

ramos

mattin

urretxindorra

bilintx bertso-hop

arriaga

xalbador

xalem

herriak

Donostia, Tolosa, Bergara, Irun, Gasteiz, Baiona, Iruñea, Bilbo
www.megadenda.com

GORA PRO NOBIS

Arisko Urmeneta

URTEAK EMAN
DITUGU DON KARLOSEN
ESPEROAN...

... ETA SARKOZY
EZ HELDU ...

BEHARRIK, BESAULKIA EROSOA DA...

HOSKIDE

JON SARASUA • ANDONI EGAÑA

"Ni naiz" ala "ni nahiz"?

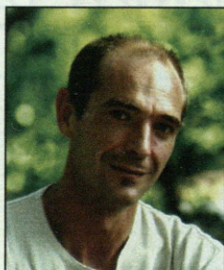

Ortografia akatsena amaiarik gabeko mehatza duk, hoskide, etengabe sortzen ari garen gure hizkuntza honetan. Ordenagailua bera zaiguk sormen-iturri, askotan. Inoiz gertatuko zitzaian. Hitz bat behar bezala idatzi euskaraz eta bere burua zuzentzeko duen automatismo batez, ordenagailuak hitza desitxuratzea. Nirearen pantailan, konpontzen ikasi arte, "ariketa" idaztearekin, automatikoki "hariketa" azaltzen huen.

Haseran ernegatu egiten nintzen. Harik eta gure herriari buruzko metafora polita izan zitekeela jabetu nintzen arte. Hariketa-lana bait da gure herriak ezinbestean eta lehenbailen egin beharreko ariketa. Hari-muturrak aurkitu, eta tentuz eta pazientziaz elkarri lotzen ahalegindu. Herri hau ehundu egin behar dugu, ez erdibitu eta ez biderkatu. Hori ahariketan aritzea litzateke.

Markoaren bila gabiltzan honetan, kuadroa bera zait kezka. Macramé-lan ederra egin genezake. Baina horretarako hariz hari eta korapiloz korapilo joan beharko dugu. Eta horretan hutsegiten ari gara. Hoskide, hire artikuluskari begira auzokoarenari eman zioat zeharkako begiradaxoa. Euskadi Buru Batzarreko kidea duk. Munta handiko esaldiak zekartzak. "Defentsiba hutsean marrazturiko estrategiak proposamen politikoa behar du eraginkor izateko...". " ...Kontua da inizatiba guzti horiei zentzu bakar eta nazionala eskeini behar zaiela eta horretarako ezinbestekoa dela abertzaleon hitzarmena. Galdera da gutariko bakoitza zer eskeintzeko prest dagoen eszenategi horretara iristeko."

Nire ustez galdera bestelakoa litzateke, zinez egin eta zinez erantzun beharrekoa. Abertzaletasunaren jarrera hori mozorro hutsa da edo benetan sentitzen dugu nortasunaren auzia gure mundu ikuskeraren zatirik garrantzitsuen delako? Galdera horri erantzun ondoren hariak errezago lotuko genituzke eta korapilo zaharrak askatu eta berriak aurkitzen hastea lortuko genuke. Txarrena da, erantzuna bata izan edo bestea izan ni neu kezkatutik geratuko nintzatekeela.

Andoni Egaña

BERTSOLARIA

"Etsia" eta "hertsia" ere hoskide dira ordea. Batak bestea dakarren susmoa dut gainera. Eta bata zein bestea amildegirako bide genituzke. Itxaropentsu izan nahi nuke, baina ezin dut. Ez da erreza azaltzen. Gure ikastetxeetako neska-mutikoei, nahi gabe, ederki asmatu dute modua. Nahastu egiten dituzte, askok eta askotan, "ni naiz" eta "ni nahiz". Horratx gure izatearen muina muino muinoko adierazpide batez emana! Kontraesanaren seme-alaba gara; zalantza kume; konzesibaren morroi. Epelen upel da gure hau.

Hoskide, niri ez didak ziririk sartuko ordea. Ezker abertzalearen eta jeltkideen aitzakian heure buruaz ere ari hintzan neurri handi batean. Abiatzea eta habiatzearen arteko barne-borroka heu ari haiz nozitzen gorrienean. Erabaki egin beharko duk... Zer izan nahi duk datozen urteetan, ehiztari edo nekazari? Plaza-gizon edo pasa-gizon? Erauntsia edo irentsia? Dirau(e)na edo zirauna?

Ez da "habiatzea" eta "abiatzea" ren arteko gatazkan katigatzen ez den pertsonarik. Hoskide, niri ez didak ziririk sartuko ordea. Ezker abertzalearen eta jeltkideen aitzakian heure buruaz ere ari hintzen neurri handi batean. Abiatzea eta habiatzearen arteko barne-borroka heu ari haiz nozitzen gorrienean. Erabaki egin beharko duk... Zer izan nahi duk datozen urteetan, ehiztari edo nekazari? Plaza-gizon edo pasa-gizon? Erauntsia edo irentsia? Dirau(e)na edo zirauna? ■

Inaki Irazabalbeitia

ARALARREKO BOZERAMAILEA

Korsikako lezioak

Espainiako egunkari batek joan den uztailaren 5ean artikulu-serie bati hasiera eman zion Quebecen eta Euskal Herriaren arteko parekotasun eta desparekotasunak argitu asmoz edo, Ibarretxe lehendakariaren planak Quebecoko iturrietan edan ei duela aitzakiatzat hartuta. Egun berean korsikarrek beren irlaren estatus administratiboa aldatzeko botoa eman zuten. Kasualitatea?

Nazio-erakuntzarako bi kasu horiek jakin-mina eta, batzuetan, inbidia sortu dute gure artean. Euskal mugimendu politikoek oso adi jarraitu izan diote bien ibilbideari. Eusko Jaurlaritzak eta Eusko Alderdi Jeltzaleak Quebeci so egin diote usuago. Hizkuntza-politikaren alorrean aplikatzen ari den ereduak oso kontuan hartu ditu Atlantikoz bestaldeko esperientziak. ENAMek, ordea, harreman sakonagoak landu ditu Mediterranioko irlan. Horretan ere norberak bere bidea!

Beren desberdintasunean (eta ez geografikoa bakarrik), joan den igandeko erreferendumak berdindu egin ditu, boto gutxi batzuen bueltan egoera administratiboa ez delako nazio-erakuntzaren bidean aitzineratu. Bi kasuotan, halaber, botere politikoak bultzatu du aldaketa. Kasualitatea, berriz ere?

Korsikarako Parisko gobernuak planteatzen zuen estatus berria deszentralizazio xume bat baino ez zen, baina balio sinboliko handiko karga gordetzen zuen bere baitan. Izan ere, orain arte bi departamentutan banatuta egon den irla bakar batera biltzea proposatzen zen. Beste hitz batzuetan, korsikar guztiak subjektu politiko-administratibo bakar baten pean jartzeko bidea zen.

Hori gauza handia gero!, hiru subjektu politiko-administratibo desberdinen pean gauden euskal hiritarrontzat! Puntu horretan bada gogoetarako koska bat nazio-erakuntzaren teoria lantzen ari diren euskal ideologoentzat. Korsikako administrazio-batasuna, lurraldetasuna hain justu, txikira jokatuz lortzeko aukera egon da. Hain zuzen ere, eduki xumez osatutako akordio baten inguruan gorpuztu da aukera hori. Hasierako egoera ahul batetik abiatuta eta handira jokatuz, gurean ENAMek planteatzen duen moduan, lurraldetasun-aukera hori izango al zuten korsika-

ALBERTO ELSEGGI

rek? Kuriosoa izan da, kontraesankorra ez esatearren, ENAMen inguruko prentsan Korsikako galdeketak izan duen autodeterminazio-erreferendum kutsua.

Erreferendumaren emaitzari beste ertz batetik begiratzuz, bat nator Abertzaleen Batasuneko Andde Sainte-Mariek esandakoarekin: "herri-kontsultarik ezin da programatu indar politiko eta sozial ezberdinen akordio politiko zabalik gabe". Horixe da, hain zuzen ere, Korsikako prozesuan egon den hutsik handienetako bat: alderdi estatualisten barnean zatiketa, estatuaren funtzionarioak kontra, abertzaleak ez osorik alde... Eta saltsa-maltsa guzti horretan, Frantziako Berdeen liderrak, Noel Mamerrek, erreferendumean ezezkoa bozkatzeko gomendatzen zien korsikarrei "Le Monde"n proposatzen zen burujabetzamailla txikiegia zelako!

Bi lezio aterako nituzke Korsikan gerta-
tutakoaz. Lehena, gizarteari galde egiten
zaionean, argi eta garbi planteatu behar
zaio galdera eta Ibarretxeren planaren
ondorio EAEko hiritarrei planteatuko
omen zaien itauna oso argia eta zehatza
ez dela izango susmoa dut

Bi lezio aterako nituzke Korsikan gertatutakoaz. Batetik, gizarteari galde egiten zaionean, argi eta garbi planteatu behar zaio galdera eta Ibarretxeren planaren ondorio EAEko hiritarrei planteatuko omen zaien itauna oso argia eta zehatza ez dela izango susmoa dut. Bestetik, sakoneko aldaketa politikoek indar-metaketa eta gizarte-adostasuna behar dute eta ez dirudi, hor zehar xuxurlatzen denari jaramon egiten badiogu, ENAMek ikastaro berrirako handira jokatze-ko egingo duen proposamenak hori kontuan hartzen duenik. ■

Agurtzane Intxaurraga

AKTORE ETA ANTZERKI ZUZENDARIA

Gol!!!

B

i urte pasa dira Ibarretxe Lehendakariak Kulturaren Euskal Plana iragarri zuenetik. Urte bete beranduago, iaz, hasi ziren lehenengo bilerak. Datoren irailaren erdialderako espero da mahai gainean izatea lehen zirriborroa. Kulturaren Euskal Plana... Ez dirudi ez, ahuntzaren gauerdiko eztula denik. Gure kulturaren etorkizuna jokoan! Baina zoritxarrez, umee-kin parkera ateratzean, edo supermerkatuan arraina erostean, edo edozein egunkari irakur-terakoan, ez dut horren inguruko eztabaida handirik aurkitu. Zergatik ote? Kulturak ber-
din digulako, edo akaso kultu-
rak baloi itxura ez duelako?

Sarritan uste dut, Jainkoak egutegiko zazpigarren egun hura, ez zuela atsedenerako erabili, ez atsedeen osorako behintzat. Ziurrenik, egun horretan, jendearen aisialdian pentsatuz, egun baloi bezala ezagutzen dugun traste sakratua asmatu zuen. Egia esan, behin mundua sortu eta gero, baloia asmatzek ez zion buruko min handirik emango. Biak forma bera, borobila. Biak jira eta bira. Eta arrazoi ezberdi-
nengatik bada ere, biak jasan behar gizakion haserraldi eta ostikadak... en fin! Zeinek dio erokeria bat diodanik? Bestela nola ulertu borobil itxura duen traste horrek horrenbesteko adikzio sortzea Jainkoaren erreinu honetan?

Herri txiki baten bizi den ezagun baten zazpi urteko semeak psikologo baten laguntza izan du azken bi urteetan. Zer da hori erotuta dagoen mundu baterako? Ahuntzaren gauerdiko eztula ez behintzat! Amak, umea eskolara joateko beldurrez somatzen zuela... Zer ote du? Zer? Azkenean argia egin eta erantzuna jakin zuten. Futboleak aritzea gus-
tatu ez, eta bere gelakideek, pitilina zutenak jakina, burla egiten zioten. Eta mutikoa gero eta okerrago, bakartiago eta baztertuago, eta azkenean amari negarrez joan, eta baloia erosteko eskatu.

Bere gelako besteak ere, umeak, besterik ez. Noraino gaiztoak? Haiek ere etxean, kalean, telebistan eta nonahi ikusitako eta

ELI GOROSTEGI

Zer ez du, adibidez Euskal Kulturaren planak, futbolak duen oihartzunik ez izateko? Hedabideen laguntza eskasa esaterako? Zenbat minutu erabili dituzte azken hilabeteotan gure telebista kateek informazio hori sakabanatzeko eta gure etxeetan ere barreiatzeko?

entzundako eredu bera kopiatu besterik ez zuten egin. Norena da errua orduan, errudunik baldin badago, behintzat.

Zer ez du, adibidez Euskal Kulturaren planak, futbolak duen oihartzunik ez izateko? Hedabideen laguntza eskasa esaterako? Zenbat minutu erabili dituzte azken hilabeteotan gure telebista kateek informazio hori sakabanatzeko eta gure etxeetan ere barreiatzeko? Alderantziz ere egingo dut galdera. Zenbat minutu, ordu eta egun erabili dituzte azken hilabeteotan futbol taldeen inguruko berri eta txutxumutxu guztiak aipatzeko? Futbola da

gauza bakarra denok batzen gaituena..., entzun dut harrotasunez baino sarriago harrokeriaz azken hilabeteetan, Erreala futbol taldea aitzakia bezala hartuta. Egia, bai, baina ez pentsa hori denik egia bakarra. Zine bateko areto batean ere, film on baten aurrean, maila eta pentsamendu ezberdinetako jendea biltzen da. Berdin musika kontzertu, edo antzerki lan, edo erakusketa gehintsuenetan. Ikusle kopuru gutxiago, horixe da ezberdintasun nagusia. Eta zer? Hori ere landu egin behar da, eta ez dugu gure telebistetan horren aldeko apustu handirik

ikusten. Alderantziz esango nuke, gero eta urriagoak dira sail kulturalak eta nagusiagoak tele-zakarkeriak.

Kultura omen da gure altxorrik preziatu-
netakoa, beste herri batzuegandik ezberdin-
tzen gaituena. Baina kalera ateratzean, nahiz eta Bilbon izan, ala Madrilan, ala Parisen, sarri-
tan ez dago jakiterik non zauden. Denok moda bera jarriatuz janzten dugu, denok amerikarren filmak ikusiz gozatzen dugu, denok behin eta berriro telebista piztu, eta munduko zoritxar eta injustizia guztiak irentsi ondoren, futbola ez beste askorik, aurkitzen dugu.

Zer ote du forma borobileko traste horrek, munduan beste ezer dagoenik ere ahaztera laguntzen duenean? Gol!!! Hitz magikoa, bat badago.

Zorionekoak horrekin bakarrik konforma-
tzen direnak, zoritxarrez euren izango baita zeruko erreinua. ■

UPORREKIN
Juan Mari Arregi

ANALISTA EKONOMIKOA

Lanak hil egiten du

IGARO DIRA urteko lehen sei hilabeteak, eta, dirudienez, aurreikuspen ekonomietan bederen, hala Euskal Herrian, nola Europan, okerragoak izango dira urtearen bigarren aldiko beste seiak. Diotenez, espero baino hazkunde txikiagoa izango da Europan, eta erreperazioa datorren urtera arte atzeratuko da. Dena dela, aurreikuspen eta espekulazio hutsa da, ez besterik. Espekulazio hutsa ez dena, baizik eta errealtate gordina, laneko heriotza da. Hego Euskal Herrian, 76 langilek galdu dute bizia gutxienez, lehen sei hilabeteetan. Orain ere eraikuntza da sektore arriskutsu eta hilgarriena. Lanaren Nazioarteko Erakundeak, OITk, argitara eman berria du txosten bat.

INGO AZKONA

Zaleak dira gogotik manifestazioetara eta kontzentrazioetara berehala deitzen, atentatu politikoen ondoriozko heriotzetan, baina noiz ikusiko ditugu Ibarretxe eta Sanz antzeko zerbait egiten gure lantokietan gertatzen diren biziaren kontrako atentatuetan, Euskal Herrian bertan azken hamarkadan mila langile bakoitzi gehiagori bizia kendu diotenetan? Era horretako deiek, esan gabe doa, produktioan parte hartzen duten agente guztiak eta biztanle guztiak egoeraz ohartarazteko balioko lukete, eta, horrez gainera, administrazioak administrazio gisa bere obligazioak betetzeko eta erantzukizunak ez saihesteko. Bestalde, ez guke heriotzen arteko diskriminaziorik izango.

Zaleak dira gogotik manifestazioetara eta kontzentrazioetara berehala deitzen, atentatu politikoen ondoriozko heriotzetan, baina noiz ikusiko ditugu Ibarretxe eta Sanz antzeko zerbait egiten gure lantokietan gertatzen diren biziaren kontrako atentatuetan, Euskal Herrian bertan azken hamarkadan mila langile bakoitzi gehiagori bizia kendu diotenetan?

Dokumentuan datorrenez, lanak, egunero, 5.000 langile hiltzen ditu munduan, 270 milioi soldatapekok istripu laboralen bat izaten dute eta beste 160 milioi eritasun profesionalen bat hartzen dute. Guztion egitekoa da istripu laboralak eragozteko: patronalarena, sindikatuen, langileen, administrazioarena eta justiziarena. Lan egiteko baldintzak prekarioak dira oso, eta horregatik ugaltzen dira istripuak neurri horretan. Enpresaburuarentzat obligazioa da segurtasunean inbertitzea, errentagarria izateaz gainera. Eta, hemen, Europako batez bestekotik oso apertik inbertitzen dugu.

MULTINAZIONALAK ETA SUBENTZIOAK. Multinazional askotxok dute lantokiren bat Euskal Herrian. Hemen inbertitu badute, seinale eskulan espezializatu ona dugula, baina, era berean, administrazioek emandako erraztasun fiskalak eta diru publikoa (subentzioak) ere bista-bistako amuak dira. Multinazional horietako batzuek gupida handirik gabe hartzen dute atea ixteko erabakia eta chunka langile eta haien familiak langabezia uztekoa, dela etekin marjina murrizten ari zaiela jabetu direlako, dela errentagarritasun handiagoko lekuren bat aurkitu dutelako (orain Europako ekialdea jo dute begiz, kostu laboral eskasagatik). Halaxe egin dute, esaterako, Zierbenako Cabot multinazional iparramerikarrak, Baionako Chupa Chups katalanak, Zamudioko Ericson suitzarrak (kasu berriena da) eta Babcock Borsig alemanak, zeinek "harrika" bota baitu ezkerraldeko Babcock Wilcox zaharra. Espainiako Telefónica multinazionalak ere, aitzakia moduan konkurrentzia hartuta, iragarri du jada 15.000 enplegaturen kaleratzea. Tartean, jakina, euskaldun mordo bat, zeren 3.000 lagun baitabilza hemen lanean. Eta, multinazional horietako batzuk subentziona-

tu dituzten administrazioek ezin dute ezertxo ere egin "ihes" horien aurrean? Erreklamatzeko al dute emandako diru publikoa, edota segurtatua al dute?

TRATULARIEN EUROPA. Osatu dute jada Europako Konstituzioa. Testuan, ez da ageri erreferentzia sozialik. Oso bestela, filosofia kapitalistari eusten zaio, aldian aldiko multinazional pisutsuei interesatzen zaien horixe, eta baztertu egiten da autodeterminatzeko eskubidea. Hortaz, eta berriro diogu, oraingoan ere tratularien Europak irabazi du: behin behar eta, alde batera utzi dute hiritarren eta herrien Europa. Eta, behar izatera, diogunaren egiaztagiri dira ondoko hauek guztiak: globalizazio kapitalistaren kontrako manifestazio etengabeak, mugimenduko buru agerikoenen atxilotzeak (adibidez, Bové nekazaria Frantziako Estatuan), abian jarri diren foro sozialak (baita Euskal Herrian ere, azkeneko jarduna Gasteizen izan da). Bestalde, oraintsu onetsi duten Nekazaritza Politika Bateratua da tratularien Europa hori ongien ezaugarritzen duena: lurdunen eta multinazionalen esanera egina da guztiz, eta suntsiturik utziko ditu Euskal Herriko ustialetu familiarak. Estatu Batuek berehala txalotu zuten erreforma, eta, ez da zertan harritu, zeren aspaldian ari baitzen erreklamatzeko Munduko Merkataritza Erakundea (MME).

POLITIKOEN SOLDATAK. Europako Batasunak, bistan denez, multinazionalen zerbitzura eta Euskal Herriko ustialetu familiar laborantzakoen kontra legilatzen du. Era berean, bizialdi laborala luzatzea eta pentsioen kostuak murriztea defendatzen du, edota soldatak moderatzea. Bien bitartean, legegile eta europarlamentario horiek berek beren buruen soldatak eta bidaia sariak igo dituzte, halako neurrian non aireportuetako denbora atzerapeak kobratzeko modua ere jarri baitute. Aurretantzean, 8.000 eurotik gora irabaziko dute hileko (1.300.000 pezeta, diru zaharrean kontatuz gero!). Ez da mauka makala alajaina, baina, bidaia ez ezik, luxuzko pentsio planak ere ordaintzen dizkiegu, 60 urterekin erretira daitezen. Gainerako politikoa ere ez dabil tza maila horretatik urrun, proportzionalki. Froga gisa, jo dezagun gure udal handietara, horietan baititugu "gure" politikoen ereduak! Lana 65 urtetik aurrera? Egin dezatela gainerakoek, eta neurriko ordainsariekin gainera, guk geuk gozatzeko aukera izan dezagun! ■

Aingeru Epaltza

Neurgailua

Iruinseme baten ahoan topikoa da Sanferminen izaera askotarikoaz mintzatzea. Zinez hala da, ordea. Batetik, hiriburuak bederatzi egunean janzten duen moztar xarmangarria: Iruñea ez-Iruñe bilakatzen den aste iheskorra, urtearen gainerako hirurehun eta berrogeita hamasei egunetan agertuko ez duen bisaia alai koloretsu abegikor begirunetsua. Eta bertzetik eta aldi berean, Iruñea, inoiz baino Iruñeagoa: muturbeltz, hits eta bertzeekiko zakarra. Bestak bai, baina herritarren erdiendako. Dekretuz txoznarik ez. Egurra ikurrina daramanari. Polizia desgisatua nonahi, probokatzaile. Euskal Telebista Iruñetik kanpo. Salbuespenik? Bai. Nafarroa Oinez salbatu da aurten; zokoratua eta bestagunetik kanpora izan bada ere -bestagunea Pocholorendako da- bere txokoa izan du behingoz Taconeran. Gupidatu ote dira UPNkoak Irunberriko ikastolaz? Ez. CDNk bere gobernuakideak ekarri ditu nahi ez zuten tokira. Pozgarria? Eguneroko bataila guztiak galtzera ohituta, pozteko modukoa da noizean behin bat edo bat irabaztea. Marka da, hala ere, alderdi bateko lehen-dakariarenganaino jo beharra berrogei metro karratuko eremu publikoaz baliatu ahal izateko zure hiriburuan berean atzeritartzat har ez zaitzaten, Casa Andaluza edo Hogar Asturiano ez bezala. Sanferminak, bertzeak bertze, neurgailu ere baitira. Ez ote genekien, jakinean gaude: latzak izanzen dira hurrengo lau urteak Nafarroan. Juan Cruz, begira gaitzazu. ■

Joxe Mari Ostolaza

Balza

Pelipe trulalai. Harrotu egin zaigula ertzainen nagusia, Iban Mayorena iragarri izan balu bezala. Eta Ibana sekulako garaipena izan den bezala, berea antsiak erakarrirako sukarraren ondorengoa izan liteke, porrotaren sotoa. Ez da lehena izan bera, ETArekin amaiera poliziaren esku etor litekeela esan duena. Kantu bera, bertsio ezberdinetan emana izan zaigu joan urtetan, hots, erritmo, kadentzi eta armoniak aldatuta. Baina beti ere, kantu bera. Eta ETAk jarraitzen du berean. Aitortzen dio Balzak helburu eta oinarri politikorik, delinkuentzia ohitik urruntzen duen izaera politikoa hain zuzen, baina bere militanteak delinkuenteak bailiran tratatzea proposatzen du bere estrategian, beren izatea ahalbidetzen duen arrazoari irtenbiderik eman gabe. Ez dute Euskal Herri bera bizi ETak eta Eusko Jaurlaritzak. Ez dira Euskal Herria bizitzen duten bakarrak. Eta ez ditugu horiek gu guztiak ordezkatzeko gaituzten bakarrak. Hemen, orok behar du bere lekua, eta buruan kartzelak lepo egitea besterik ez duenak ez digu balio etorkizunerako. Gehiengoa ezpata biltzen erabiltzeak badu bere arriskua, lanabes zorrotzeak erabilia bestekin batera norbera elbarritzearena alegia. ■

gara.net

"Egin" en itxiera: beste hainbat kalte

Teresa Toda

PPren Gobernuak "Egin" hil nahi izan zuen eta lortu zuen. Horretarako, pixkanaka garatu eta hobetu duen trikimailu juridiko-politiko bat erabili zuen. Trikimailu horren bitartez gero eta eskubide gutxiagok dirau; bista atzera botatzen badugu, euskal gatazkarekin egin den hiru botereen erabilera aztertzeak izua eragiten du. Baina ez bakarrik hiru botereena, laugarren batena ere: prentsarena. Exekutibo indartsu, lotsagabe, inperialista eta kasik diktatorialki agertzen da. Legegileak, ez du maniobrarako tarterik, terrorismoaren aurkako paktuak hutsaren hurrengo bilakatu baitu. Botere judizialaz zer esan? Espainiako togek segurtasun indarren itxura gero eta handiagoa dute. Era berean, laugarren boterea, sortu zenean, Gobernuari eta botereari kritika egiteko balio zuena, estatuaren trikimailuaren tresna bat gehiago bihurtu da.

elcorreodigital

J. L. Lizundia "El Correo"n:

- Noizbait era berean "kontituzionalista eta abertzale heterodoxo" gisa definitu duzu zure burua.

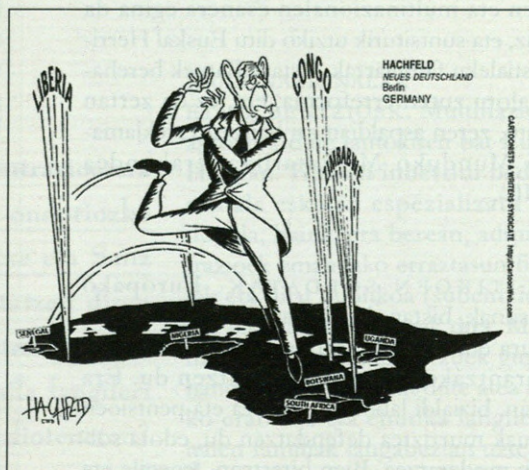
"Manikeismoa dela eta, herri hau bi bandotan banatzearen kontra nago: konstituzionalistak eta nazionalistak. Zientifikoki faltsua da eta arriskutsua. Konstituzionalista naizela diodanean, Konstituzioarekin bizitzea gustatzen zaidala esan nahi dut, egon ez denean, diktadura zegoelako izan baita. Haren artikuluguztiak neure egitea beste gauza bat litzateke. (...) 'Abertzale heterodoxo' izateari dagokionez, ez dut talde zehatz batean sailkatua izan nahi. Hori ere arriskutsua da, hemen kolore guztietako nazionalismoak egon baitira. 'Baskista' izateak batzea gustatuko litzaidake, Katalunian katalanismoa eta Galizian galegismoarekin gertatzen den bezala. Alderdi politiko ez nazionalistetan 'euskaltzaleak' egotea oso mesedegarria litzateke herri honentzat".

◆ Pancho, Frantziako "Le Monde" egunkarian

Berlusconi: Ez ezazue Italiaren kontura barrerik egin gero!

◆ Hachfeld, Alemaniako "Neues Deutschland" egunkarian

www.kaixo.com
internet

KEU
gitarra jolearekin
bere bigarren diskoaz

Ihesi
Zuberoako txoko ezezagunenak
Jean Louis Davanten eskutik

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Maribel Belastegi

Antzoki animalia

Antzerkiarekin maitemindu zen gaztetan hitz jario biziko emakume hau. Antzoki animalia da: *"Eszenatokian nagoen, nire etxean nago"*. Publizitate agentzia batean ari zela, Orain taldean aritu zen amateur gisa. Taldea profesionalizatu zen ondoren eta bereak eta bi pasatu behar izan zituzten. Orain aldiz, kobratzen ez badu ez du lanik egiten. Egun opera eta zarzuelatan, eszena zuzendari lanetan aritzen da. Eta erretiroa hartzean, berriz ere antzerkira itzultzearekin "mehatxu" egiten du. EABren Besarkada saria jaso berri du eta Donostiako Egiara, bere auzora, hurbildu gara beste bat ematera.

Hasteko zorionak Besarkada sariagatik. Pozik? Eskerrik asko. Ezuste handia izan da. Ez nuen espero. Gainera lanean jarraitzen dut eta beti iruditu izan zait halako saria zaharrei ematen zitzaiola. Denbora asko daramat lanean eta poz handia eman zidaten. Lagun oso onak, Madriletik eta guzti, etorri baitziren besarkada hori ematera. Sekulako detailea da.

Egun opera eta zarzuela munduan zabiltza, baina antzerkian urte askoan aritutakoa zara, Orain taldean batez ere.

Urte askoz antzerki amateurra egin nuen Orain taldearekin. Publizitate agentzia batean egiten nuen lan eta arratsaldeko 19:00etan nire

Aktore, eszenografia
lanak egin zituen antzerki
zuzendari bihurtu aurretik
Maribel Belastegik.
Denetik. Furgoneta ere
berak gidatzen zuen,
07:00etan hasi eta
04:00etan amaitzen ziren
lanegun haietan.
Furgoneta kargatu,
eszenatokia muntatu,
antzeztu... denetik egin
behar izaten zuten.

KATIXA GARATE
Argazkiak: Eli Gorostegi

«Pentsatzen dena esatea arazoa da oraindik»

errealizaziorako tartea hasten zen. Ez dut esan nahi nire lanean gaizki nintzenik, oso ondo nintzen, baina 19:00etatik aurrera beste bizitza bat hasten zen. Gustatzen zitzaiguna egiten genuen, testuak landu, gorputz espresioa, baita euskara ikastaroak ere. Nik zazpiak arte ez nuen erretzen, orduan hasten nintzen. Eta han egoten ginen gaueko 22:00-23:00ak arte. Orainetik jende asko pasatu zen, asko maite dudana eta seguruenik oroitzapen ona gordetzen dutenak, aktiboan daudenak orain, Teresa Calo, Javier Sabadie, Xebe Díez, Antxon Etxeberria, Paco Sagarzazu, Angel Marco...

Orain amateur zenean, diktadura garaia bizi izan zenuten. Nolakoa zen antzerkia egitea orduan?

Orain amauterrak ilusio asko eman zituen eta teatro politiko asko egin zuen Franco bizi zenean. Gizon bat estreinaldiaren aurretik aretoan esertzen zitzaigun. Donostian zegoen zentsuratzalea etortzen zenean, ondo entzuten ote zen ikustera zetorrela zioen. Madrileko zentsura ezagutu dugu, testu zentsura, gauza asko... Horrek lerroartean irakurtzen eta beste gauza batzuk esaten zituzten testuak bilatzen ikasten lagundu zigun. Gaur egun ere jakin behar da hori! Bai, baina ez hainbeste. Sekulako eskola izan zen. Oraineko lehen etapan antzerki borrokalariago bat, politikoago bat, identitate bat zuena... egin genuen, auzo elkarteetara eramateko, jendea kontzientziatzeko. Demokrazia iritsi zenean, Orain ordu arte egin ez zuen antzerkia egiten saiatu zen. Antzerkia baliagarri izan zedin zein pauso saltatu eta erre genuen ikusi, eta antzerkiaren artean sakontzen hasi ginen, gozatzen. Inoiz bizi izan dudak garairik zoragarriena izan zen. Ilusioak, talde lana, eguneroko borroka... ekartzen dizkit gogora. Antzerkian hezten hasi ginen, ikastaroetara joaten, Nafarroako Uda Ikastaroetara... Hor Jose Carlos Plaza ezagutu genuen eta berak aurrerago Valle-Inclánen "Divinas palabras" lanean zuzendu gintuen. Obra horixe oso inportantea izan zen alor profesionalean has-tean. Hortik aurrera etapa artistikoago bat hasi genuen: "La señorita Julia", "D'Artagnan"... Eusko Jaurilaritza eta Gipuzkoako Foru Aldundiaren laguntza izan genuen bizi-rauteko, gu mantentzeko eta garatu ahal izateko. Eta gero oparotasun handiagoko garai bat etorri zen, talde gehiago zegoen, konpetentzia handiagoa dago. Garai hartan Antzerti jaio zen eta hortik aktore asko, talde asko eta konpetentzia handia sortu ziren halako herri txikian. Eskaria atomizatzen hasi zen eta honetatik bizitzeko aukera zaildu zen.

Orain profesionalizatzearekin batera, arazo ekonomikoak hasi ziren.

"Divinas palabras"ekin oso gaizki bukatu genuen. Nahiz eta asko lan egin, funtzio asko, irabazitakoarekin ez genuen espektakuloaren dinamika sortzen zuena ordaintzerik. Planto bat egon zen aktore batzuen partetik, eta ni agian ez nintzen ondo portatu eta ez dut zertan gogoratu ondo edo gaizki egin nuen, baina konpainia desegin nuen, ez ginelako nahiko trebatuta, ez ekonomikoki ez administratiboki, halako konpainia baten jarraipena ziurtatzeko. Denek sufritu genuen, eta horrek konpainia puskatu zuen. Agian beste modu batera konpon zitekeen, baina ez genuen jakin. Eta harremanak hautsi ziren eta horren gainean sortu zen Euskal Aktoeren Batasuna (EAB). Hura eratu gabe zegoenean, Victoria Eugeniako gela batean bildu zen talde bat, gure konpainiako aktore batzuk deituta, Oraineko zuzendaritzarekin konforme ez zeudelako. Enpresa ez baitzen lanean ari ziren aktoreak ordaintzen ari eta bilera horretatik nirekin lan egiteko betoa atera zen. Horren gainean sortu zen EAB.

Eta niri, hala ere, bikain iruditzen zait 20 urte eta gero haiek Besarkada saria ematea eta "zein ondo" esatea. Duela asko bukatu zen hori guztia eta gainera haiekin kolaboratzen dut sarri. Oraineko lokala EABkoaren ondoan dago eta giltzak dituztenez bilera eta ikastaro asko bertan egiten dira. Haien ordezkari gisa joaten naiz Madrilen egiten diren Antzerkiaren Plan Orokorren bileretara. Orainen gertatzen zenaren aurka zegoen lehen ni nintzen eta enpresetan kontratatzen zenean langileen beharrei nola edo hala erantzutearen alde nengoen. Gerora, beste konpainiatan ibili zirenei gauza berdintsua gertatu zitzaion. Garai hura bereziki zaila izan zen, profesionalizazioaren lehen urteak ziren.

Ondoren, konpainia txikiagoa gineneko garaia izan zen, garai zaila. Orduan 3 aktore, bi zuzendari, bi tekniko eta banaketaz arduratzen zen pertsona bat geunden, talde txikia. Gune hori ireki egiten zen bestelako langileak kontratatzeko eta itxi egiten zen espektakulua amaitzen zenean. Memento batean zazpi pertsona hauek ezin genuen ekonomikoki biziraun, ez genituen 20 urte lehen bezala, bestelako beharrak genituen, familia eratu... eta bestelako taldeen eskaintzak genituen bestetik. Eta hortik aurrera hasi zen gutako bakoitzaren etapa profesionalago bat.

Orain lokartuta geratu zen, eta erretiratzen naizen egunean, oporretan nagoenean -espero dut oso berandu ez izatea-, berriz itzuliko naiz. Baina ez dut diruaren menpe aritu nahi antzerkian. Antzerki dramatikoak egiten duten guztiak miresten ditut, dirua inberti-

tzen dute, ez dute soldata normalizatua jasotzen eta dena jartzen dute muntaian eta gero ez da errentagarria. Funtzioetatik dirua lortzen da, bizi daiteke, teknikoan, aktoreen, garraioaren gastuak ordaindu daitezke, baina enpresek zaila dute erreuperatzen bai jasotako subentzioa bai jarritakoa. Gure bikoteek jasan ezina jasan dute.

Orduan eman zenuen operarako jauzia.

Ni zuzendaritzan nintzen, eta Arriaga Antzokitik deitu zidaten "Medea" operan zuzendari laguntzaile izateko, Luis Iturri laguntzen. Aurretik zarzuelatxo bat egin nuen. Hori 1990ean izan zen eta hor jarraitzen dut. Nahiko eszeptikoa nintzen mundu honetan hasi nintzenean, pentsatzen nuen, eta oraindik ere bai, antzerki dramatikoak benetako antzerki eskola zela, non aktoreak ahalegin handia egin behar duen, aktorea dena da, bere fisikoak dena espresatu behar du espazioan... Eta opera alor amanderatuagoa zela, estatikoagoa, musikak zailtasunak eragiten zituela. Nik interpretazio horiek oso sakonak ez zirela uste nuen, baina urte hauetan zehar, aldaketa handia egon da interpreteengan eta gaur egun nahiz eta oraindik jende estatikoa egon, interprete-kantari zoragarriak daude. Egundoko alorra da, aurrekontu handiagoak izaten ditu antzerkiak baino, eta begiespen handiagoa eskaintzen die lanpostu hainbati, nire lanpostuari, besteak beste. Ni eszena zuzendari laguntzaile profesionala naiz. Hala ere, batzuetan zuzendaritzak ere egiten ditut. Zuzendaritza laguntzea teknikoagoa da eta eskaintza gehixeago dago. Jeneralean, laguntzaileek zuzendari izatea lortu nahi dute eta nik ez dut halako presarik eta ez zait inporta ere. Zuzendariak interesgarriak izatea da gehien axola zaidana. Luis Iturriren laguntzaile izan naiz urte askotan, Emilio Sagirena, Nizako Operaren zuzendariarena... Jende askoren laguntzaile izan naiz eta hala jarraitzea espero dut. Oraintxe zarzuela bat zuzendu dut Malagan, "El rey que rabió" eta bi eszena zuzendaritza ditut egiteko, Guridiren "El caserio" eta "Manon" Massenetena Jerez de la Fronteran.

93-94an Arteszenan zuzendari lanetan aritu zinen Fernando Bernuesekin batera. Nolako esperientzia izan zen?

Gipuzkoako Foru Aldundiak proiektu bat aurkeztea eskaini zigun Fernando Bernuesi eta niri eta Arteszena aurkeztu genuen. Hura esperientzia errepikaezina da eta urte asko pasa beharko dira Diputazioak halako apustu bat egiteko. Helburua zera zen, konpainia ofizial bat izatea eta urte osoan ez bazen ere, sei hilabetez antzerki konpainia egonkorra

Profesionalizazioarekin galdu eta irabazi

"Profesioak motu propio egingo ez zenituzkeen titulu eta lanak egitera behartzen zaitu. Hori galtzen da. Irabazi, ofizioan irabazten da, jende zoragarria ezagutzeko aukera ematen du eta zure burua menderatzen ikastekoa ere bai. Zure bidea egiteak zure baitan ixten baitzaitu. Azken batean, zure ibilbide pertsonala galtzen duzu eta ezagutza zeureganatzen duzu."

izatea. Hiru espektakulu egin genituen Arteszenak funtzionatu zuen bi urte eta erdian: "Kakatua berdea" eta "Mephisto" antzezlanak eta "Amets beroak" dantza espektakulua. Ezus-teko handia hartu zuten konpainiek eta asko kritikatua izan zen ekimena, nik uste mundu guztiak Diputazioak diru laguntza kenduko ziola pentsatu zuela. Baina ez zen horrela, diru partida ezberdina zuen. Bernuesek eta nik ez genituen inoiz ikuskizunak zuzendu, aktoreentzako interesgarriak ziren zuzendariak ekarri genituen. Legegintzaldia amaitu zenean, aurrekontua desagertu zen. Hurrengo alderdia etorri zenean, atzerapen ekonomikoa izan zen, eta Diputazioko Kultura Sailak Maiatza Dantzaren edo Arteszena mantentzea erabaki behar izan zuen. Maiatza Dantzanen aldeko hautua egin zuen ibilbide luzeagoa zelako eta Arteszena desagertu zen. Gerora, Maiatza Dantzan ere desagertu da. Konpainiek zerbait propio gisa babestu behar zuten bere garaian, baina ez zen hala izan.

Gaur egun halako konpainia bat eskatzen dute zenbaitzuek.

Konpainia nazional bat behar da, baina ez lehengo konpainien modukoa. Gune profesional bat izan behar du, proiektu bat aurkeztzen duena eta beste proiektuak eta gune aldaketa jasotzeko prest dagoena. Bat, bi edo hiru titulu denbora batez egingo dituen, eta espazio fisiko bat duena, antzoki bat izatea, publikoa hara ekartzeko eta hainbeste mugitu behar ez izateko konpainiak. Antzerki publikoak erreperitorio bat osatzeko eta bizi izan ez ditugun gauzak eskaintzeko aukera eman dezake. Horrek asko normalizatu luke. Halako produkzio zentro bat ez egoteak antzerkiari dagokionean sentikorrak diren konpainiak lan hori hartzea behartzen ditu. Nire ustez, Tanttaka gaur egun lan hori egiten ari da. Konpainiek antzerki komertziala egin behar lukete eta administrazioak antzerki artistikoa, arriskutsuagoa egin behar du, konpainiak martxan jarri ezin ditza-keten muntaiak egin, aktore askokoak... eta jendearentzat kulturalki interesgarriak direnak. Kultura askatasuna baita. Berdin euskalduna edo gaztelaraduna izan.

Zaila da ordea hori antzerki publikotik egitea.

Antzerki publikoak existitu behar du, baina administrazioako teknikoek ez dute zertan autoreen tituluetan arakatzen hasi behar...

Victoria Eugenia ez da dantzalekua

"Espainiako Antzerki Plan Orokorra eta EAEko Kultura Plana liburu zuri bat izan behar dira.

Beharrezkoa da horrelako oinarri bat izatea, esaterako, Victoria Eugenia bi urte barru irekitzen dutenean, nahi dutena egin ez dezaten, profesioak exijitzen duena hein batean behintzat egin dezaten. Antzoki izena du, ez dantzalekua edo auditorioa. Azken batean, nahiago dute butakak kendu ahal izatea dantzaleku bihurtu ahal izateko, euskal antzerkigintza-ren programazioa lagunduko lukeen bide bat irekitzea baino".

Komunikazio handia egon behar du agente artistikoen eta administrazioaren artean. Batera joan behar dute herriak eskatzen duenak eta instituzioek. Helburu komun batekin: maila kulturala eta eskaria igotzea. Ez bakarrik antzerki mailan, baita artean, musikan... Azken finean, jendearen maila kulturala igotzea bizitza maila igotzea da. Gizarte honetan kirolak primeran funtzionatzen du. Aukera ugari daude, kirol ezohikoe-

netan ere jende euskalduna dago podiumean. Nik antzerkirako nahi dut hori. Eta bultzatua izatea nahi dut, eta ez konpainiek egin behar izatea lan hori. Lan hori konpainiekin kontzertatu daiteke agian, bide asko daude.

"Herri honek hemen eta orain dituen kezkek ez ditu antzerkiak islatzen", zioen Alfonso Sastre duela hilabete aldizkari honetan.

Niri kanpoan galdetzen didatenean horrela defendatzen dut: egunera bizitzera, heztera eta aukeratzera derrigortzen gaituen zerbaiten gisa. Positiboa iruditzen zait, ez lokartze-ko. Bizirik gaude, identitate horri eusteko beharagatik. Hori ez da hainbeste islatzen antzerkian. Batetik, gizartea ez doalako lehen bezala, batuta, irizpide barietate handiagoa dago eta problematikoa da alde batean edo bestean jartzea maila komertzialean. Konpainia profesional batzuk antzerki politikoa egiten dute, Tanttaka esaterako. Ez dira zuzenki identitatearen gure problematikaren sartzen, baina irakurketa subliminal batekin egiten dute. Besteek antzerkia dibertimendu gisa egiten dute gehiago, nahi duten horretan inbertitzeko eskubidea dute gainera. Gaur egun, pentsatzen dena esatea arazoa da oraindik. Eta hori arazo bat bada pertsona mailan, are zailagoa da komertzialki. Ezin zaio exijitu jendea dirua eta denboraz gain, haien saihetsean lantza bat jartzea. Ados nago Sastrekin, baina ulertzen dut zergatik gertatzen den. Instituzioek identitatea eta dioten guztia defendatzen badute, hori bultzatu behar dute. Francoren kontra ginenean denok elkarrekin ginen, eta tortura salatzen zuten espektakuloak egiten genituen. Beti alde batean gertatzen zen tortura. Ni Madril nintzen Carrero hil zutenean, Donostiako matrikula zuen Diane 6 bat nuen eta jendeak autoa altxatzen zidan eta ni pozik. Gaur egun, zaharragoa naizelako agian, borroka beste bat dela iruditzen zait, nahiz eta oso erradikala izan, baina borroka beste bat da. ■

«Askatasunaren gauzapena ez da inon, ibilbidean baizik»

Bixente Serrano Izko

2001eko Juan Zelaia Sarian Jon Alonsoren "Agur Darwin" eta Joxe Manuel Odriozolaren "Euskal Intelligentsiaren ideologia zantzuak" saioek lehen eta bigarren sariak erdietsi zituzten. Bixente Serrano Izkoren "Beldurra bera zaldi" (uhalik gabeko askatasuna) liburu saririk gabe geratu zen, alta bada, Pamiela argitaletxeak argitaratu zuen. Liburu honen egilea historia irakaslea da. 1948an Saratsan jaioa; Iruñerriko herrixka batean. Askatasunaren aldeko borrokan aritua izaki urte luzetan, bere esperientziatik eta berezko jakintzatik ondu du saio hau. Askatasuna helburu izanagatik, helmuga izan beharrean, Bixente Serrano Izkok eguneroko ibilbidean aurkitu beharreko nahi gisara proposatzen digu askatasuna.

Zer gogoeta egiten duzu zure liburuaren gainean, gaurdanik ikusita?

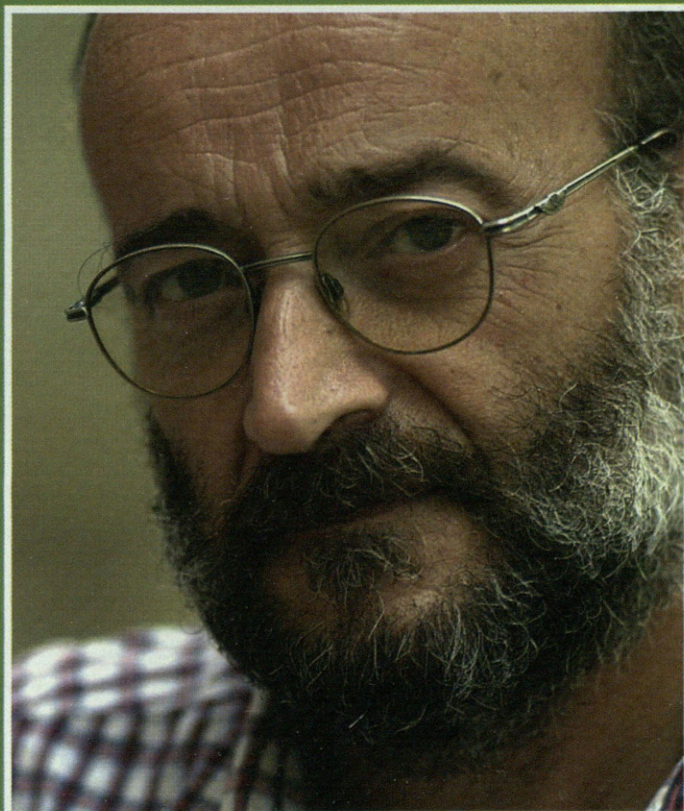
Generoa nahiz gaia zein den kontuan hartuta, argi daukat ez dela halako moda baten araberako *best-seller* bihurtzeko liburu bat. Hausnarketak egitera gonbidatu nahi duen zerbait da, pixkana dastatzeko zerbait izan nahi du, irakurleari interesa pizten baldin badio behin baino gehiagotan irakurtzeko, agian osorik, agian zatika. Bertzalde, denbora pasa ahala irakurle berriak lor ditzakeen liburu bat delakoan nago. Baina batik bat, berrirakurri ala ez, ideia edo sujerentzia berriak erein nahi ditu irakurlearengan, hau berau gero, agian jakin gabe ere nondik datorkion irudikapen berri hori, hortik abia dadin bere kabuz bertze hausnarketa berrietan barna.

Zergatik liburu hau?

Uste nuelako zerbait errateko nuela eta, aldi berean, argitaratzeko aukera nuelako. Zerbait errateko hori zer den? Bada, askatasuna eta handitasuna edo heroismoaren arteko

"Askatasuna gutariko bakoitzaren kontua da, geure beldurra eta guzti. Maiz entzun zaizkio ustezko eta une bateko heroi askori erratea beraiek ez zutela ezer berezirik egin, ez direla heroiak izan. Eta egia da. Beldurra berak eraman ditu, funtsean, ezusteko bat, ustezko ekintza heroiko hori egitera".

MIKEL
ASURMENDI
Argazkiak: Mikel Saiz

lotura ohiko hori, oro har Mendebaldean baina bereziki Euskal Herrian, ezbaian jarri behar dugula.

Norentzat idatzi zenuen liburu hau?

Irakurleria zehatz bat baino gehiago, buruan nuena bertze haxe zen: gai horretaz interesik duen edozein irakurleri nola eskaini dakizkiokeen ikuspegi berrietarako aukerak. Noski, kultura maila bat izan behar du liburu honen irakurleak, baina ez zentzu akademiko batean. Hiritar politikoki edo kulturalki edo sozialki aktibo denak, esperientziak dituenak, dudarik gabe bere burutazio propioak eta kezka bereziak ditu askatasunaren inguruan. Nire ahalegina hau izan da, plantamendu teoriko anitz gure gizarteko egunerokotasunean bizi ditugun hainbat kezkaekin lotzea. Ez dut uste irakurleak, bere esperientziak baldin baditu, aditua izan behar duenik nik aipatzen ditudan filosofoez, hauen ideiak bere bizipen eta kezkei

lotzeko, eta bere kabuz sakonago pentsatzeko gero.

Esperientzia eta jakintza uztartu dituzu zure bizitzan. Askatasunaren bila hasi zinen borrokan gaztetatik eta askatasuna da zure liburuarren ildo nagusia. Zer da askatasuna zuretzat?

Funtsean zerbaitetik hanka egiteko nahi bat. Bigarren mailako kontua da nora joan nahi dudana, zeren bila nabilen. Gainera, inoiz ez gara heltzen helmuga ustez aske batera, baina bidean bertan libre ibiltzen gara. Utopia erakargarri edo iman-utopia batek baino gehiago, liburuan arku-utopia deritzodanak mugiarazten nau: hau da, askatasunaren gauzapena ez da inon izanen, mundu berri batean edo, ihesean bertan, ibilbidean bertan baizik.

Frankismoaren garaian, "zertarako libre izan?" galdera planteatzen zen. Gaur egun aldatu al da galdera hau planteatzeko modua?

Gaur egun guztiz libre garela datu funtsezkotzat, naturalizat, har dezagula nahi da. Sakratua egin dute askatasuna, jainkosa ukiezin bihurtu dute, aldare batean jarri, dela konstituzioaren aldarean, dela Europa ekonomikoaren aldarean. Jainkosa horien gorputzak libreago uzteko edo erabat aldatzeko nahia, askatasunaren, naturaren kontrako bekatu gisa ikustarazi nahi digute.

Askatasunak beldurra du akuilu. Askatzailea eta ekintzailea izan zara. Agertu zer den zuretzat beldurra.

lruinseme honek ihes egin die aurtengo Sanferminei, lehenbiziko aldiz aspaldiko urteetan. Hasi aurretik beldurra ematen diote, baina gero harrapatzen omen dute. Aurtun ez die aukerarik eman eta ihes egin die: "Sanferminak jai guztiak bezala, atsedeen hartzeko manera bat dira, bertze era bateko nekeak hartzeko, horretan baitatza eguneroko nekeetatik askatzea. Bertalde, primerakoa da giro axolagabe batean gutxitan ikusten dituzun lagunekin topo egitea. Eta horretarako egokiak dira bai Sanferminak bai Euskal Herriko jai nagusi asko eta asko".

Gure-gurea da beldurra, denon kontua. Eta beti, historia hasi zenetik, zerbaiten beldur mugitu dira gizakiak; gehienetan, bertze zerbaiten bila abiatu dira, baina inoiz ez dute lortu amesturiko bertze zera hori; halarik ere, askapen bidean ibili dira. Beldurrak, noski, amildegi batera eraman gaitzake, baina aurreko egoera beldurgarri bati ihes egitera bultzatzen gaitu. Edo horrela dela aitortzen dugu, edo askatasuna lau heroiren kontu bat dela aitortu beharko dugu. Baina askatasuna gutariko bakoitzaren kontua da, geure beldurrak eta guzti. Maiz entzun zaizkio ustezko eta une bateko heroi askori erratea beraiek ez zutela ezer berezirik egin, ez direla heroiak izan. Eta egia da. Beldurrak berak eraman ditu, funtsean, ezusteko bat, ustezko ekintza heroiko hori egitera.

Askatasuna nahimenaren gauza bat da, ez beharren kontu bat. Paradoxa bat da beraz. Zuk nahimenaren kokatzen duzu askatasuna, ez arrazoiaren edo adimenaren.

Guk libre nahi dugu izan, eta arrazoiari, gehienez jota, aholkuak eskatuko dizkiogu nahi hori asetzeko. Askatasuna arrazoiaren kokatzea libre izateko behar logikoa onartzea da, kontraerankorra hortaz. Nahimenaren eremuan kokatzean askatzen dugu askatasuna paradoxa horretatik.

Azken hamarkadetako euskal gizartearen bilakabidea ezagutzen duzu, heroismoa ez duzu guztiz arbuizatzen, baina kritikoa zara.

Heroien kontua, nire planteamenduan, garai bateko abangoardien kontuaren antzekoa da. Paper bat bete dezakete lau "heroik" une historiko batzuetan, baina askatasun bila ibiltzen badira konturatu behar dute inor ez dela libre izanen ez badu nahi. Edo gutariko bakoitzak, gure koldarkeria eta guzti, nahi dugu libre izan, edo inork ez digu askatasunik emanen.

Gure gizarteak beldurren edo beharren eskasik ote dauka, libreago izateko?

Kontsumismoaren moldeko ongizatearen eta konformismoaren beldurgarritasunaz ohartu beharko da gure gizarte libreago izanen bada.

Uhalik gabeko askatasuna ez al da utopia bat?

Jakina. Baina orain arteko iman-utopiak deitzen ditudan horiek, helmuga bat planteatzen zuten horiek, gaur egun indarra galdu egin dute. Ez aldiz arku-utopiek, abiapuntutik etengabe ihes egin nahi dutenak.

Nahia eta ihesa dira askatasunaren motorrak. Gizakiok naturatik ihes egin genuen. Gaur egun, askatasuna lortzeko gizaritetik ihes egin beharko

genuke, naski. Norantz? Askatasunari helbururik jarriko zenioke bilakabide horretan?

Jar daitezke helburu batzuk, eskubide anitzen lorpena, noski. Baina lortu ezkerro, indar berriez berriro ihes egiteko nahia eskar jarraituko dugu libre izaten. Bertzela, kate berriak bihurtuko zaizkigu lorturiko helburu horiek.

Askatasunaren bidean legeak gizartearen kontuak dira. Naturan ez dago legerik, naturan beharrak daude. Zure iritziz gizartearen legeak naturaren beharren antzean bihurtu nahi ditugu, gure legeak naturaren kontuak balira bezala, eta hori tranpa hutsa da. Sakondu aspektu hori amini bat.

Garai batean, gizarte baten legeak finkatzeko, jatorri erlijiosoa eman ziguten gizabanakoei. Ukiezinezko legeak ziren, betiko legeak. Gero, arrazionalismoarekin, iusnaturalismoa teorizatu egin zen, hau da, naturak berak emandako agindu gisa aurkeztu ziren legeak. Baina gizarteak berak, gizarte bateko nagusiek edo nolabaiteko botere duten sektore desberdinen arteko itunek egiten dituzte legeak. Eta unean uneko boteredunek ukiezinezkoak nahi dituzte lege horiek. Naturaren legeak, lege fisikoak deitzen ditugunak, zientifikoki, bertze kontu bat dira: gure adimenaren kategoriak dira naturaren osagai aunitz guk geuk ulertu, sailkatu eta erlazionatzeko. Grabitate-legia ez da lege bat, baizik eta lurrera erortzeko orduan hainbat baldintza betez gero guk geuk ikusten dugun gauzen portaera bat. Gizartezko itun edo inposaketei eta naturaren portaera jakin aurreikusgarri horiei "lege" deitzen badiegu, zubi eder bat eraikitzen dugu gizarteko legeak, bidegabeak izanda ere, agindu natural bezala, ukiezinak beraz, ikustarazteko.

Askatasuna eguneroko gauza sinpleenetan finkatzetik abiatu behar bide dugu. Gaurko gizartea nola ikusten duzu zeregin honetan?

Konformismoa da nagusi, baina kontu berri batzuen beldur dago gizartea: globalizazio ereduaren ondorio batzuez, gerrez, hondamendi ekologikoaz, matxismoaren arriskuez... oharren doa Mendebaldeko gizartea neurri batean. Autoritarismoak bere mugak izan ditzake.

Desobedientzia zibila, gizateriaren bilakaeraren ondorio bezala ikusten duzu. Hasieran gizateria bera sortu zen naturatik ihesi, desobedientzia naturala izan zen hura. Askatasunaren bidean, gizarteak hainbeste hierarkizazio eraiki dituen honetan, zertatik ihes egin behar du gizakiak?

Ihes egin beharko luke, libre izan nahi badu. Zertatik? Globalizazioa deitzen dugun

«Ezkerreko abertzaletasunak astindu eder bat behar du»

Markos Zapiain literatur kritikoak "Askatasunez inor ez da sekula Bixente Serrano Izko bezala mintzatu", esan berri du "Berria" egunkarian. Zer iradokitzen dizu bere esanak?

Biziro eskertzeko iritzia da, dudarik gabe. Borondatea nuen, eta kontzientzia ere bai idatzi ondoren, ikuspuntu ezohiko batetik hurbildu naizela gaiari. Beldurra ere bai, bertzalde, irakurle batzuek ez ote duten hartuko bitxikeria huts gisa. Baina sinetsita nago nire ikuspuntu honek aukera berriak irekitzen dizkigula askatasuna eta askapen bideak bertze era batean planteatzeko, gure artean ohituta gauden era "heroiko" horiek baztertze aldera, adibidez.

Alfonso Sastre "herri honek ezkerreko intelektualak falta ditu", esan du ARGIA orain gutxi. Zer deritzozu?

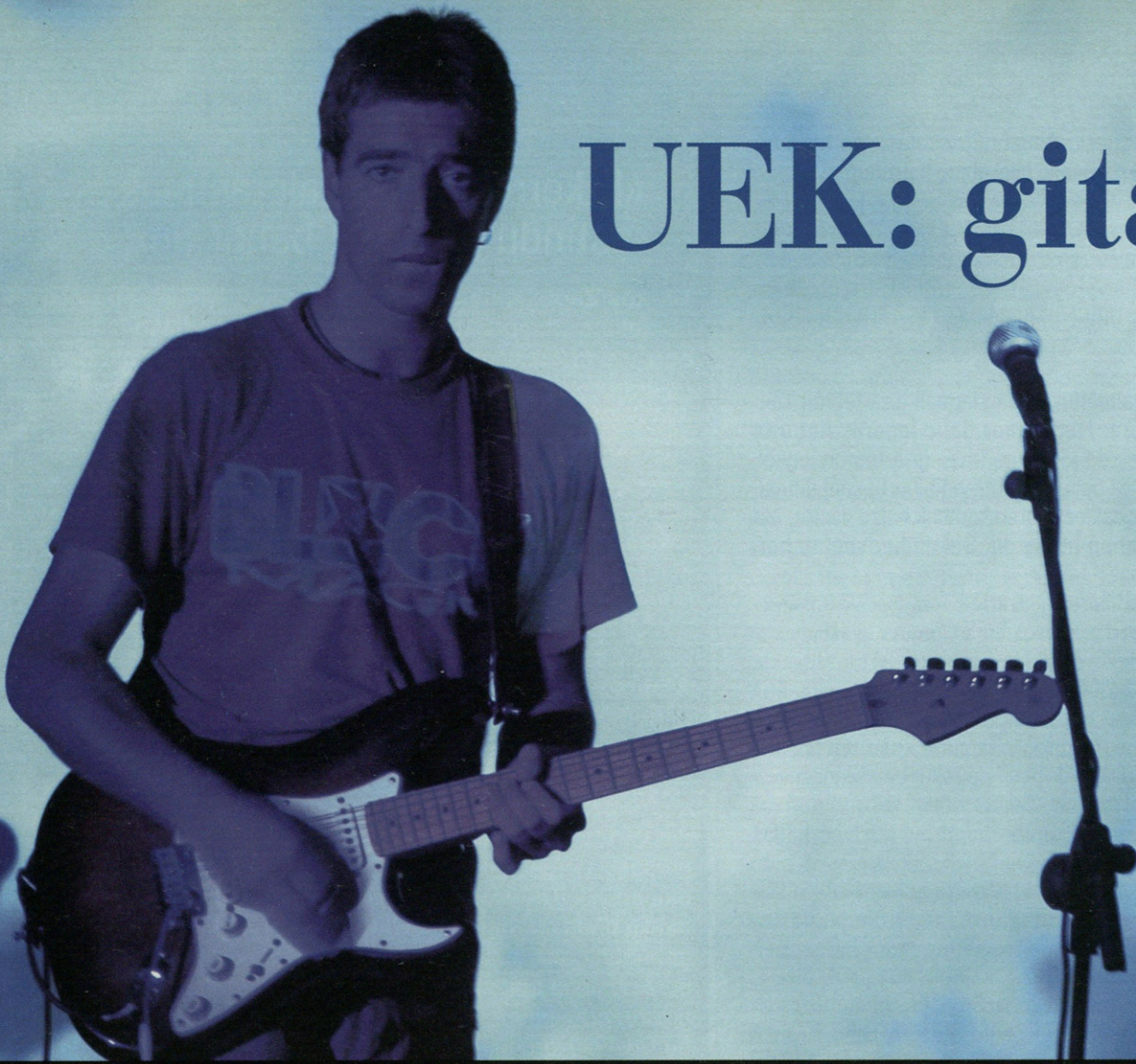
Egia da "intelektual" hitzaren zentzu ohiko eta estuan, baina nik erranen nuke herri guztien hutsune bat dela. Gurean, euskaraz, badaude hausnartzeko aukera aberasgarriak ematen dizkigutenak, nahiz eta gutxitan garatu dituzten preseski beren planteamenduak. Merkatu kontua da, neurri batean. Bertzalde, noski, intelektualen oihartzuna eskasa baldin bada oro har media handietako erranetara jartzen ez direnean, are apalagoa da euskaraz egiten dena. Dena dela, "intelektual" hitza zentzu zabalago batean hartuta, gizarte eta kultura mugimendu asko eta aberasgarriak ditugu Euskal Herrian, Europako herri gehienetan, guztietan ez bada, baino gehiago. Hauetako partaideak ere intelektualak dira, dudarik ez. Ezkerreko abertzaletasunari bereziki dago-kionez, astindu eder bat behar duelakoan nago, kultura politiko berri baten beharra du.

honetan, autoritarismoa da estatuari boteredunek ematen dioten funtzio bakarra: legeak errespetarazteko, zergak biltzeko eta beren nahierara banatzeko, diru publikoa enpresa handien interesen arabera gastatzeko, esku hartze militarrek egiteko... Eredu horretatik ihes egin beharko luke.

Eguneroko politikara etorriaz desobedientzia zibilarik aukerarik ikusten diozu?

Ez ote zen izan koldarren kontu bat intsumituena? Gaur, langile gisa baino gehiago kontsumitzaile eta zergadun gisa sostengua ematen badiogu indarrean dugun eredu horri, eta lau heroirena ez, guztion kontua baldin bada askatasuna, horretan datza ihesbidea, nire irudikoz. Frommek erran zuena: "Desobedientzia-ekintza batekin hasi zen gizateria, ea ez ote den bukatzen obedientzia-ekintza batekin. Beldurgarriegia da perspektiba hori ihes egiten ez saiatzeko". ■

UEK: gitarra

JON GURRUTXAGA

Argazkiak:
Alberto Elozegi

Keu-k, Psychophony eta Etsaiak-eko gitarrajoleak, duela hiru urte ekin zion bere bakarkako ibilbideari. Hainbat urte eta proiektutako esperientziaren ondorioa izan zen "Uek". Musikari ondarrutarrak maiatzan aurkeztu zuen Gaztelupeko Hotsak diskoetxearen eskutik "Ganbaratik" izeneko bere bigarren lana.

ASPALDITIK ENTZUN IZAN DA Ondarroan gitarra jole "famaa", iaioa dela Keu. Etsaiak hasi zenetik bizkaitarra profesionalki aritu da musika munduan. Bestalde, agian, jorratzen zuten estiloa zela medio, ez da nabarmendu instrumentista moduan. Dudarik gabe, bere bakarkako proiektua izan da bere inguruko ahotan entzun zitekeen trebetasun horren confirmazioa. Maiatzan "Ganbaratik" bere bigarren lana argitaratu zuen eta jadanik hasia da kanta eta melodia berriak sortzen. "Ganbaratik" aurreneko diskoaren ildotik doa, bertan kanta intimista eta batez ere instrumentalak biltzen baitira. Musikari bizkaitarrak Uek (Keu alderantziz irakurrita) izenpean hasi zuen bere bakarkako ibilbidea. Denetarik entzun zitekeen zazpi abestiz osatutako lehen lan hartan, jazz doinuak, rocka, musika elektronikoa, flamenkoa... Amorotoko Musikorta estudioan grabatu zen "Uek". "Ganbaratik", ordea, izenak berak ongi adierazten duen moduan, etxeko ganbaran grabatu du. Bertan egituratu duen estudioaren lasaitasunean burutu ditu bai konposaketa eta bai grabaketa gehienak ere.

"Ganbaratik" maiatzaren 24an aurkeztu zuen zuzenean, Ondarroako Kafe Antzokian. Emanaldietarako hiru musikariz inguratu da Keu, Mikel Arakistain baxuan, Mikel Breixo baterian eta Mikel Santos gitarran: *"Ez da erraza horrelako proiektu batean sartzeke jendea aurkitzea. Beraiek herrikoak dira eta oso gustura nago. Bai entseguetan eta bai zuzenekoetan ere oso ongi konpontzen ari gara. Hamarreko nota beraientzat"*. Kontzertuetan, hortaz, aurrez grabatutako programazio elektronikoa eta bateriaren soinu akustikoa uztartzen ditu ondarrutarrak. Horrez gain, Biarko bikote mutrikuarrak prestaturiko irudiak ere gehitzen dituzte musikarekin batera.

Bakarkako proiektua gutxi balitz musikari ondarrutarra beste banda berri batean ere murgildu da: Homo. Talde berria esperientzia handiko musikariek osatzen dute: Mikel Arakistain (Psychophony eta Etsaiak) baxuan, Juanito Sangre (Ekon) ahotsean, Iban Zugarramurdi (Baldin Bada eta Su Ta Gar) baterian eta Keu gitarran. Homo-ren estreinako lana negu aldera argitaratuko da. Dena den, Keuk ez du Uek proiektua albo batera utziko eta kontzertuak eskaintzen jarraituko du.

en atmosfera

16 urtetatik gitarrari itsatsirik

16 urterekin hartu zuen musikari ondarrutarrak estreinakoz bere lehen gitarra eskuan. *"Gitarra klasikoa ikasten hasi nintzen Josetxu Penasegatz, bi urte izan nintzen beregatz eta gero Hilobi taldean sartu nintzen"*, dio Keuk. Aurreneko maketa, "Hilobi", 91n kaleratu zuten. Heavy euskaldunetik gertu kokatzen zen estiloa jorratzen zuten gazteok. *"Hainbat kontzertu eskaini genituen, batez ere, Ondarroan. Getaria eta Aramaion ere aritu ginen, oso gazteak ginen"*, gogoratzen du gitarrajoleak. Galder Arrillaga mutrikuarrarekin batera KTI trash metal taldea osatu zuen gero: *"Maketa bat argitaratu eta zenbait kontzertu ere eskaini genituen, Urtz taldearekin adibidez. Gutxi iraun zuen, ordea"*. Gitarra jole bizkaitarraren ibilbidean, oster, ez da etenik izan. Horrela, 1993an Psychophony taldea sortu eta urte bateko epean maketa argitaratu zuten. Psychophony albo batera utzi gabe Keu Etsaiak taldearekin hasi zen garai hartan. Eta gezurra badirudi ere, baxua jotzen hasi zen banda lekeitiarrarekin. Baxuaren eta gitararren arteko elkartrukaketa hauek, ordea, ez dira arraroak izan musikaren historian. Jimmy Page, Led Zeppelin taldeko gitarrajole mitikoa, adibidez, baxua jotzen aritu zen denboraldi bat Yardbirds taldearekin hasi zenean. *"Presoak SOS" diskoa grabaturik zegoen*

eta ni lan berriaren aurkezpenekin batera hasi nintzen Etsaiaken, urte eta erdi izan nintzen baxua jotzen", oroitzen du. Keuk, ordea, ez zuen diskorik grabatu baxuan zegoela, izan ere, "Gerra zikina" diskorako Mikel Arakistain Psychophony taldeko kideak hartu baitzion lekukoa. Ondorengo hosi diskoetan gitarra eskuan zuela aritu zen Keu Etsaiaken. Psychophonyk 1996an grabatu zuen bere bigarren maketa. Bi urtera gitarra jole ondarrutarrak ordura arte egindako grabaketarik lasaienetakoa bat burutu zuen: "Zain" izeneko proiektu akustikoa. Musikari bizkaitarra ez da geldirik egoten dakien horietakoa. Hainbeste proiektutan murgildurik egon ostean, 2000. urtean bakar-kako ibilbideari ekin zion Uek proiektuarekin. *"Urteekin talde eta musika estilo asko entzuteko aukera izan dut, gaztetan itxi egiten gara askotan. Orain esperimentatzeko eta ikasteko gogo handia daukat"*, dio Keuk. Gitarra jolearen esanetan eraginaren artean Rush taldea izan da berarentzat nabarmenena: *"Psychophony taldean, esaterako, musika oso gogorra egiten genuen, death-metala. Eta hala eta guztiz ere, Rush-en eragina nabarmena zen abestien hainbat zatitan"*. Musika estilo ugari entzuten ditu Keuk eta guztietatik zerbait ikasten dela deritzo. *"Afinaturik dagoen edozein gitarra jolerengandik ikasten da zerbait"*, dio txantxetan ondarrutarrak. Batek baino gehiagok diskoak Joe Satrianiren ukitua duela badio ere, Keu ez da musika hori gehiegi entzuten duenatarikoa: *"Melodietan agian ukitua izan dezake. Nik, ordea, aspaldi utzi nion Joe Satriani, Steve Vai eta borrelakoak entzuteari. Beraien hainbat disko dut eta oso onak dira, baina gaur egun nekatu egiten naiz disko horiek entzuten"*. ■

Giroak sortuz

"GANBARATIK" disko instrumentala da funtsean, bi baitira kantatuak diren abesti bakarrak. Orokorrean lan lasai eta geldoa, besaulkian eseri eta begiak itxita entzutea gustuko izaten den horietakoa da. Izan ere, musikari ondarrutarrak giroak, atmosferak sortzen baititu gitarren sei soken bitartez. "Dantzan" kantarekin irekitzen da lana, tituluak iradokitzen duen legez, abesti mugitua, dantzan egitera deitzen duena. "Sokak" kantan ezik programazioak dira abesti guztien oinarri erritmikoa. Dudarik gabe, doinu elektronikoek ukitu garaikidea ematen diote lan guztiari. "Esixune" kantak gogoa irudimenaren munduan murgiltzera gonbidatzen gaitu. Gita-

rra doinu atseginekin eta esaldi melodikoekin janzen ditu Keuk bere abestiak. Horren erakusgarri garbia da "Ametsetan ikustenga". Bati baino gehiagori etorri zaio burura Joe Satriani gitarra jolea disko honetako doinuak entzutean. Batez ere, "Crystal Planet" eta "Engines of creation" diskoetako lanengatik, gehienbat horietan jokatzeko baitu artista estatu batuarrak musika elektronikoarekin. Teknikaren konparazioa albo batera utzirik, doinu sinple eta melodikoez entzulearengan giroak ezin hobeto sortzen dituzte bi gitarra jole handi hauek. "Tatotu" kantan entzun daitezke lehen hitz abestuak. Keu bera arduratu da doinu nagusia abesteaz eta

berarekin batera Selektah Kolektiboa taldeko lagunak izan dira rap estiloan gizarte aldarrikapenak eginez. "LM Brother" da, agian, "Ganbaratik" disko honetako abestirik borobilenetakoa. Izan ere, kanta honek denetarik du, une misterio-tsua, sentsazio ederrak sortarazten dituzten doinu aldaketak eta bukatzeko amaiera gogor eta indartsua. Diskoari bukaera emateko Keuk lan osoarekin zerikusirik ez duen kanta bat aukeratu du. "Sokak" Stevie Ray Vaughan eta Jimmy Hendrixen eragin handia duen abestia da. Berarekin batera Mikel Arakistain baxuan eta erreportaje hau sinatzen duena baterian eta ahotsean izan ditu lagun.

Ezpalak

IZASKUN JAUREGI

Maitaldiaren 13. ekitaldia

DANTZA DISZIPLINA desberdinek hartuko dute Miarritze irailaren 6an hasi eta bi astez luzatuko den Maitaldia jaialdiaren baitan. 13. edizioak irekiera ekitaldi handia izango du aurtengoan. Izan ere, Lucia Lacarra dantzariak hartuko du parte ekitaldi horretan English National Balletarekin batera. Eta horrez gain, gizonezko osatutako Grandiva baleta ariko da irekiera ekitaldi horretan. Aurtengo Maitaldiaren egitarauan dantza garaikideko hiru lan aurkeztuko dira bestalde: Pantxika Telleriaren Elirale konpainiak, Suitzako Philippe Saire taldeak eta Preljocaj Ballet ezagunak euren lanak eskainiko dituzte. Dantza ikuskitzeari gehitu behar zaie gainera egun horietan eskainiko diren hitzaldiak, erakusketa eta emango diren ikastaroak.

Auspoa bilduma Aldundiaren esku

BESTELA HONEZKERO GALDUTA egongo litzatekeen lan ugari bildu du Auspoa bildumak 1961ean sortu zenetik. Batez ere, bertsolaritza klasikoaren alorrean, balio handikoa da Antonio Zabalak eginiko lana bildumaren osaketan. Sendoa argitaletxea arduratu da bildumako liburuak argitaratzeaz gaurdaino, baina aurrerantzean ez dio eginkizun horri jarraituko. Izan ere, duten balioa ukatu gabe, bildumako liburuak ez dira errentagarriak. Hori dela eta, Gipuzkoako Foru Aldundia arduratuko da aurrerantzean, Koldo Mitxelena Kulturunaren bitartez, Auspoa bildumari jarraipena emateaz, okerrik ez bada behintzat. Hilabete batzuen buruan sinatuko da akordioa, hori horrela izan dadin.

Oreka TXeko txalapartariak izango dira beste musikari eta dantzari ezagun askoren artean Ikasfolkeko irakasleak.

ALBERTO ELOSEGI

Musika eta dantza tradizionala ikasgai

ETXEAN IKASTEN zen garai batean instrumentu bat jotzen edo dantza egiten. Egun ordea, irakaskuntzaren bidez egiten da transmisioa. Hori dela eta Bilbako Musika Ikasfolkeko izeneko egitasmoa jarri du martxan datorren ikasturterako. Musika eta dantza tradizionala musika eta dantza ikasten edo irakasten dabilatzeari erakusteko xedea du Ikasfolkeko. Horretarako, ikastaroak, mintegiak, lantegiak eta hitzaldiak prestatu dituzte. Irakasle ezagunak aukeratu dituzte. Besteak beste, Juan Antonio Urbeltz, Kepa Junkera, Joseba Tapia, Ibon Koteron, Juan Mari Beltran edota Oreka TXeko txalapartariak izango dira irakasleak. Guztira 17 gai prestatu dituzte, hala nola, Bizkaiko dantzak, perkusio tradizionalan espezializatzeak ikastaroak, biolina musika tradizionalan edota Bizkaiko kopia zaharren ezaugarriak.

Josu Viñaspre argazkilaria bilbotarra Europako Argazkilaria Profesionalen Federazioak ematen duen Qualified European Photographer saria jaso du. Guztira, Europako 20 argazkilarik jaso dute orain arte sari hau. Viñaspre hiru aldiz izan da Goya sarietarako izendatua.

Aitor Aramaio zinemagilearen lehen film laburra den "Terminal" Montrealgo Zinema Jaialdian parte hartzeko aukeratua izan da. Era berean, Antonio Mercero zinemagilearen "Planta 40" filma ikusi ahal izango da abuztuaren 27tik irailaren 7ra burutuko den Montrealgo jaialdian.

Baztandarren Biltzarra hilaren 20an ospatu zen Elizondon. Oraingoan, eta festak 40 urte bete dituela-eta, bideoa eta kanta grabatu dituzte antolatzaileek. Kantaren letrak Jon Barberenarenak dira eta Imanol Goikoetxeak jarri die musika.

Sonia Gonzalez

idazle barakaldotarra lehen eleberria plazaratuko du Txalapartaren eskutik. "Ugerra eta kedarra" du izena eta Bilbon dago kokatua.

ARGAZKI PRESS / M. DEL VALLE

Zine olatuak

Surfa kirola dela garbi dugu guztio. Ez hain garbi agian, surfa zine ere bihur daitekeela. Izan ere, gure artean horrela ez bada ere, Estatu Batuetan edo Australian, 50eko hamarkadan hasi zen surfari eskainitako zinema lantzen. Gurean ordea, ez da horrelakorik gertatu. Honi aurre eginez eta genero honetako klasikoak berreskuratu nahian, hain zuen, irailaren 11, 12 eta 13an Donostiako Aquariumeko auditorioan lehenengo aldiz Donostiako Surfilm Festival jaialdia egingo da. Genero honi eskainitako lehenengo jaialdia da Espainian, eta bakarretakoa European. Antolatzaileek diotenez, kirolaren alderdi komertziala alde batera utzita, kalitatea, natura eta olatuaren aurkikuntzaren magia gailenduko dira egun horietan eskainiko diren filmetan.

Nagore Aranburu aktorearen hitzak dira hauek "Uztarrria"n argitaratuak: «Antzerkian lan egitea etxeko negozio batean lana egitea bezala da (...); gehiago haserretzen zara, baina lanean parte handiagoa izaten duzu. Telebista, berriz, enpresa handi bat denez, joaten zara, eta gauza bat egin behar duzu, lan hori egin duzu, handik atera eta kitto».

Sonia Gonzalezek honakoa zioen "Putz"en: «Gustukoen dudak poesia da, irakurri eta ttak, zerbait esaten didana, irakurrita zeozer atera dudala sentitzen dudanean».

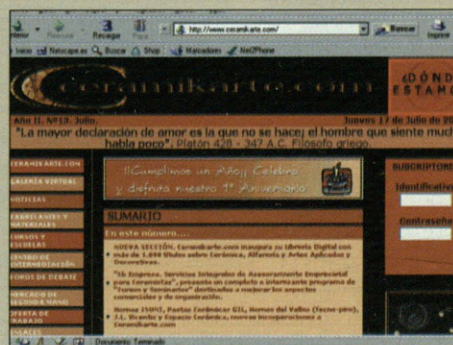
Hasier Etxeberriak honakoa adierazi zuen "Aizu"n: «Nobela jasangaitz asko egin ditugu. (...) Gurean ez dira gauza gehiegi kontatu, ez dira gai asko harrotu, ez da eztabaida handirik piztu. Intelektualegiak ez ote garen, eta horrek ez ote gaituen galtzen, edo behintzat okerreko bidetik eramaten; hori da nire susmoa».

Imanol Agirre Lekeitiko Kale Antzerki Jaialdiko zuzendariak "Gara"n: «Hainbat erakunde konturatu da kale antzerkiaren bitartez gizartea nolabait kolorez pinta daitekeela».

Emakumearen ikuspuntua

EMAKUMEEK BESTE EMAKUMEEI ateratako argazkiak bildu ditu "Andreen begiradak, andreen begiradapean" izeneko erakusketan Bilboko BBK aretoak. XIX. mendetik 2002. urtera arte 68 argazkilarik egindako lanak daude ikusgai. Hoge herrialdetako emakumeen irudien artean, erretratuak, autoerretratuak, biluziak, laneo eszenak... ageri dira. Gehienak zuri beltzean. Besteak beste, Fabiana de Barros, Christine Spengler edota Anne Noggleren argazkiak bildu dira erakusketarako.

Bakarra da. Jabier Merkader artista gasteiztarrek orain urtebete Arrasaten sortu zuen zeramikari buruzko aldi-zeramikari digitala bakarra da Espainian, eta European hirugarrena. Berriki aurkeztu du Merkaderrek komunikabide digitala Zaragozako zeramika garaikideko azokan. Ceramikaarte.com-ek ikastaroen, bigarren eskuko azokan edota mundu osoko merkatuen berri ematen du. Mundu osoko erabiltzaileak ditu gainera. Hain zuzen, komunikabide digitalaren beste helburuetako bat horixe da: mundu osoko zeramikarien arteko harremanak sendotzea eta bide batez, zeramika garaikidea ezagutaraztea.

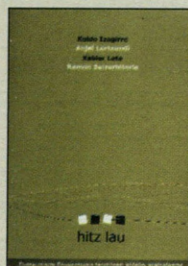

7.000 pertsona. Hori da iaiz Donostian egin zen Electrogai Jaialdira hurbildu zen pertsona kopurua. Antolatzaileek Espainia eta Frantzia Jaialdiak lortu duen ospea nabarmendu dute, aurtengo abuztuaren burutuko den zortzigarren edizioari begira. Aurtengoa gainera, zortzi egunetara zabaldu dute: hilaren 9tik 16ra egingo da Igeldoko Ku diskotekan. Eta egunero dj ezberdinak izango dira.

Superheroirik gabeko komikiak. Eta pertsonaia gaizto ikusgarriak gabekoak plazaratu ohi ditu Bilboko Astiberri argitaletxeak orain bi urte eta erdi sortu zenetik. Egindakoaren saria iritsi zaio orain, izan ere, komiki argitaletxe onenari urtero ematen zaion Diario de Avisos saria eskuratu du. Orain artean, Planeta edo Norma bezalako argitaletxe handiek jaso dute sari hau.

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Hitz lau

K. Izagirre.
A. Lertxundi.
X. Lete.

R. Saizarbitoria

EUSKAL EDITOREEN

ELKARTEA
118 orrialde
12 euro

Lau idazleren artikuluak

Del Olmo epailearen aginduz bertan behera itxia izan zen "Euskaldunon Egunkaria"ko langileen aldeko argitalpen hau Koldo Izagirrek, Anjel Lertxundik, Xabier Letek eta Ramon Saizarbitoriak 1993ko azarotik 1994ko uztaila bitartean igandero euskal egunkari bakarrean plazaratu zituzten lanen bilduma da. Batzuetan beren kasa, besteetan batak besteari erantzunez, beti debaterako pronto, garai-ko kezka politiko, sozial eta kultural garrantzitsuenen inguruan idazle hauetako bakoitzak zer pentsatzen zuen uzten dute artikulu hauek agerian. Eta berdin izan dezakete hizpide historia

eskolan, koherentziaren xarma, entziklopedien zapata, nazionalismoa, karramarroaren dilema, borroka armatua, jubilatuen ezkontza edota zaharren sexu debekatua. ■

Glosak

Esana zetorrenaz

Tere Irastortza

PAMIELA
86 orrialde
12,40 euro

Tere Irastortza ulertzen zaila den munduari erreparatuz

Poema batetik abiatuz eta hura garatuz eratutako konposizioa izan daiteke glosa, baina baita ere ulertzen zaila den testua ulertarazteko, esapide iluna hizkuntza ulergarriagoan azaltzeko ezartzen den oharra. Eta hain zuzen ere ildo horretatik abiatua da Tere Irastortza Pamiela argitaletxearen eskutik plazaratu duen "Glosak Esana zetorrenaz" poema-liburua. Hiru ataletan banaturik dago. "Ateraldi entziklopedikoak. Idatzian zetorrenaz" deritza lehen, "Oiharkabeen zetorrenaz. Edo ilunaren eta belduraren in-bertsioak" bigarren eta "Ibileran. Esateko zegoenaz" azkena. Eta guztietan ulertzen zaila den munduari erreparatuz kontu edo erregistro baten alboan jarritako galdera-ikurrak agertzen ditu Tere Irastortzak. ■

Hazparnekoaren margolanak

Mattin-Laurent Partarrieu margolariaren lanak jasotzen ditu liburu honek. 1946an Hazparnen sortua da bere kolore biziko margolan adimentsu bezain alaiak Partarrieu bezala izenpetzen dituen pintore hau. Parisen ikasia izan arren, bere jatorria nabarmen uztea gustuko du edozein dela marraztutakoa gehitu ohi dizkion euskal kutsuko xehetasunekin. Jende arruntaren bizimodua islatzen du bere koadroetan Mattin-Laurent Partarrieuk, tabernetako giroa dela, metro geltokietako eserlekuetan zerbaiten zain edo denborapasa daudenen jarrerak, emakume edar baten atzetik begiak joaten zaizkien gizonenak, ardo tragoska bat edateko gonbita, dantzaldi edota kasinoetako gorabeherak... Lan ugari eginga da eta makina bat erakustaldi eskaini izan ditu Euskal Herrian zein atzerrian. ■

Mattin-Laurent
Partarrieu

Mattin-Laurent
Partarrieu

HORDAGO /
GALERIE SAINT-GERMAIN
DES PRES
98 orrialde
40 euro

Munduko Gizarte Foroa

Euskal Herritik mundura egin du jauzi "JakIn" aldizkariak bere azkenengo zenbakian, gai nagusi gisa 2003an hirugarren aldiz Porto Alegren bildu den Munduko Gizarte Foroa aztertzen baitu. Haren inguruko bederatzi lan agertzen ditu denera, Foroaren historia, izaera, antolaketa, funtzionamendua, kokapen ideologikoa, parte hartzaileen aniztasuna, dauzkan helburuak eta etorkizunerako erronkak bezalako auziak jorratuz. Porto Alegreko bileretan parte hartzaile izandako Josu Egireunek eta Paul Nichollsonek eginiko lanak ematen dio azterketari hasiera, Munduko Gizarte Foroaren aurrekari historikoak eta funtsezko lan ildoak aurkeztuz. Eta ondoren doazen zortzi lanak Europa, Asia eta Latinoamerikako hainbat adituk eginak izan dira. ■

Jakin

Batzuen artean

JAKIN
120 orrialde
8,40 euro

Azken urtea
Lizeoan

IBAIZABAL

Azken urtea
LizeoanJoxemari
IturraldeIBAIZABAL
248 orrialde
8,21 euro

Misterio sorta Leroux ikastetxean

Joxemari Iturralde gazteei begira idatzitako nobela dugu "Azken urtea Lizeoan". Hemezortzi urteko neska kementsu bat da bere protagonista. Azken kurtsoa errepikatu beharrean aurkitu da, aurreko urtean ama hil zitzaiolako eta burua erabat galduta ibili zelako. Zorritzarrez, ez da errepikatzaile bakarra. Han aurkitu ditu Lizeoko bizimodu osoa gobernatu nahirik dabilzanak ere. Mutil talde horrek banda bat dauka osatua eta ez du inor bakean uzten, ezta protagonista ere, baina hau ez da kikiltzen den horietarikoa.

Bat batean, irakasle bat hilda agertu denaren zurrumurrua zabaldu da, ordea. Eta gero bi direla ere esan da. Nor ote hilketa horien erruduna? **I**

Irailean estreinatuko den filmaren komikia

Ibaizabal argitaletxeak Baleuko ekoizpen etxearekin eta EITBekin elkarlanean argitara emandako komikia da "Betizu izar artean". Euskal telebistako "Betizu" saioko pertsonaiak ditu komiki honek protagonista, eta bere mamia ere saio horretan dago oinarritua, irailean estreinatuko den filmaren komikia baita. Bertan, musikaren bidez galaxia osoa kontrolatzen duen Buff Alu bere izar berriak aukeratzeko lehiaketa prestatzen ari da, eta Betizu taldea parte hartzera gonbidatzea erabakitzen du. **I**

Betizu izar artean

Batzuen artean

IBAIZABAL/ BALEUKO / EITB
75 orrialde / 11,99 euro

LUIX BARINAGARREMENTERIA

"Izan da beste 'ostikorik' inprimatzera bidali genuenetik ere"

Egileon aurkezpena egingo al zeniguke?

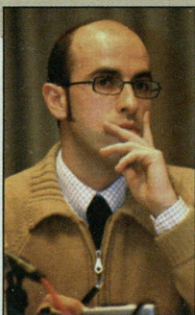
Gu bostok "Desobedientzia Zibila"ren aurkako edota "Itzali", Pizturen versus-a baino ez den operazioaren baitan atxilotu gintuen Garzon jaunak, eta gurekin beste zazpi lagun; eta horiek baino lehenago eta ondoren, beste asko, 18/98 bezala ezaguna den sumario hain zabal hori osatu arteko guztiak. Gaur egun 61 lagunek osatzen dugu prozesatuen zerrenda.

Zer dela-eta ekin zenioten lan hau egiterari?

Sumario horretan "Desobedientzia Zibila" edo "Itzali" pusketa dagokigunok batzar deialdi bat egin genion herri mugimenduari. Egiako Kultur Etxean egin zen batzar hori, eta han, ezbaia askoren ondoren, hainbat lagunek eta taldek 18/98 sumarioa dela-eta ekintza desberdinak aurrera eramateko konpromisoa hartu zuten. "Mil y una coces contra la disidencia" liburua osatzearena ekintza horietako bat baino ez da, eta zehazki guri egokitu zitzaigun.

Nola laburbilduko zenuke liburuaren mamia?

Duela bost urte 18/98 Sumarioak bere ibilbidea hasi zuenetik eta honen inguruan komunikabideetan aditzera eman eta idatzi diren harribitxi belduma dela esanaz. Izan ere, "beraien" hitza jaso eta liburu batean biltzea besterik ez dugu guk egin, irakurleak ikus dezan modu erraz eta, zergatik ez, gordin bezain "dibertigarrian" (horren larria ez balitz bederen...) haien "sukalde-lana". Liburuaren lodierak ere bere muga zuen, eta ezin izan ditugu esan diren guztiak jaso. Are gehiago, izan da beste "ostikorik" inprimatzera bidali genuenetik ere.

G. GARIALDE/ ARGAZKI PRESS

Euskal disidentziaren aurkako "ostikoak"

Joxemi Zumalabe Fundazioko partaide diren Patxi Azparren, Luix Barinagarrementeria, Sabino

Ormazabal, Mario Zubiaga eta Mikel Zuloaga ditugu "Mil y una coces contra la disidencia" liburua osatu dutenak. Garzon epaileak irekitako 18/98 sumarioaren barnean atxilotuak, preso edukiak eta ondoren kaleratuak izan ziren guztiak, beste hainbat eta hainbat bezala; eta beraiei buruz zein beste askoren inguruan Espainiako komunikabideetan zabaltzen ari zena kontuan harturik erabaki zuten liburu hau osatzea, Jose Mª Aznar edota Baltasar Garzon ahotik irteerako hitzetatik hasiz, beste politikari, kazetari eta iruzkingile ugarik euskal gizartearen esparru oso zabal baten aurka aditzera emandako etatik zenbait lagin jasoz, hitzez hitz eta gaztekeria hutsean, zabalduak izan

Mil y una
coces contra la
disidencia

Batzuen artean

BERAIEK EDITATUA

199 orrialde
10 euro

ziren bezalaxe. Izan ere, "Oro da ETA" Garzonek esan zuenetik, makina bat euskal jende zein erakunderi buruz direnak eta ez direnak esaten jardun dute (eta jarduten dute oraindik) Espainiako komunikabide garrantzitsuenek, beren "ostikoen" helmuga euskal gizartearekin zerikusia duen ia-ia guztia delarik: alderdi nazionalistak bezala, Athletic edo Realeko jokalaririk eta abar. **I**

egileari galdezka

Gartxot

erdiko kaiera

2003ko uztailaren 27a

AZKARREAN,
MIKELOT ?

BAI
ETA XU,
AITA !?

BA, BA..
...
GOAZEMAK
HARREN!

ORHIKO
ANDEREA
BEGIRA
DITZALA!

21

AITA!...
GIBELETIK
HELDU
DITUXU...!

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Egunero- ko eroslea	Lapurdiko herria	Zubereraz, jetzi	Ez geza	Abesti
	Mugarriak	IRUDIKO HIRIA	Radona	Gutziz larritu	
	Bizkaiko udalerria				
	Erraz sartzen da				
Arabar	Parisko ibaia		Gorputz		
Urte sasoi	Gudaros- teak		Abar		
			Nor atzikia	Kanpo, landa	
			Berehala	Asto ar	
Iruñeko auzoa					Urania
Legegizona					Guraso arra
				Atzikia	Euskaraz eta kitto!
				Sortu zintuena	
Batrasio mota		Hedabide mota			
Pl., intsek- tu mota		Interjek- zioa			
			Xake-..., amaitu da		
			Kontso- nantea		
... egin, goitik ari	Iodoa	Mihiseak			

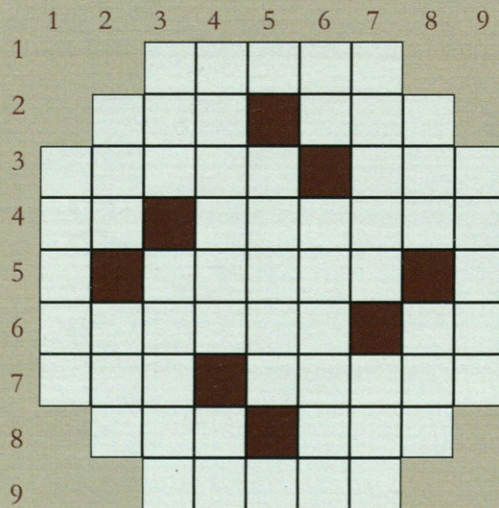
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Gaizto, maltzur. 2.- Zerga ezaguna. Joan den urtean. 3.- Bera-
riaz. Bildu aditzaren infinitiboa. 4.- Zakur. Eleberria. 5.- Potasioa-
ren sinbolo kimikoa. Puska. Kontsonantea. 6.- Mendiko atek. 7.-
Kontsonante errepikatua. 8.- Izotz, horma. Lorea. 9.- Bihi, garau.
Zer lekutan? 9.- Denbora.

GOITIK BEHERA

1.- Ez kontsonante. 2.- Aurritzia. Infusio mota. 3.- Galdetzaile
bat. Nekeza. 4.- Deiturak. Einsteinioaren sinbolo kimikoa. 5.-
Kontsonantea. Erauzitako lur puska. Kontsonantea. 6.- Interjek-
zioa. Bi piezatako bainu-jantzi. 7.- Erretegia. Gaueroa. 8.- Zil-
bor. Ohorezko hitz. 9.- Gogorra.

Hizki zopa

Aurki itzazu katuaren familiako zortzi animalien izenak.
Hitzak norabide guztietan agertzen dira

K	P	I	L	R	A	U	S	L
N	A	M	O	I	H	D	R	E
G	N	T	O	A	K	I	U	O
A	T	H	A	L	A	S	N	P
H	E	K	O	M	A	K	I	A
L	R	E	D	I	O	A	H	R
G	A	I	R	O	M	T	U	D
I	S	T	A	U	L	U	Z	O
A	D	R	P	A	K	A	L	A
N	I	O	E	S	T	T	E	O
A	T	I	G	R	E	A	I	H

Bost bider bost

Ezker eskuin eta goitik behera, zenbaki bakoitzean hitz
bera aterako zaizu

	1	2	3	4	5
1					
2					
3					
4					
5					

1. Likits. 2. Dardara. 3. Katu ar.
4. Bizkaieraz, igaro. 5. Emakume izena.

Soluzioak

	A	K	O	K	I	*	I	Z	V	R	A	K
*	A	P	O	I	R	A	T	M	A	T	E	
*	A	B	O	K	A	T	U	A	S	A	*	
*	A	R	O	S	A	D	I	A	*	U		
U	R	T	A	R	O	A	K	*	A	T		
*	A	S	E	N	A	S	O	I	N			
				Z	O	R	N	O	T	Z	A	
	Z	E	D	A	R	I	A	K				
*	B	D	*	E	G	*						

Hitz gurutzatuak
Ezker eskuin: 1. Zinal 2.
BEZ. Iaz 3. Beretz. Bil 4.
On Nobla 5. K. Zaita T. 6.
Anabak. Zz. 7. Iei. Lilla 8.
Aic. Non 9. Asta
Goiñk behera: 1. Bokai 2.
Ber. Tea 3. Zer. Zaila 4. Ize-
nak. Es 5. T. Zotal T. 6. Ail
Bikini 7. Iabeca. Ioa 8. Zil.
Zin. 9. Iatza

K P I L R A U S L
 N A M O I H D R E
 G N T O A K I U O
 A T H A L A S N P
 H E K O M A K I A
 R E D I O A H R
 G A I R O M T U D
 I S T A U L U Z O
 A D R P A K A L A
 N I O E S T T E O
 A T I G R E A I H

N	A	R	O	A
I	R	A	G	O
K	A	T	A	R
I	K	A	R	A
Z	I	K	I	N

Most birds

Goiztiri eta Bisasti AEK euskaltegiek, urtero legez, txiste eta pasadizo idatzien lehiaketa antolatatu dute. XI.a izan da aurtengo edizioa. Honako hau sarituen izan diren txisteetarikoa bat da.

Bahiketa

Tipo bat 25 urte kartzelan pasatzera bidali zuen epaileak. Baina kartzelan sartu eta gero ihes egitea lortu zuen.

Bikote gazte baten etxean sartu zen. Gizona aulki batean lotu zuen eta neska logelara eraman eta kateatu zuen. Eta nes-kari zerbait xuxurlatu ondoren joan egin zen. Senarra arrastaka emaztearengana hurbildu eta hau esan dio:

- Laztana, gizon horrek ez du urtetan emakumerik ikusi. Zure lepoa musukatzen ikusi dut eta irten dela aprobetxatuz, eskatzen dizun guztia egiteko erregutzen dizut. Zurekin sexua nahi badu, ez esan ezetz, eta aurpegi ona jarri bestela gure bizitza gal dezakegu. Izan adoretzua, maite zaitut.

Eta emazteak honela erantzuten dio senarrari:

- Kuttuna, atsegin dut zuk horrela pentsatzea, baina ez zen lepoa musukatzen ari, zu bere gustukoa zarela esan dit eta bainugelara joan da baselinaren bila, gogorra izan maitea, nik ere maite zaitut.

Ordiziako Goiztiri AEK-ko eguerdiko goi urratseko ikasleak

Kike Amonarrizen umorea

2003ko uztailaren 27a

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

JEAN LOUIS DAVANT

Argazkilaria: Gaizka Iroz

Zuberoa incognita: bi bazterretan mendixka

Denek badadkigu, eremu gutikoa da gure zazpigarren lurralde historiko hau. Haatik ez duzue hainbat ezagutzen beste "probintzietako" euskaldunek. Baina lasai, ez baitugu ezagutzen zuberotarrok ere. Obligaziozko toki bikain batzuk baditugu, eta beti haietara goatza, beste guziak bazter utziz. Denetakoa da joera hori. Adibidez egonaldi bat Benasquen egiten duten guziak Anetora, sinaurriak bezala lerro-lerro... Balio du segurki, baina itzulian edonon badituzu ibar eta gailur zoragarriak zeuretzat, maitea-ekin edo/eta lagun hautatuekin bake osoan gozatzekoak. Bai, Benasque da itsutuki maite dudan Pirinioko tokirik ederrena. Baina Zuberoara itzul gaitezen. Haatik ene xokoan mugatuko naiz, ez Benasque bezain ospetsua delako, nire habia delako baino.

Oso ezezaguna da, ez baita ez bortukoa, ez eta Ûhaitza ibaiaren ürreperakoa (errepira, erriberakoa). Lehenik eta bat Maulez iparretik dago, eta menditik behera Maulen

gelditzen dira Züberoako mapa batzuk. Ene herria Baxenabarren kokatzen zuen aita Lhande zenak "L'emigration basque" liburuan. Gainera bere hiztegi sonatua

hemengo herritarrok "ürrüstoies" eta "larrabiles" deitzen gaitu, hemen gaindi sekula santan entzun ez ditudan izenez, aspaldi handian ürrüstoitar eta larrabiltar baigara.

Itsusi omen da Züberoako Pettarra, beheko partea: hegoaldeko bati behin entzun nion iritzia. Dena ordoki zela erran zidan beste behin heletar adiskide batek: jakina, Donapaleutik Maulera ibili zen txirrindulaz, lasai asko, inongo Hima-laiarik igaro gabe, Nafarroa behe-retik Zuberoako hiribururaino! Hori da Basabürüan ere gure eskualdeaz duten ikuspegia. Behin ikustera etorri zitzaidan Altxaiko askazi batek erran zidan: "Uste nian dena ordoki zela Pettarra!". Ordoki da bai, ohar-tu zen bezala, Ûhaitzetik berrehun bat metroko zabaleran eskuin, beste hainbat ezker. Gero zehiarka zetorkio erreka ondo hertsia, aldapa

Zuberoako Pettarran, xoko galduetan, ustekabeen, burgi edo karrikume gabeko herrixkak eta auzo txikiak topatu daitezke; besteak beste Larrabile.

Chez
Chilo
HOTEL
R
E
S
T
A
U
R
A
N
T
BAR

Bakoitza libre da, jakina, eta nahi duena jinen zaigu. Haatik ahalza, turista bezala baino hobe, lagun kontu etortzea, bide txikiak eta denbora hartuz, batzuetan bederen oinez, mapa bat eskupean.

gogorra, basoa, otardia, tontorra, ibar estua... Hots mendixka ñapurre!

Mendi mazelan edo ezponda baten hegian, baserri-etxalde pata-rra, bere belardi maldatsuen magalean edo kaskoan. Edonon haritz multzoak, abereen aterpe.

Xoko galduetan, ustekabeen, burgi edo karrikune gabeko herrixkak eta auzo txikiak: ekialdetik Ürrüstoi, Larrabile, Larrori, Mendibile, Mitikile Zerra, Ospitalepea, Sohütan Peko Ibarra, Hoki, Gainera Ibarra, Aranbeltze... gero Larraja (hau Barkoxeko auzo bat, beraz, Basabürüko), eskuinera Arrokiaga herria, ahoz "Arrokiaga" (hori Arbaila Handiko), Maidalena mendi hegiraino (kasik 800m.).

Ühaitzaren ezker aldetik ere, sartalde-untz, badago toki "eijer" eta politik: ürrüperako herrien goiak eta basabazterrak, Sarrikotapean hasirik Lextarre gainerraino; bistan dena Oiergi eta Ainharbe tontor gorenetan goaitari; Lanbarako aska bukoliko, nasai, ospetsua mendi biribilen artean...

Nire haurtzaroan fama txarra zuen Lanbarak gure xaharren mihietan, huntza entzutean erraten baitzuten, halako trufano batekin: "Lanbarako ülün-zeinüa!" (ilunabarreko ezki). Alta zer ibar gozoa! Baina errepiderik ez zuen berriki arte, eta ezagutzen ez dugun hura itsusi zaigu, ez zaigularik etsai!

Beste haran politean Pagola, ber denboran zuberotarra (Arbailakoa) eta baxenabartarra (Oztibarrekkoa). Handik gora San Antoni mendia (706 m.) mendebaleko mendixkaren erpiña, Ühaitzaren haranaz beste aldetik Maidalenaren bizkia.

Bakoitza libre da, jakina, eta nahi duena jinen zaigu. Haatik ahalza, turista bezala baino hobe, lagun kontu etortzea, bide txikiak eta denbora hartuz, batzuetan bederen oinez, mapa bat eskupean. Ibilaldi politik badago, familian edo

lagunartean egiteko. Adibidez Ündüreineko zubitik Larrabileko elizara, handik ezkerrean itzuliz, edo Ürrüstoirra helduz, berdin luzatuz Larrori, Mitikilera, handik zeren ez Mendibilera.

Beste ibilaldi bat: Mitikile Zerratik, Nabarrenkoseko bidean, hegoalderuntz hartu Sohütako basoruntz: hau pagadi ederra, ematen

baitu bortu goran zaudela; eskubira Gaztelaia mendi kaskoa, lurrezko gotorleku prehistorikoarekin; ezkerre errepidea jarraituz mendate baten behera, Aranbeltzeko haran polita, kurioski Sohütakoa; errekaz harainditik Barkoxeko Larraja auzoa...

Xehetasunik ez dut emango sartaldekoaz, baina han ere hainbat ibilaldi goxo asma daiteke, adibidez Aruetik edo Lohitzünetik Oihergira iganez, handik hegiz-hegi Ainharbera, hortik, Ezpeizera, Maulera edo Lanbarako ibarrera jaisteko...

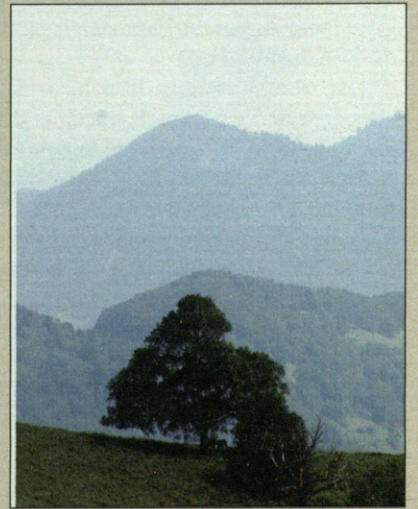
Ikuskizun harrigarri guti dago Pettarreko mendixkan, salbuespen bikainena delarik Ospitalepeko eliza mozarabe zoragarria, bisitatzekoa: azalpen grabatuak entzun daitezke hor, euskaraz ere. Baina denetan paisaje maitagarria, emea, bere lau bular nagusiekin: jadanik aipaturiko Maidaleña eta San Antoni, gehi Lanbarako San Gregori eta Mendikota Galarragako Santa Barba, bakoitza bere baselizaz hornitua eta zoragarriko ikuspuntuaren jabe denetara, bereziki Piriniora, Hazparneko Urtsu mendi tontorre-

tik Bigorrako Pic du Midi hartaraino.

Bai, mendixka da nire Züberoa. Hemen jaio nintzen eta hemen bizi naiz. Haurtzaroan oso nekez jaisten nintzen ürrüpera horretara, erosketatik txiki zenbaiten egiteko amarentzat. Atzerria, arrotz herria, niretzat Ündüreineko zubian hasten zen, lehenbiziko makal eta zurzuriekin. Eta hor, Ühaitzaren gainetik iragaitan, iduri zitzaidan geroztik ezagutu dudan Aturri edo Garona bezalako muga naturala pasatzen nuela. Haraindian orduko frantsesez elearraten hasiak ziren gure adineko putikoak, gerra ondarrean, nahiz euskaraz bazekiten.

Ene mendixkan bizi nahi nuke bururaino. Zer bakea hemen, turistik gabe, nekazarien artean. Iraun dezatela bizirik etxaldeek, emaztegai bedera ediren dezatela mutiko gazteek. Besteak oroitu daitezela Zuberoan dagoela xoko galdu hau. Bakeaz beste abantaila bat badu: bortu gora hemendik ageri da hurbiletik baino hobeki, eta haren bis-tatik kanpo nolaz bizi? Gainera hangoa nuen ama. ■

BUNGALOWAK ALOKAIUAN

**Aritzaleku
kanpina**

San Pedro z/g. 31291 LERATE (Nafarroa)

Tfnoa./Faxa: 948 39 50 64
e-posta: aritzale@net-way.net
www.aritzaleku.com

Allozko urtegiari hainbat jarduerak egin ahal izanzen dituzu, esaterako, bela. Horretan ikasi edo aritu nahi baduzu, Nafarroako Bela Eskolaren zerbitzuak izanzen dituzu.

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA, GARBIÑE UBEDA

NEKAZARITZA

Ardoa ere sateliteen kontrolpean

MAHATS PRODUKZIOA optimizatzeko asmotan Europako Agentzia Espazialak sateliteak jarriko ditu mahastien jabeen esku.

Datozen bi urteetan Europako Agentzia Espazialak eta hamahiru erakundek Bacchus deituriko proiektua garatuko dute. Sateliteek emandako datuekin Europan ardotarako erabiltzen diren lur eremuak erreproduzitu nahi dira. Osatu nahi den kartografiak 0,65 m-ko doitasuna izango du eta lurren malda, eguzkiarekiko duten posizio eta esposizioa eta lurralde bakoitzaren aurre-ikuspen meteorologikoak bereganatuko ditu.

Datu hauekin bi helburu nagusi bete nahi dira; batetik ardo-mota bat edo beste bat egiteko egokienak izan daitezkeen lurak identifikatu nahi dira eta bestetik Europan produzitzen den ardo-kantitatea ere ezagutu nahi da. **I**

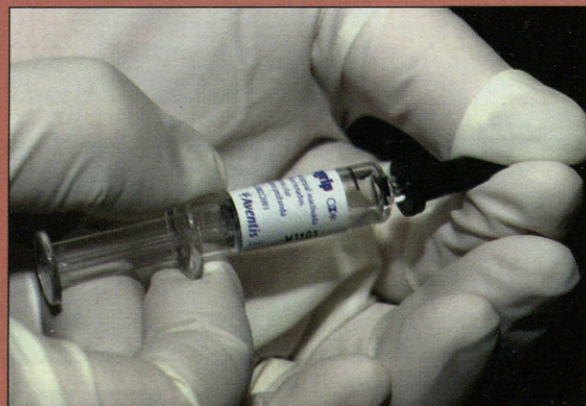
Sateliteek emandako datuekin Europan ardotarako erabiltzen diren lur eremuen kartografia osatu nahi da.

Osasuna

JABIER AGIRRE

OMEk gripearen kontrako txertaketa bultzatzen du

GRIPEA EZ DA UDAZKENEKO KONTUA soilik, eta horregatik Osasunerako Munduko Erakundeak (OMEk) txertaketa defendatu zuen joan zen hilean, gripearia aurrea hartu eta gaitz horren eragina murrizteko neurri nagusi

bezala. Txertaketak gaixotasun infekzioso itxuraz arrunt horrekin lotuak dauden kostu sanitarioak eta produktibitate galerak gutxitu baititzake, gaitzak berak dakartzan erikortasuna eta hilkortasuna gutxitzeaz gain.

Komunikabideetara helarazitako jakinarazpenean, erakundeak argi utzi zuen gripeak, goiko arnasbideak erasaten dituen birus batek sortutako gaitzak, astebete inguru irauten duela, eta gaixoaren errekupeazioa erabatekoa izan daitekeela bi astetan gehienez ere. Baina arrisku populazioetan egoera konplikatu egin daiteke, eta pneumonia bat ekarri, eta baita heriotza ere kasurik okerrenean.

Horrela, bada, patologia horren kontrako txertaketa gomendatu zuen, batik bat arriskurik gehien duten pertsona horientzat (65 urtetik gorakoak, edota beren osasun baldintza bereziengatik, konplikazioak jasateko arrisku gehiago dutenak: bronkitikoak, adibidez). Azken 60 urteotan hainbat txerto mota erabili izan dira, "seguruak eta eraginkorrak", bai gripearen agerraldi arinak prebenitzeko, eta baita kasu larriagoei aurre egiteko ere.

65 urtetik gorakoetara etorri, txertaketa kanpainak gripearekin lotutako morbiditatea (gaixo erortzen direnen kopurua) %60 murriztu dezakete, hilkortasuna (edo heriotza tasa) %70-80 jaisten den bitartean. Txertoaren eraginkortasuna %70-90 bitartekoa da pertsona heldu osasuntsuetan, morbiditateari dagokionez, baina horretaz gain "onura sanitario eta ekonomiko garrantzitsuak" ekartzen ditu, OMEk adierazten duen bezala.

JAKOBA ERREKONDO

zmandio@zerain.com

Ihintzan ito beharrean

URA DAKAR IHIAK. Hortxe, ura erruz den tokietan bizi eta oparo ugaltzen bai da ihia. Errio bazterretan, padura gero eta urriagoetan, buztin lur xarmangarrietan eta antzeko tokietan, elkarren babesean, ihitzetan, topatuko duzu ihia. Landare guztiek bezala, bizi den tokiaren ezaugarriak adierazten dizkigu, bizitzeko beharrezko duen ura badela, adibidez, ihiak. Ur horrexek neka-

Ura erruz den tokietan bizi eta ugaltzen da ihia.

zaritzarako lur zaila dela dio, eta baserritarrek ez du ihia maite.

Helduen gorrotagarri, zaharregandik bereizi beharreko garai hartan, umetan, ihia maite genuen. Ihitza toki baketsua izan ohi zen jolaserako lehenik, alberdaniarako gero. Ihi txorten luze bat hartu eta bere muttur txorrotxean barrena basabitxiloreak sartuz eskumuturrekoak eta lepokoak egiten genituen, ondoren etorriko ziren jokoen ongi-etorri opari hawaiar gisa.

Heldu ezin edo nahi ezarena izango da: ihia ezin gorrota. Beti bere aldeko arrazoien bila. Arrebak erakutsi berria dit ihiaren erabilera berri bat: garatxoak kentzeko txorten borobiltzua zartatu eta barruko belaki zuriaz garatxoa igurtzi, egun gutxi barru desagertzen omen da. Landare mintegian topatua dut bigarren bat: "Espiral" izena duen ihi barietate berri bat; betikotasuna adierazten duen espiral forma hartua dute ihi batzuk eta azkar merkaturatu ere azkarren batek... Etxean dut orain ihitza, betirako...

EKOLOGIA

Zarata: osasun arazo ugariaren iturri

POLUZIO ATMOSFERIKOEN aurrean gero eta prebentzio sistema gehiago garatzen ari gara eta halaber lege-arauak gero eta zorrotzagoak dira.

Azken urte hauetan atmosferikoa ez den poluzio-mota bat gailentzen ari da gizarte industrializatuetan, hots, poluzioa akustikoa. Ibilgailuen trafikoa eta zer esanik ez ihes-tutua trukatu duten moto edo automobilak, etxe azpian dugun diskoteka edota taberna, egunero telebistaren bolumena ozonegi jartzen duen bizilaguna, auzotik hurbil dugun papertegia, aireportua edo tailer mekanikoa zarata arazo bihurtzake ten gertaerak dira.

Europako estaturik gehienetan zaratari aurre egiteko neurriak eta legedia prestatzen ari dira (jada prestatuta ez badituzte) eta datozen bihurtu urtetan, zarata delitutzat hartuta, hainbat zarata iturri gogor zigortzen ikusiko ditugu. ■

Zarata-maila (dezibeliotan)	Gizakiari eragiten dion kaltea	Zarataren iturriak
0-30	Ez dago	Txorien kantua. Zuhaitz-adarretako hostoen soinua
30-55	Arazo psikikoak. Lo egiteko arazoak.	Etxe barneko zaratak: ordenadorea edo solasa
55-75	Hitz egiteko edo komunikatzeko arazoak. Esnatzea.	Euria; jatetxe baten barnea; zaborraren kamioia... Etxe barnean: zurrunga, aspiradorea, telebistaren bolumen altua
75-100	Arazo psikiko eta nerbioak. Gorreria arriskua	Diskoteka barnea, isilgailurik gabeko motorra, aireportuen hurbiltasuna
100-130	Zelula nerviosoetan kalteak. Mina	Zulagailua, etxe gainetik pasatzen den abioia
140	Mina	20 metro inguruan aieratzen ari den abioia

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
 Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
 Tel: 943.37.18.49
 e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Ikuskizunak

MAYI TOLOSA

ANTZERKIA

◆ abuztuak 8-24

ERRIBERRI

Antzerki klasikoaren jaialdiaren egitaraua Urrezko Aroko sei antzezlanek osatzen dute: Shakespeareren "Udako gau bateko ametsa"; Calderon de la Barcaren "Bi ateko etxea zaintzeko txarra da"; egile anonimoa duen "Tormesko itsu-mutila"; Cervantesen "On Kixoteren abenturak" eta Lope de Vegaren "Aurora ederra" eta "Mendekurik gabeko zigorra".

◆ uztailak 24

ERRETERIA

Erreteria hiri kulturunea
20:00

Guix i Murga konpainiak Aninha Francaren "Machistas" antzezlan eskainiko dute. Obra honek musika eta elkarbiziriketak erabiltzen ditu, oraindik egun bizi dugun matxismoaz barre egiteko.

PASTORALA

IDAUZE-MENDI eta HENDAIA

◆ uztailak 27
abuztuak 2
abuztuak 30

100 urteren ostean...

Idauze-Mendi herriko biztanle guztiak, 262 biztanle, "Ramuntxo" eleberrian oinarritutako pastorala egiteko batu dira. 83 dira aktore lanetan arituko direnak, baina besteek antolaketa parte hartu dute. 100 urte igaro dira, azkenengoz herrian pastorala egin zenetik. 1999an herriko gazteek maskarada egin zuten eta horren ondotik etorri zen pastorala egiteko ideia. Egilea Pier Pol Berzaitz izan da. Hiru agerpen egingo dituzte; uztailaren 27an eta abuztuaren 2an herrian bertan eta abuztuaren 30ean Hendaiaiko Antoine D'Abaddie jauregian.

parte hartu duten ikasle, irakasle eta baita beste zenbait artista gonbidatuk ere eskainiko dituzte.

JAIALDIA

◆ uztailak 28 - abuztuak 9

IRUÑEA

Ziudadela
Nafarroako jaialdiek aurtengoan Brasileko errealitatea hurbiltzea dute helburu. Horretarako, hitzaldiak, bideo emanaldiak, kontzertuak, erakusketak eta baita janari dastaketa ere izango da.

ERAKUSKETA

◆ abuztuaren 3a arte

BILBO

Arte Eder museoa
"Bilbo, hiri baten eraldaketa" erakusketa, atzerriko hainbat hiritan izan eta gero, Bilbora itzuli da.

Informazio gehiago:

www.gureagenda.com

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 943 37 34 03 faxera edo kazeta@argia.com helbidera.

MUSIKA

◆ uztailak 24-29

DONOSTIA

Izen handiak aukeratu dituzte Jazzaldiaren antolatzaileek 38. edizioarako: Van Morrison, Chucho eta Bebo Valdes, Irakere taldea, Cassandra Wilson eta beste hainbat artista entzuteko aukera izango da. Sarrerak jazzaldiko

bulegoetan, Telekutxan, Servikutxan eta www.jazzaldia.com eta www.begira.com web guneetan daude salgai.

◆ uztailak 28 - abuztuak 2

ZARAUZ

Jazz mintegiak ikastaroak eta emanaldiak bateratzen ditu. Emanaldiak Munoa plazan izango dira eta ikastaroetan

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldirakaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioa laguntzaile

kutxa

gizarte ekintza

Merkataritza, ostalaritza eta zerbitzu sektorea herritar guztien egunerokotasunaren parte dira. Baina euskaraz bizi nahi duen herri batentzat zintzilik dagoen ikasgaia da, euskararen hutsunea guztiz bete gabe baitago oraindik. Baina horretarako ahaleginik ez da falta, hainbat egitasmo daude martxan eta ari dira pixkanaka euskalduntzen.

Euskara Eskaintza berezia

AURRERA EGITEN ARI DEN HIZKUNTZA

da euskara. Bere erabiltzaileek ondo zaindu eta biziara nahi duten gaixoa bezalakoa da gure hizkuntza. Sendagai ugari errezetatu dizkiote, eta pixkanaka indartzen ari da. Erabat osatzeko, ordea, behar-beharrezkoa izango da esparru guztietan aintzat hartzea eta erabiltzea. Baina horretarako, funtsezkoa da esparru ahulenei, bederen, sendagai berezia ematea.

Merkataritza izan da euskararen ahuldadeetako bat urteetan. Baina sendagaiak sortu dira horri indarra emateko eta zenbait lekutan hasia da pixkanaka aurrera egiten. Merkataritzan euskararen erabilera sustatzeko hainbat ekimen sortu dira; batzuk tokian tokikoak, beste batzuk zabalagoak.

LORE

AGIRREZABAL

Argazkiak:
Ruben Plaza

"Euskara merkataritzara" egitasmoa

Siadeco Ikerketa Elkartearen Euskara Merkataritzara egitasmoa da, adibidez, eremu zabalago baterako (hainbat herritan jarri da martxan) egin denetariko bat. Duela zortzi-hamar bat urte sortu zen. Eskaria UETS-etik (Udale-tako Euskara Teknikarien Saretik) jaso zuten. Sare hori osatzen zuten udaletan euskararen erabilera esparru guztietara zabaltzeko ahalegin berezia ari ziren egiten, eta hutsune nabarmena ikusi zuten merkataritza sektorean. Siadecori laguntza eskatu, eta Ikerketa Elkartek egitasmo bat prestatu zuen: Euskara Merkataritzara, hain zuzen. Programa hori jarduera txikiko merkataritzara, ostalaritzara eta zerbitzuetara dago zuzenduta, eta bere helburu nagusia euskararen erabilera sustatzea eta horretarako erraztasunak ematea da.

Tokian tokiko udalek kudeatzen dute plana eta bitartekoak Siadecok jartzen ditu, besteak beste, sektorearen ezaugarrietara egokitutako hizkuntz diagnostia egiteko metodologia, jarraipenerako metodologia, establezimenduaren hizkuntz paisaian eragiteko programa, merkatarientzako euskara ikastaro espezifikoak, egitasmoaren material eta zerbitzu eskaintzak katalogo bidez zabaltzeko metodologia eta euskarriak, eta establezimenduen hizkuntza normalizaziorako plangintza integrala (MEPI).

Orio eta Getxoko kasuak

UETS, batez ere, Gipuzkoako eta Nafarroako zenbait udalerriek osatzen zuten. Horien artean zen Orio-ko Udala ere. Kostaldeko herri hori

oso herri euskalduna den arren, bazen erabilerarekiko kezka bat. Orioko Udaleko euskara teknikariak, Javier Zabaletak, adierazi digunez, "Orion, ordurako, administrazio mailan eta beste zenbait alorretan euskararen erabilera sustatzeko programak martxan jartzen hasita zeuden, eta ikusi genuen merkataritzak garrantzi handia zuela, erakusleiboi funtzioa betetzen duela, baina gaztelaniaz funtzionatzaren zuen. Hutsune bat zegoen eta hori bete egin behar zen". Hori zela eta, Siadecok prestatutako Euskara Merkataritzara egitasmoa sortu orduko martxan jarri zen Orion.

Getxoko Udala, berriaz, aurtan sartu da egitasmo horretan. Getxoko Udaleko egitasmoaren ardura-dunak adierazi digunez, Udaleko euskara zerbitzua lanean hasi denean ikusi dute, hizkuntza planifikazio bati begira, lan munduan ere euskararen erabilera sustatzea beharrezkoa dela, eta Siadecok prestatutako egitasmoa oso egoki etorri zaie; izan ere, Getxon zerbitzu sektorea da nagusi, ez dago ia lantegirik. "Hau marketa horretatik abiatu ginen; merkataritza sektoreak erabileran duen eragina ikusita, jende asko mugitzen duen alorra dela kontuan izanda, eta Getxon nolako indarra duen kontuan hartuta egitasmoan sartzea erabaki genuen", adierazi digu arduradunak. Siadecorekin harremanetan jarri eta aurtan hasi dira lanean. Establezimenduz establezimenduko galdeketak ekainean hasi zituzten eta oraindik ez dute emaitza jakinik esku artean, baina itxaropentsu daude beren mugak zein diren jakinik. Izan ere, Getxo berezia da horri dagokionez, alde handia baitago, adibidez, Algorta eta Aretaren artean; sentsibiltate desberdinak daude eta arduradunek ez dute uste egitasmoak beste herri euskaldunago batzuetan bezalako emaitzarik izango duenik.

Euskara Merkataritzara egitasmoan parte hartzen duten udalek zenbait zerbitzu eskaintzen dizkiete herriko merkatariei ostalariei euskararen erabileran aurrerapausoak eman ditzaten. Doako itzulpen zerbitzua da gehien erabiltzen dena. Kanpora begira jarri behar-reko edozein ohar, errotulo, ibilgailu komertzial eta abar doan itzultzeko aukera eta euskaraz jartzeko diru laguntza ematen zaie establezimenduei. Orioko Udaleko euskara teknikariak adierazi digunez, hasieran itzulpenak bakarrik eskaintzen ziren, baina, gaur egun, produktu bukatua eskaintzen zaie. Orduetgia euskaratu nahi duenari eginda eta erabiltzeko moduan ematen zaio, eta gauza bera merkealdietako

"Euskara merkataritzara" egitasmoan parte hartzen duten udalek zenbait zerbitzu eskaintzen dizkiete herriko merkatariei ostalariei euskararen erabileran aurrerapausoak eman ditzaten. Doako itzulpen zerbitzua izaten da gehien erabiltzen dena.

kartelekin nahiz bestelako oharrekin. Bestela, barrura begira fakturazioa, kontabilitateko hainbat gauza, entrega orriak eta abar, euskaraz egin ahal izateko aukera ere ematen zaie. Baina proportzioan kanporako baino gutxiago erabiltzen dutela azaldu digu Zabaletak. Horrez gain, Siadecok sektore batzuetarako zenbait hiztegi edo eskuliburu ere sortu ditu.

Orion bezala, Getxon ere antzerako zerbitzuak eskainiko zaizkie establezimenduei, baina bertako errealitate linguistikora egokitutako beste zenbait aukera ere emango dituzte. Doako itzulpenak, adibidez, euskara hutsean, elebitan edo bizkaieraz egin ahal izango dira. Eta urtean zehar sortzen zaizkien itzulpen beharrak asetzeko posta elektronikoko helbide bat sortu dute: gehi@getxo.net. Horrez gain, euskara ikasteko erraztasunak ere emango dituzte: euskaltegi

batean izena eman (gutxienez egunean bi orduko ikastaroan) eta euskaltegian dauden bitartean ordezkio euskaldun bat kontratatzen baldin badute diru laguntza jasoko dute: 2.500 euro. "Horrekin lortu nahi duguna da merkatariek euskalduntzea eta bitartean, bi ordu horietan, establezimendu horrek zerbitzua euskaraz ematea. Hori Getxoko Behargintza Zentroarekin ari gara aurrera eramaten. Behargintza Zentroak lan polita bat sortuko du merkataritza alorrean lan egin nahi duten eta euskaraz dakiten pertsonekin, merkatariek ordezkio euskaldun bat hartzeko modua izan dezaten. Berez, merkatariek bere kontura ez badu euskaraz dakien ordezkorik topatzen lan polita joko genuke. Ez dakigu nolako barrera izango duen, baina uste dugu berritzailea dela", adierazi digu Getxoko egitasmoaren arduradunak. Orion ere, beste modu batera, baina eskaini zituzten merkatarientzat euskara ikastaroak ere, eta arrakasta handia izan zutela adierazi digu Zabaletak.

"Pausoak" programa

Orioko eta Getxoko Udala Siadecoren Euskara Merkataritzara egitasmoan sartu diren bezala, beste zenbait udalerrik bere kontura antolatu ditu merkataritzan, ostalaritzan eta zerbitzuen sektorean, oro har, euskararen erabilera sustatzeko planak. Zarauzko Udala da horietako bat. Duela hiruzpalau urte, Planikerrek Zarauzko Zerbitzuak Euskalduntzeko Egitasmoa jarri zuen martxan eta bertatik bideratu da, besteak beste, Pausoak programa.

Getxon bezala, Zarautzen ere garrantzi handia dute merkataritzak eta ostalaritzak. Planiker, hasiera batean, merkataritzarako planekin hasi zen lanean, baina, berehala, horri ostalaritzako gune guztiak gehitu zitzaizkion, eta gero bestelako jarduerak duten komertzioak eta bestelako zerbitzuak; bulegoak, ileapaindegia... Pausoak programaren baitan biltzen dira ekimen guztiak. Egitasmoaren helburua merkatariei bide bat eskaintzea da beren eguneroko jarduna euskaraz egin dezaten. Planikerrek teknikari Belen Benitezen ustez, gaur egun, merkatariek eta ostalariek balio erantsi bat bezala ikusten dute euskara, eta horri egunerokotasunean bultzada eman behar zaio. Baina merkatarientzat ez da erraza; izan ere, merkataritza mundutik jasotzen dituzten estimulak guztiz gaztelaniazkoak dira eta ahalegin handia egin behar dute jasotzen duten guztia euskaratzeko. Horiei laguntzeko sortu zen, hain zuzen, Pausoak.

Izenak berak dioten moduan, egitasmoa urrats desberdinetan dago banatuta eta norberak aukeratzen ditu euskararen alde egiteko eman ditzakeen pausoak. "Bakoitzak bere abiapuntua kontuan hartuta bere helburuak markatzen ditu. Pausoak liburuak batean daude eta merkatariek bakoitzak egin dezakeena aukeratzen du. Kanpotik zer egin behar duten esanda, agian, ez dute egingo. Ez da gauza bera janari denda bat duen 60 urteko emakumearen egoera edo pertsona alfabetatu, gazte, eta dinamika komertzialean beste jarrera bat duenarena. Beraz, beren esku uzten digu", azaldu digu Ainhoa Gaintzak, Planikerrek beste teknikariak. Egitasmo honetan merkataria pausoren bat hartzera konprometitu behar da. Jarrera aktiboa da eskatzen zaiena, hots, konpromisoa beren gain hartzea. Gero Planikerrek kideak horiek bete ditzaten laguntzen saiatzen dira. "Urte urte, gogoratzen diegu zein zen hartutako pausoa eta bakoitzari gutun pertsonalizatu bat bidaltzen zaio nola moldatu den ikusteko. Pausoak programaren logika ulertzen duenak eta ardura bere gain hartzen duenak betetzen du. Baina, iniziatiba mailan bultzada egin behar zaie".

Programaren helburuetako bat zerbitzu emaila autonomo bihurtzea da, hau da, berak bere kasa egokitzea euskararen erabilera bere establezimendura. Hala ere, beti izango dute laguntza eskatzeko aukera. Eta horretarako, besteak beste, zerbitzu emailen eskuliburuak sortu du Planikerrek. Esku liburu hori zalan-tzak dituztenean erraz erabil dezakete ereduak hartzeko, baina, bestela, doako itzulpen zerbitzua ere eskaintzen dute.

"Pausoak"
programa urrats
desberdinetan
dago banatuta eta
norberak
aukeratzen ditu
euskararen alde
egiteko eman
ditzakeen
pausoak.

Pausoak programaren baitan, gauza jakin batzuetan bereziki eragiteko, beste kanpainatxo batzuk ere egin ditu Planikerrek, hala nola: Eskatu euskara (bezeroei zuzendua), Plater berezien euskara (menuak eta kartak euskaratzeko), Euskaraz jantzi (erakusleihoetako karteltxoak eta oharrak euskaratzeko). "Ikusten da merkatariek ari direla zerbait egiten Pausoak programan markatutako bide horretan, baina beti diseinatu behar dira ekimen konkretuak horietan gehiago eragiteko. Kanpainatxo horiek akuilu bezala funtzionatzen dute", esan digu Gaintzak. Euskararen erabilera bermatzeko bidean erraztasunak eman behar zaizkie merkatariei eta Euskara Merkataritzara egitasmoan bezala, Pausoak programan ere eskuliburu eta hiztegi bereziak sortu dira, behe-rapenetako kartelak, ordutegiak, oharrak... Eta hori guztia dohainik eskaintzen zaie parte hartzen dutenei. ■

Babeslea: Usurbilgo Udala

Usurbilgo Udala

**Goizetik gauera
aurrera euskara!**

Razmik Panossian (Beirut, 1964) armeniarra da, Libanon jaio arren. Diasporako semea. Hamabi urte zituela Kanadara jo zuen haren familiak eta Londresen eta Toronton jardun du ikasten lehenengo eta unibertsitate irakasle gero. Armeniar diasporak egun duen iker-tzailerik handiena da.

«Diasporako askok ez du armeniar iraun nahi, asimilatuta bizi dira»

EUSKAL GIZATALDEEN III. MUNDU BATZARRA egin zen Gasteizen uztailaren 14tik 18ra. 150 lagun bildu ziren bertan, 19 herrialderen ordezkari. Aurreko lau urtean egindako lanaren balantze egin zuten bertan diasporako ardura-dunek eta hurrengo lau urteetarako egitasmoak bideratu. Bide horretan argi emaile, beste zenbait diasporaren berri eman zuten hiru adituk: Irlandako diasporaz ari izan zen Patrick O'Sullivan; juduaz, Alberto Spektorowski, eta armeniarrez Razmik Panossian, hitzaldi argigarria egin zuen aditua.

Zenbat armeniar dira herrialdetik kanpora?

Bost bat milioi gutxi gorabehera. Egia esan, ez dago zehatz jakiterik. Armenian, berriz, bi edo bi milioi eta erdi. Orain dela hamar urte, hiru milioi eta erdi ziren Armenian, eta beste hiru milioi eta erdi atzerrian. Baina azken hamar urtean jende gehiagok aldegin du Armeniatik, ekonomiaren egoera eskasagatik. Sobietarren trantsizio osteko kontuak dira. Ekonomiak erreka jo zuen eta armeniarrek erbestera jo zuten, Errusiara batik bat. Baina diasporaren hasiera mende batzuk atzerago dago.

**MIEL ANJEL
ELUSTONDO**
Argazkiak: Zaldi Ero

Ez dago jakiterik. Armeniarrek ez dute elkar-terik osatzen, ez ditu inork zerrenda ofizialean ezartzen, ez dute erregistro-agiririk. Ezin, beraz, jakin zenbat diren. Diote, 800.000 eta milioi bat artean daudela Ameriketako Estatu Batuetan, horietarik 400.000 Los Angelesetan. Horiek bai, eskolak dituzte, komunitate-etxeak, lobby ekin-tzak... baina, zenbatek eman duen izena jakin nahi izanez gero, ez dago erantzunik, armeniar-rak libre duelako sarrera bertan. Nahikoa du bertara joan eta esan: "Zer edo zertan lagundu nahi nuke". Ezin zenbakirik eman, hortaz. Eus-kaldunek ez bezala. Gu gutxi gorabehera ari gara, kopuruetan bederen. Atzera AEBetara joz, seguru da 100.000 armeniar gogotik saiatzen direla, oso dira aktibo; beste berrehun-hirurehun mila, berriz, erdipurdi: noiz edo noiz diru-lagun-tzak ematen dituzte, funtzioetara joaten dira, eskutitzak idatzi eta egunkari eta aldizkarietara bidaltzen dituzte...

Zein da armeniar diasporarik handiena?

Kopuruz, Errusian dago: bi milioi armeniar dira bertan. Baina, erakundetzeari dagokionez, eta diruz, AEBetako.

Diasporako armeniarren gainean ari gara eta, zein dituzte identitateari eusteko arrazoiak?

III. Mundu Batzarra: ezti bidaiaren amaiera

Duela zortzi urte egin zuen euskal diasporak lehen biltzarra: Euskal Gizataldeen Mundu Batzarra. Gasteizen egin zen eta bertan egin dira harrezkeroko biak ere. Lehenengo, abiatzea izan zen. Elkar ezagutu, nork bere herrialdean euskaldun irauteko egiten zuenaren berri eman eta bata bestearen babesean bide berriak urratzen hastea. Eusko Jaurlaritzarekiko loturak bideratu ziren eta diasporako euskaldunen arteko harremanak ere bultzatu zituzten Eusko Jaurlaritzako Kanpo Harremanetarako Idazkaritzatik. Argitalpenak sustatu zituzten eta, teknologia berrien aroan, ordenagailuak bidali zituzten diasporako komunitateetara harremanak erraztearren. Euskal etxeen errolda ere jarri zuten martxan, diasporako komunitateetako euskaldunak nola-hala identifikatzeko, gazteekin lan egiteko...

II. Mundu Batzarra -orain lau urte-, galdera utzi zuen airean. William A. Douglass irakasleak egin zuen kongresuaren atariko sarrera-hitzaldian: "Nora goaz?". Alegia, diasporaren etorkizunaz ari zen, diasporako euskaldunaren identitateaz globalizazioaren aroan, Jaurlaritza eta diasporaren arteko harremanez... Batzarrean inor ez zen haserre izan. Aurreko kongresuan agindutako harreman sarea indartu zuten hala Jaurlaritzak nola diasporako euskaldunek, aurrera egiteko lehen oinarria baitzuten. 2003ko III. Mundu Batzarra heldutasuna ekarri du. Harreman sarea sendoturik da, solaskideak identifikaturik daude, izen eta

aurpegi ezagunak dituzte eta lanean ari dira. Bestelako kezka eta galderak aztertzeke aldia izan dute borondatez lan egiten duten ordezkari diasporakoek. Kezka nagusi bi: batetik, nola ekarri gazteak euskal etxeetara? Bestetik, zein dira euskaldunaren identitate ezaugarriak? Galdera horien erantzuten laguntzeko asmotan, euskal diasporakoek gogaide izan dituzte armeniar, irlandar eta juduen diasporako aditu zenbait. Akademikoen aroa izan da, unibertsitate giroko gogoetak egiten ikusi du bere burua Euskal Herrikeri erbestera jo zuen emigranteak. Gazteria dela eta, bi diaspora indartsuenetako ordezkariak -AEBetakoek eta Argentinakoek- bidea zabalduta. Geroak esango du bi herrialdeetako ereduak beste 17etarako balio duen, baldin eta gazterik bada gainerako herrialde horietako euskal etxeen inguruan.

Zail da erantzuten. "Zergatik iraun nahi dute armeniar?". Egia esan, askok ez du armeniar iraun nahi, ez du identitateari eusteko asmorik. Asimilatu egiten dituzte eta kitto. Gurasoak armeniarak zituztela esango dute, baina ez dituzte bere buruak armeniarizat jotzen. Iragana ahanzi nahi lukete. Baina mundua mundu denetik, beti izan da talde bat identitateari eutsi diona. Askotan, errekonozimendu modua da. Badakite galduak direla ezagutzen ez badituzte. Gizarte txikia osatzen baduzu, euskaldunak eta armeniarak bezala, askoz ere gogorrago eusten diozu zure identitateari. Gizarte handiko partaide baldin bazara, ehunka milioi baldin badira zure identitate bereko, askoz lasaigo biziko zara, identitatea galduko duzun beldu-

rrik gabe. Horixe da arrazoiaren parte bat: "Eusten ez badiogu, desagertu egingo gara. Gure kulturari eta historiari eutsi beharra daukagu". Horixe da lehen arrazoa.

Kulturari begiratzen ez diotenek, zertan egiten dute indar?

Politikan, dudarik gabe. Identitateari eusteko bigarren arrazoa. Zenbaiten arabera, armeniar identitatearen atalik garrantzizkoena ez da kultura, baina politika: injustizia nozitu duelako konbentzimendua du zenbait jendeak, genozidioa jasan duen jendea, Ama Lurretik erbestera bidalitakoa... eta, oraindik, ez da ezer egin kalte handi hori konpontzeko. Horien ustez, oraindik inork ez dio armeniar herriari barkazioa eskatu, inork

Gurean euskara aterpe

CAMPING
ARALAR

ARALAR KANPIÑA

Tel./Fax: 948 50 40 11
31870 LEKUNBERRI (NAFARROA)

WEB ORRIALDEA:
<http://www.campingaralar.com>

E-mail:
info@campingaralar.com

ez du ezagutu nahi genozidioan lagundu zuela, are gehiago, ukatu egin dute. Turkiako gobernuari buruz ari dira, jakina. Kulturaren aztarnak galdu dituenak, hizkuntza galdu duenak, elizara joateko ohiturarik ez dutenak... politikara jotzen dute identitateari eustearren, armeniar izaten irauteko.

Zenbateraino da garrantzizko armeniar eliza identitateari eusteko?

Erabatekoa. Izan ere, bakarra da armeniar eliza. Are, eliza nazionala da, independentea, burujabe; kulturaren zein historiaren ikuspegitik nazio-eliza da. Armeniarrei dagokienez, identitate etnikoa, nazio-identitatea eta erlijio-identitatea erabat loturik daude. Armeniarren %90 arme-

niar eliza apostolikoko kide dira; eliza ortodoxoak, alegia. Azpiegitura globala du elizak, eta bi oinarri: bata Libanon eta bestea Armenian. Eta sare globalean loturik daude, erlijiotik haratago. Armeniarrak non, hantxe eliza, kultur-etxe baita, biltoki... Komunitate txikira jota ere, hantxe ikusiko duzu armeniar eliza... XVII, XVIII, XIX. mendeetan, berriz, diaspora globalik ez zen garaian ere, noranahi joanda ere eliza jasotzen zuten armeniarrek, eta huraxe zuten babes eta bilgune. Bertara jotzen zuten armeniarrek. Identitatearen oinarri-oinarri izan da eliza.

Kultura, politika eta eliza, diasporako armeniarren identitatearen hiru zutabe...

Badago laugarren bat ere: Ama Lurraren egoera, hau da, Armeniak laguntza behar duela. Independenten arren, ekonomi-egoera larrian dago Armenia, sobietarren osteko prolema dituen batetik, Adzerbajan-eko gerra, nazionalisten arteko kalapitak... horiek denek diasporari eragin diote. Diasporako armeniarrek ardura ez bazuten ere, Armeniara begira bizi beste erremediorik ez dute izan, lurrikara izan delako, edo nazionalisten mugimendua, edo sobietarren

osteko trantsizioa, ekonomiaren egoera... Diasporakoek Armeniari lagundu behar diotela sentitzen dute.

Hizkuntzari eusten saiatu dira diasporako armeniarrek?

Galdera horrek korapilo asko ditu. Hizkuntza bakarra da, alfabetoa ere berezia. Eta, zinez, alfabetoaren sinbolismoa handia da. Dena dela, diasporan, askok galdu egin du hizkuntza, gazteek bereziki. Ez dute armeniera hitz egiten, besterik baizik: Frantzian, frantsesa; AEBetan eta Inglaterran, ingelesa... Eztabaida amaiezina da: zenbateraino da inportante armenieraz jakitea? Badakit AEBetako euskaldun askok ez duela euskaraz batere hitz egiten, ezta gaztelaniaz ere, ingelesez hitz egiten dute baina, hala ere, bere burua euskalduntzat baldin badaukate komunitateak onartu egiten ditu. Jakina, beti esaten da: "Hizkuntza baldin badakizu, hobeto, literatura irakurri ahal izango duzu eta zeure historia ere hobeto ezagutuko duzu". Eztabaida ez da amaitu. Duela 30-40 urte jendeak esango zuen baietz, diasporakoek ere armenieraz jakin behar zutela. Baina soziologiak dio hizkuntza diasporaren ezinbesteko ezaugarri jartzeak diasporarik gabe utziko gintuzkeela. Beraz, bihurria da kontua.

Armeniera estandaraziturik dago?

Armeniera klasikoa bat da denentzat. Armeniera modernoak bi dialekto ditu, mendebaldekoa eta ekialdekoa. Armeniako armeniarrek ekialdeko dialektoa hitz egiten dute batik bat; diasporakoek, mendebaldekoa. Elkarri ulertzen diote, baina arraro egiten du. Ezberdina dute ortografia eta ahoskera, baina bat bera dute alfabetoa, eta hizkuntzaren muina ere bera da. Sinboloaren indarra du hizkuntzak. Are indar handiago du, sinbolo den aldetik, alfabetoak. Eguneroko hizkuntza izateari dagokionez, diasporan ez da hain garrantzizko. Armenian, jakina baietz, armenieraz hitz egiten dute denek, eta errusieraz.

Ezagutzen dudaren arabera, antzeko da AEBetan. Euskara eguneroko hizkuntza izan zuten lehen belau-naldiek, baina aspaldi galdu zuen gure hizkuntzak estatus hori...

Guri dagokigunez, posta elektronikoa gure hizkuntza desegiten ari da. Ez dago armeniar teklatu bat bakarra -teklatu estandarrik esan nahi dut-, eta, ondorioz, jendea idazten hasten denean zoratu egiten da, eta ingelesera pasatzen da, edo frantsesera. Edo armenieraz idazten du, ingeles alfabetoaren arabera...

Mundu Batzarrean gazteriaz jardun dute bereziki. Zertan dira gazteak armeniar diasporan?

Gazteak gazte dira nonahi. Komunitate guztiek dute gazte erakundea, eta gazteentzako egi-

tasmo bereziak. Helburua da, gazteak komunitatearen parte izan daitezen, ideia hori haien buruan sartzea. Jakina dagoela zatiketa gazte eta zaharren artean, ezin du bestela izan. Era ezberdinean lan egiten dute. Zenbait gaztek ez du ardura eta asimilatu egiten dituzte. Zera ere gertatzen da gazteetan: nerabe direnean, ez dute ezberdin izan nahi eta, aldiz, hoge urteko direnean, erroetara itzultzen dira, komunitatera: gizarte lanetan parte hartzen dute, dantzetan... Bestalde, armeniarrek bata bestearekin ezkontzeko bideak bultzatzen dira, kultura eta hizkuntza ondorengoetara dezaten... baina ezkontza mistoak dira gehienak. Dena dela, eslogana dute komunitateetan: "Gazteak ekarri behar ditugu". "Gazteak dira etorkizuna". Torontoko Unibertsitatean, adibidez, armeniar ikasleen taldea eratuturik dago... Baina zein bere kasa ari da tokian tokian.

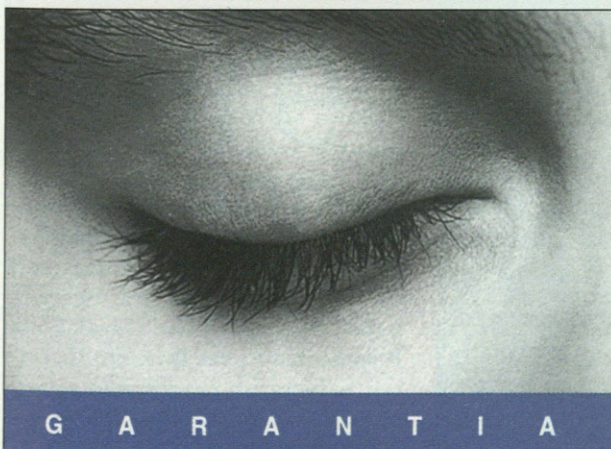
Armeniar ikasketak bultzatzen dituen instituziorik bada inon?

Zenbait unibertsitatetan bai, badira zenbait sail armeniar ikasketak lantzeko. AEBetan hamasei unibertsitatetan direla esango nuke. Armeniar ikasketak lantzen dituzte diasporan, hau da, kul-

tura, historia, literatura, baina ez, zuzen, diasporari buruzko gaiak. Badira ikerketa institutuak diaspora aztertzea helburu dutenak, baina ez dute askorik egiten. Armeniarrek genozidioa burutik ezin kenduta bizi dira eta huraxe aztertzeraz jotzen dute. Diaspora ez da aztergai behinena. Londresen bada Armeniar Institutua izenekoa, sortu berria, eta horrek bai, diaspora ikertzea du helburu, bere baitan eta besteekin konparazioak egitea. Baina Renoko Euskal Ikerketen Zentroaren antzekorik ezer ez.

Zein dira armeniar eta euskal diasporaren arteko berdintasun eta ezberdintasunik handienak?

Ezberdintasun handiena, diru biltzea. Armeniarren kasuan, diasporak berak biltzen du dirua, borondatez, eta Ama Lurreko estatuari laguntzen dio. Euskal diasporan alderantziz da. Bestalde, euskal diasporak badaki non den Ama Lurra, Euskal Herria; armeniarrei dagokienez, hori ez da jakina, askoren Ama Lurra Turkia ekialdea baita egun eta hor ez dago armeniarrik gehiago, genozidioa izan baitzen eta diasporakoak ezin itzuli dira arbasoen etxera. Antolatzeari buruz, euskal diaspora egituratuago dago, izen-emateak eta beste. Armeniarretan, askoz dezentralizatuago, barreiatuago dago, eta positiboa iruditzen zait. Diaspora, bestalde, kultur sortzaile da Armeniaren kasuan: armenierazko lehen liburua diasporan argitaratu zuten; armenierazko lehen Biblia, diasporan; alderdi politikoak, diasporan lehenago, Armenian bertan baino -jakina, Armenia errusiar inperioaren mende zegoen, Armenia independenterik ez zen-. Gainerakoan, berdintasun asko dituzte bi diasporak: nola definitu identitateak, gazteak komunitatera ekarri nahia, hizkuntzaren galera... Alde horretatik, kezka berdintsuak. Bi diaspoetan borondatez egiten du lan jendeak. Gurean, lobby-ak indar handiago egiten du politikan. Halaxe izan zen euskaldunetan ere Francoren garaian, herria askatu nahi zuten. Gero, aldatu egin zen hori. Armeniarretan, ondoko Estatuak genozidioa aitortu dezaten nahi dute, eta hori ez da gertatu oraindik. ■

**Konfiantza
delako
garrantzitsuenak**

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
biltzearen bidez.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1^a
Herriari, 4 - DONOSTIA

XXI. mendera arte iritsi den eta botere ekonomiko, industrial eta finantzario handia eraiki zuen ibarratar familiaren dinastia XIX. mendean hasi zen negozioak egiten, Euskal Herriko meatze eta burdinoletan ustiaturiko burdinazko mineralaren merkataritza eginaz eta burdinaren merkatua krisian sartu zen garaian Kubarekin esklaboaren trafikoa burutuaz.

“NOSOTROS, LOS YBARRA”

Burdina eta esklaboak, ibarratarren lehen negozioak

DANIEL UDALAITZ

IBARRATAR FAMILIAREN SAGA
XVIII. mendean jaio zen, eta gaur egun arte iraun du. Gaur egun, Emilio Ibarra da familiako buru ezagunena, eskuratze bidegabeagatik salatua izan zen BBVAko zuzendari ohia. Saga horretako kideek garrantzi handia izan zuten Bizkaiko industriaren eta finantzen sorreran eta garapenean, eta orduko lan hura gerora funtsezkoa izan da Euskal Herriko industria eta banka garatzeko. Saga

horren batasuna 1977 urtean hautsi zen, ETAk Javier de Ibarra y Bergé bahitu eta erail zuenean. Familiako kide eta lagun batzuk, besteak beste Galindez edo Emilio Ibarra banka gizonak, ez ziren talde armatuak eskaturiko 6 milioi euroko erreskatea ordaintzeko familiak eskatu zuen kreditua emateko gai izan.

Familiaren batasunaren hauste horrek trilogia bateko lehen liburua- ren agerpena eragin zuen, "Nosotros, los Ybarra" izenekoa hain zuzen, Javier Ibarra e Ibarrak idatzia. Libu-

ruan, ibarratarren sagaren botere ekonomiko, industrial eta finantzarioaren sorrerari eta garapenari buruzko azalpenak ematen saiatzen dira. Argitalpenean, datu interesgarriak eta berriak azaltzen dira. Argibide horien laguntzaz, Neguriko oligarkia industrial eta finantzarioari oso loturik dagoen eta, besteak beste, Bizkaiko Labe Garaiak eta Bilboko Kutxa eta Bizkaiko Kutxa- ren sorreraren eragile den sagari buruzko erreportaje hau egin dugu. Jakina den bezala, 90eko hamarka-

dan fusionatu ziren aipatu bi kutxa horiek eta BBV sortu zen lehenbizi. Gero, Argentariarekin elkartu ondoren, BBVA osatu zen, eta egoera hori ez zitzaion batere gustatu Neguriko oligarkia horri.

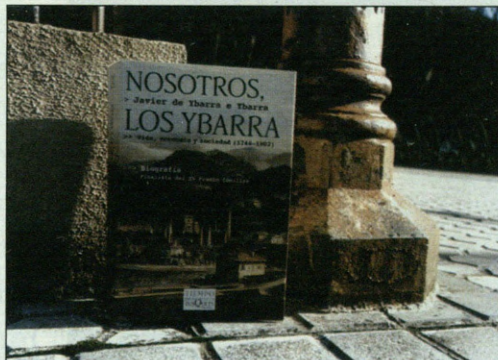
Jose Antonio, sasiletradu izatetik mineralaren merkataritzara.

Jose Antonio Ibarra da dinastiako lehena, eta 1774ko martxoaren 18an jaio zen Muskizen. Itsasontziko kapitaina zen lanbidez, eta Somorrostroko araneke Lau Kontseiluutako alkate eta epaile arrunt izendatu zuten. Hamasei urte zituela, aita eta anaia bakarra galdu zituen, eta amaren eta bere buruaren bizi-moduaz arduratu behar izan zuen. Eskribau lanbidea ikasi zuen (gaur egun notarioa). Hainbat arazo izan ondoren, eta behin Bilbon kokatuta, Jose Antoniok Bizkaiko Zuzendari-tzako prokuradore eta diruzain bezala egin zuen lan. 1801. urtean Geroma Gutierrez de Caviedesekin ezkondu zen. Bilboko merkatariek ez zuten bere-tako bat bezala onartzen, baizik eta "sasiletradu enkartatutzat" jotzen zuten.

Berebiziko merkataria sena zuen, eta oso ondo ezagutzen zuen frantses eta ingeles modak jarraitzen zituen 10.000 biztanletako garaiko Bilbo. Kontuak horrela, elkarre bat sortu zuen bere emaztearekin eta Bilboko emakume jostun batzuekin. Carmen de Gardiazabal zen nabarmen-zenetako bat: beren etxeetan, patroi frantsesak kopiitzen

zituzten, eta estilo hartan josten zuten. Geroma anderearen denda 1837. urtera arte egon zen zabalik, hau da, heriotza iritsi zitzaion arte. Urte horretan bertan, seme-alabek Blanchard frantziarrari saldu zitoten negozioa, zein Geromaren ilobarekin ezkondua baitzegoen. Denboraren joanean, "Gaston eta Daniela" denda ospetsuan bilakatu zen.

Jose Antonio Ibarra, Bizkaiko

Liburuan, ibarratarren sagaren botere ekonomiko, industrial eta finantzarioaren sorrerari eta garapenari buruzko azalpenak ematen saiatzen da Javier Ibarra e Ibarra.

politikan hainbat kargu izan ondoren, 1814an mineralen negozioetan jardutea erabaki zuen, bere herriko (Muskizeko) meatzeekin merkataritza eginaz. Horretarako, bere mineralen bezeroen bila jo zuen Gipuzkoara. Kantabriako Montañarekin mugatzen duten Somorrostro eta Galdamesen artean zeuden lur sailetako meatzetatik ateratzen zituen mineralak. Hanka bat Gipuzkoako burdinaren merkatuan eta beste bat Bizkaikoan zituela, Jose Antonio Ibarra Santander aldera begiratzen

hasi zen lehenbizi, eta ondoren burdina manufakturatuekin Ameriketarako merkataritza burutzen aritu zen; Kuban, bereziki.

Lehenengo enpresa elkarketa

Konkurrentzia eragozteko asmoz, 1827an Jose Antonio Ibarra "Ibarra, Mier y Compañía" izeneko elkarke-taren protagonistetako bat izan zen.

Jose Antonio Ibarra eta Jose Antonio Mierrez gain, sektoreko beste bi pertsona garrantzitsu sartu ziren: José de Txabbarri eta Nicolás María de Llano. Lehen aurkariak izandako guztiak elkarrekin zebiltzan orain, eta iraganean beren artean izandako istiluen lekuko izandako ekoizleen artean batera agertzeko prest zeuden. Elkar-tearen sorreratik urtebetera, erdi mailako merkataria bat elkartu zitzairen, hots, Bonifacio de Vildosola, Mierren suhia. Elkarketaren sortzaile eta bultzatzaile nagusia Ibarra izan arren, Mier izena mantentzea erabaki zuten, bera baitzen mineral mintegi hoberenak zituena (Ortuellan Orconerarena, adibidez), eta egitate hori jakina zen merkatuan.

"Bultoen espedizioa" edo esklaboen trafikoa

1833ko ekainaren erdialdean, lehor-tearen eta Gerra Zibilari buruzko zurrumurruen ondorioz, burdinolen geldialdi bat gertatu zen. Egoera ez zen batere on negoziok aurrera ateratzeko. Euskal Herriko enpresaburuak beren negozioetarako erren-

gure!
arteana
euskaraz

Bizkaiko Foru
Aldundia

Diputación
de Bizkaia

Kultura Saria

Jose Antonio Ibarra da dinastiako lehena, 1774ko martxoaren 18an jaio zen, Muskizen. Oihalgintzan, politikagintzan, meatzaritzan eta esklaboen salerosketan aritu zen.

tagarritasuna lortzeko beste leku batzuen bila zebiltzan. Gipuzkoako eta Bizkaiko portuetara Antillekin erlasionaturiko pertsonen eta berriei buruzko informazioa iristen zen etengabe. Euskal Herriko eta Nafarroako enpresaburu batzuek beren jatorrizko negozioak Kuba edo Puerto Ricoko portuetan ezarriak zituzten ordurako.

Egoera hartan, Jose Antonio Ibarra bere sozioekin garatu ezin izan zuen proiektu bati buruz mintzatu ohi zen. Beste leku batzuetan bilatu zuen erantzuna, eta proiektu horretarako kide izan zitekeenetako bati honela idatzi zion: "Bultoen espedizioari buruzko ohar batzuk gainera-

tzen ditut. Begira beza berorrek eskuratu nahi dituenekin bat datozen". Bultoen espedizioa? Zer bultu motari buruz mintzo ote zen? Zehazki beltzen espedizio bati buruz ari zen, hau da, esklabo beltzen trafikoaz. Ekintza arrunta zen Kantauriko portu gehienetan eta merkatarik garrantzitsuenek hartzen zuten parte. Bestalde, Ibarra eta Ibarraren liburuak dioenez, Antilletako jabetzetako egoera oso egokia zen espedizio horietarako. Han, nekazaritzako eta etxeko lanetarako eskulan esklaboa erabiltzen zen, eta garaiko Kubako kolera epidemiak eragina izan zuen barrakoiengan bizi zen eta garbitasunik ezagutzen ez

zuen populazioaren artean. Baina mendearen garai haietan (1833-35) esklaboen merkaturatzea, nahiz eta erdi ezkutuan permititua izan, berez debekaturik zegoen.

Nolabait baimendutako, baina berez debekaturiko ekintza bati zegozkion ardurak hartuta, Jose Antonio Ibarrak 1835ko udan burutu zuen lehenengo espedizioa, "El Cazador" itsasontzian. Ontzi horrek

Saga horretako kideek

garrantzia handia izan zuten

Bizkaiko industriaren eta

finantzen sorreran eta

garapenean, eta orduko lan

hura funtsezkoa izan da

Euskal Herriko industria eta

banka garatzeko

Gineako Golkoko portu batean jasoak zituen 681 bultuak, hau da, 681 esklabo beltzak, eta Kubako Bahia Hondara iritsi zen, Pinar del Riotik gertuko tokira, eta handik garraiatu zituzten bultuak La Habanaraino. Liburuaren egileak honela azaltzen du esklabo haien lehorreratzea: "... Portura iritsi aurretik jaisten zituzten. Hau da, esklaboak kareletik botatzen zituzten itsasora, kostaldera igeri hel zitezen, eta horrela Britainia Handiko Gerrako Itsas Armadak itsasontzia atxilo ez zezan. Jose Antonio Ibarrak lehorreratzea ur bareetan eta kostaldetik gertu egiteko agindua eman zion Elorriaga kapitainari, zeren entzuna baitzuen beltzen espedizio batzuetan itsaso zakarra baliatzen zela beltzen selekzio naturala egiteko, hots, kostaldera indartsuenak soilik iristeko". Dirudienez, Ibarraren beltzen lehen espedizio hura arazorik gabe iritsi zen portura. Geroago, Bilboren lehenengo setioaren ondoren, Ibarrak beltzen beste espedizio bat antolatu zuen. Aldi horretan, "bultoen" ordeztu "600 arroa artile zikin" kargatu zituen ontzian. Esklabo beltzen trafikoa ordutan ere, baina beste era batean izendatua. ■

«Bizikidetza esparru berria behar dugu, ezker abertzaleak zein PPk onartuko dutena»

Javier
Madrazo

Javier Madrazok -Ezker Batu-ko koordinatzailea eta Eusko Jaurlaritzako Etxebizitza eta Gai Sozialetarako sailburua- oporretara joan aurreko azken elkarriketa eskaini dio ARGIAri. Nekatuta baina Jaurlaritzan zein koalizio mailan lortutakoez pozik nabaria zaio. Indarrak berriz pilatuta-koan, irailetik aurrera datozen erronka garrantzitsuei aurre egiteko prest itzuliko da.

JOSEBA ARRUTI

Argazkiak: Iñigo Azkona

Politikaren judizializazioa eta Justiziaren politizazioa dira egungo agertoki politikoaren ezaugarri nagusietako batzuk eta, ildo horretatik, EAEko Auzitegi Nagusiaren erabakiak baldintzatzenko Espainiako Gobernuak duen nahiaz ohartarazi berri du EAJk. Zuek ere kezkatuta zaudete?

Guztiok gaude adi. Dena den, horrek ez du esan nahi politikook botere judizialaren esparruan sartu behar dugunik, eta ezta azken horrek botere legegilean eragin behar duenik ere, Eusko Legebiltzarrarekin saiatzen ari den gisan. Oro har inboluzio demokratiko garrantzitsua gertatzen ari den fase batean gaudela uste dut, besteak beste estatu demokratiko ororen oinarritzko printzipio izan behar duen botereen banaketa hautsi delako. Ez dago botere banaketarik, Estatuaren botereak nahastuta ageri dira, PPren eta Aznarren botere exekutiboaren kontrol zuzena baitago botere legegilearekiko, botere judizialarekiko eta botere mediatikoarekiko. Guzti honek demokrazia pobretzen du eta zuzenbidezko estatuaren oinarritzko printzipioak urratzen ditu. PPren osteko etaparen lehen betebeharrakiko bat botere judizial independentea berreraikitzea izan beharko da.

Botere banaketa zalantzan dagoen estatu bat demokratikoa al da?

Minuskulazko estatu demokratiko batean gaude. Demokrazia pobretuta dago, eta bere oinarritzko printzipioak hustuta. Garai kezkagarri batean ari gara. Agerikoa denaren alde hasi behar dugu borrokatzen berriro, egindakotzat jotzen genuenaren alde.

PP al da bizi den egoera horren erantzule bakarra?

Batik bat, bai, baina PSOEek ere erantzukizun handia du guzti honetan

PPren segidismoa egin duelako. Beldurraren eraginez PPren politikarekin bat egin du eta, beraz, ardura handia du. Jarrera aktiboagoa, irmoagoa izan balu botereen banaketaren eta demokraziaren defentsaren alde beste egoera batean egongo ginateke. PPren beldurrez Moncloak esandakoei men egin dieten sektore mediatikoek eta sozialek ere badute erantzukizun handia.

Dena den, Euskal Herritik kanpo Espainiako Gobernuaren iritziaz oso bestelako jarrera izateak botoen galera eragiten die PSOeri zein IUri. Gizartearen urrunketa prozesua gertatzen ari da?

Azken urteotan ildo zehatz baten aldeko etengabeko zirimiria izan eta euskal errealtatearen irudi faltsu batzuk sortu ostean, Espainiako iritzi publikoan eragitea lortu dute. Heda-bide guztiak, ia salbuespenik gabe, PPren politikarekin bat eginda ageri dira hemengo egoera distortsionatzeko. Beste informazio iturririk izan ezean, horrek ondorioak izaten ditu. Horregatik, euskal gizartea Espainiakotik inoiz baino urrunago dago gaur egun, eta alderantziz ere bai. Independentistek inoiz amestuko zuketen baino independentista gehiago egiten ari da Aznar. Independentista ez zen jende asko ere Espainian gero eta deserosoago sentitzea lortzen ari da. Espainia nazio aniztuaren eta herrien arteko bizikidetzaren alde egiten dugunok gero eta zailago dugu, egungo politikak urruntzearen aldeko dinamika hartu baitu.

Zuek defenditzen duzuen Espainiaren-tzako atxikimendu askeko eredu federal horretan ba al du lekurik Ibarretxe Planak?

Antzekotasun handiak daude eta proposamen bateragarriak eta osagarriak

«Mayor Oreja Euskadin gero eta garrantzi gutxiago duen politikoa da»

Mayor Orejak esan berri du EAJ ez dela jada alderdi demokratikoa...

Sarkasmo bat da. Demokrazia higitzen eta hondatzen ari denak, PPK, ez du legitimatzerik demokraziaz hitz egiteko. Mayor Oreja gatazkaren eta iskanbilaren sua astintzen ari da behin eta berriro. Politika horrek gero eta emaitza txarragoak ematen dizkio eta, ondorioz, Oreja Euskadin gero eta garrantzi gutxiago duen politikoa da. Porrot egin duen politikoa da, erresuminak bultzatuta baino ez baita mugitzen.

Aznarren osteko PPK euskal gatazkarekiko bestelako jarrerarik izango duen itxaropenik ba al duzu?

Egoerak ezin du okerrera egin, harreman instituzionalei eta politikoei dago-kienez Aznarrek dena erabat gaiztotu baitu. Duela zenbait denbora pentsaezina zen egungo haustura gertatuko zenik. Hori da Aznarren ekarpen zori-gaiztokoetako bat.

EAEko autonomia bertan behera uztea gerta liteke oraindik.

Bagenekien horren inguruan aspalditik hausnarketa egiten ari zirela. Haa-tik, ez dut uste urrats hori egitera ausartuko direnik. Izan ere, bide horretatik doazen erabakiak hartzen ari dira horretara zehazki jo gabe, baina helburu berera iritsi nahian. Adi egongo gara hemendik aurrera Auzitegi Gorenak egiten duenaren ingu-

ruan, praktikan Eusko Legebiltzarren erabakiak baliogabetzeko asmoa izan baitezake. Horrela jarraitzen badute baldar ariko dira, 'bumeran' efektu baten bitartez euren aurka itzuliko den gatazka zibila eragingo dutelako, eta horrek Estatu osoa kolpatuko duelako. Euskadiren eta bere erakundeen aurkako ofentsiba garai geraraziko dutela espero dut. Autogobernua Madrilén oparia ez dela ulertu behar dute, euskal gizartearen lorpe-na baizik.

Zertan gera daiteke Legebiltzarreko Mahaiko kide Juan Mari Atutxa, Gorka Knörr eta Kontxi Bilbao-ren aurkako kereila?

Irtenbide zaileko bide batean sartu da Auzitegi Gorena. PPK ez du onartu euskal gizarteak bizkarra eman ziola 2001eko maiatzaren 13ko hauteskun-deetan eta baita 2003ko maiatzaren 25ekoetan ere. PPK ez daki galtzen, ez daki demokrazian jokatzeko. Horre-gatik, bozekin lortu ez dutena epaite-giak baliatuz eskuratu nahi dute. Botere judizialak zentzuz jokatzeko duela espero dut, euskal gizartearen aurrean sinesgarritasun maila handia galdu baitu azkenaldian. PPK atsegin ez dituen gauzak esaten direnean kereilak jartzen ditu, baina bitartean eurek edonor sala dezakete terroris-moaren laguna izatea leporatuta, horrek inolako ondorio penalik izan gabe. Izugarria da.

«Nire iritziz lau urteotan ez da kontsultarik egingo; hurrengo hauteskunde autonomikoak egiten direnean termometro sozial gisa baliatu ahal izango dira»

dira, berdin-berdinak izan ez arren. Ildo beretik jo dezakegu nahiz eta ados-tasun hori ez den zertan derrigorrez proposamen bakar batean zehaztu behar. Eroso sentitzen gara Jaurlaritzaren egitasmo horretan, baina beti ere gure proposamenetik abiatuta eta Espainiaren eredu federal baten alde eginez abiatzen dela ikusten dugulako.

Ez al duzue inolako arazorik izango Jaur-laritzako kideen artean egitasmoaren testua zehazterakoan?

Garrantzitsuena proposamenaren oso-tasunaren norabide komuna zehaztea izango da, nahiz eta testu artikulatuan %100eko adostasunik erdietsi ez. Ezta-baida parlamentarioan Jaurlaritzaren proposamena aberastuko duten ekar-penak egin ditzakete talde politikoek eta hori ona dela uste dut.

Hainbestetan aipatutako herri kontsulta legegintzaldi honetan egingo al da?

Nire iritziz lau urteotan ez da herri kontsultarik egingo. Hurrengo hautes-kunde autonomikoak egiten direnean termometro sozial gisa baliatu ahal izango dira, eta erreferendum antzeko bat izango dira eztabaida honen ingu-ruan.

Eta hirukoak gehiengo osoa lortuko balu, zer?

Euskal gizarteak bidea adierazi digula esan nahiko luke horrek, baina ez du esan gura hirukoak bere kabuz aurrera jo dezakeenik. Guztiok onartutako bizikidetzara esparru bat eraiki behar dugu, ezker abertzaletik hasi eta Alder-di Popularreraino ontzat hartuko dute-na. Gernikako Estatutuak baino atxiki-mendu maila txikiagoa lortuko duen elkarbizitzarako esparruek ez digute balio. Adostasuna zabaltzeko jo behar dugu aurrera. Gaur egun zaila ematen du hori lortzea, baina euskal gizarteak norabide bat zehazten digu eta horrek

balio eta indar handia duela iriz-
ten diot. Alderdi politikoak gizar-
tearen norabidean mugitu behar-
ko dira, eta hala egiten ez badute
bazterrean geratzeko arriskua
izango dute. Prozesu hau epe
ertainera gauzatuko dela uste dut
eta itxaropentsu nago. Prozesu
geldoak dira, dena den.

**Zenbait jarrera muturrekok bate-
raezinak ematen dute...**

PP eta ETA muturretan daude,
inposizioa bultzatzen. Hala ere,
gaur egun bateraezinak ematen
duten jarrera horiek mugitu behar-
ko direla uste dut eta batzuek zein
besteek ulertu beharko dute Eus-
kadi akordiotik baino ezin dela
eraiki. Gatazka korapilatsuagoak
dituzten beste zenbait tokitan
ados jartzen hasi eta, zailtasun
askorekin izan arren, bake proze-
suak abiarazten ari badira guk ezin
dugu salbuespen bat izan.

**"PSOEk, ahalko balu, PPren politika bera egingo luke. Ez dut ezer espero sozialisten
aldetik, inkesten arabera mugitzen direlako".**

**Bestalde, martxoko hauteskunde oroko-
rretan PSOE nagusituko balitz, euskal
gatazka konpontzeko aukera berririk
egon daitekeela uste al duzu?**

PSOEk, ahalko balu, PPren politika
bera egingo luke. Ez dut ezer espero
sozialisten aldetik, inkesten arabera
mugitzen direlako. Gobernu anitz
batek baino ezin dezake itxaropena
eragin, PSOEk berak, IUk eta naziona-
lismo aurrerakoiek osatuko luketena.

**Patxi Lopez PSE-EEko idazkari nagusi
denetik hobetze aldera jo al dute
Ezker Batuarekiko harremanek?**

Sakoneko kontuetan egoera ez da ia
ezer aldatu, nahiz eta formalki begiko-
tasun handiagoa izan. Gatazkari dago-
kionez ohiko desadostasunekin jarrait-
zen dugu. Funtsean, PSE-EEK ez du
onartzen bere ezkerrean indar politiko
egonkortua dagoenik eta Etxe Komun-
naren tesia defenditzen jarraitzen du
ezker anitzaren alde egin ordez. Hala

ere, ezkerren arteko lankidetzaren indar-
tzea posible dela uste dut eta horren
lekuko dira zenbait udaletan izaten ari
diren esperientziak. Sozialistekiko
harreman mota berri baterako hazia
izan daitekeelakoan nago.

**Azken hauteskundeetan lehen aldiz
parte hartu duen ezkerreko beste indar
politikoa Aralar izan da. Haiekin elkarla-
nean aritzeko aukerarik bai ala?**

Espero bezala, erdipurdiko emaitzak
lortu zituzten maiatzaren 25ean. Indar
dezente dute Nafarroan, Gipuzkoan
ere agertu dira, baina ia ez dira existi-
tzen Bizkaian eta Araban. Ez dut uste
Aralarrek espazio politiko propiorik
duenik. Errespetu osoarekin diot.
Momenturen batean beste alderdi
abertzalaren batekin bat egiteko aukera
aztertu beharko duela nago. Indar-
ra duten leku konkrituetan lankidetzaren
aktiborako prest gaudela baina, hortik
aurrera, ez dut bestelako aukerarik
ikusten, hori jazo baino lehen alderdi
bakoitzak bere nortasuna zehaztu
behar duela. Aralar independentzia-
ren esparruan dago eta EB-IU federa-
lismoarenean. Hala, ezinezkoa da
proiektu bakarra konpartitzea.

**AuBk eta ezker abertzaleko herri plata-
formek balorazio ona egin dute boto**

**baliogabeen zenbatekoaz. Zer etorki-
zun ikusten diozu esparru horri ilegali-
zazioaren ostean?**

Ulertzen dut euren poza, dauden
egoeran 2001eko hauteskundeetako
emaitzei eustea eurentzat pozgarria
izan behar delako. Dena den, gauzak
ez dira bere onetik aterata behar eta
inoizko emaitzarik baxuenetan dau-
dela ezin dugu ahaztu. Normaltasun
demokratiko osoko egoeran eta ile-
galizaziorik gabe emaitza txarragoak
izango zituztelakoan nago. Ilegaliza-
zioak bere boto emaileak batu ditu,
eta hori PPk eta PSOEk ezker aber-
tzaleari egin dioten mesedea izan da.
Kontuan izan behar da legez kanpo
geratu direnek ez zutela inolako aha-
leginik egin ilegalizazioa saihesteko.
Orain marginalitate politikoan eror-
tzeko arriskuan daude, ez dutelako
inolako islarik izango eguneroko
bizitzaren instituzionalean. Hausnarketa
sakona egin eta norabidez alda deza-
ten nahiko nuke, indarkeriatik alden-
duta. Gehiengoa ilegalizazioaren
aurka egon arren, erabaki horri aurre
egiteko mobilizazio aktibo gutxi
egon da euskal gizartearen, ezker aber-
tzalearekiko elkartzasun maila eskasa
dagoen seinale. Jendea ETArekiko
Batasunaren hipokrisiaz neka-neka
eginda dago. ■

**«Aralar independentziaren
esparruan dago eta EB-IU
federalismoarenean; hala
ezinezkoa da proiektu
bakarra konpartitzea»**

Bero-beroan

Diruaren borroka baino

gehiago. Dirua da botere ekonomikoaren agerle esanguratsuena, baina Eusko Jaurlaritzak eta Espainiako Gobernuaren artean Kupoarekiko akordioa lortzeko zailtasuna bi erakundearen artean dagoen botere lehiaren beste erakusgarri bat da. 2001eko bukaera eta 2002aren hasieran bizi izan zen lehia errepikatzen ari da. Jaurlaritzak Espainiako Gobernuari zor ei dizkion 32,2 milioi euroko kopuruak blokeatzen du itxuraz akordioa, baina agerikoa da arazoa hori baino sakonagoa dela. 2001 eta 2002ko negoziazio gogor hartan Espainiako Gobernuak eraman zuen negoziazioaren erritmoa eta, oraingoan ere, bide judizialari helduta, tenkatze estrategia berdina antzematen zaio Madrili. 32,2 milioi euro ez da txantxetako kopurua, baina huskeria litzateke diru kontuez bakarrik arituz gero eta ez botore lehiaz.

“Egin” argitaratzeko baimen kamufflatua.

Bost urte behin-behineko itxita egon ondoren, uztailaren 16an “Egin” berriz ireki zitekeela erabaki zuen Espainiako Auzitegi Nazionalak; hori bai, 8,5 milioi euroko zorra ordaindu ondoren. Ezaguna da epaitegietan esaten dena, justizia geldoa ez dela justizia, baina epai batzuk, errealismoaren ikuspegitik, erabat arrazoien aurkakoa dira, edozein begirekin begiratu ere. Bitartean, “Gara” ixteko mehatxuak hor jarraitzen du, batetik bestera gauza daitekeena. Estatuaren logika gogorrenari zorrotz jarraitu dio PPK bere agintaldian, eta auzi honetan ere ez dirudi logika horretatik aldenduko denik, areago jadanik egingadako bidea kontuan hartuta.

Gasteizen behintzat, bero dator iraila

Irailari begira bada, Eusko Legebiltzarra eta Auzitegi Gorenaren arteko lehiak protagonismo berezia izango duela espero da. Gorenaren bideak Legebiltzarra juridikoki blokeatzera joko duela aurreikusten da. Nola hasiko da, beraz, Ibarretxe planaren aurkezpen artikulatuaren eztabaida? Erabateko blokeo juridikoak hauteskundeak ekarriko ditu EAEn? Ibarretxe planaren eztabaida, nazio-eztabaida gunea, ezker abertzaleko zatirik handiena hauteskunde esparrutik kanpo eta PP-PSOE egoera hau aprobeztatu nahian. Eszenatoki gaitza, zalantzarik gabe.

Zer da...

Atzeraldi ekonomikoa

Atzeraldi terminoa askotan entzuten dugu eta askorentzat termino madarikatua da gainera, pentsa genezakeena baino krisi ekonomiko luzeago bat ekarri dezakeela iragartzen baitu. Gaztelaniazko hiztegiaren arabera, aldi baterako aktibitate ekonomikoaren “depresioa” da atzeraldia. OCDE erakundeak pixka bat gehiago zehaztu du eta herrialde bat edo herrialde talde batek bi hiru hilabete jarraian hazkunde negatiboak erregistratu dituztenean atzeraldi ekonomikoa jasaten duela dio. Zein ondorio ditu atzeraldi ekonomikoak? Atzeraldiak lan merkatuari eragiten dio zuzenean. Egoera horretan, lanpostuak ez sortzeaz gain, aurre-

tik ziren askoren suntsitzea ere gertatzen da.

Ekonomiaren hazkunde negatiboa, enpresek euren produktu eta zerbitzuak saltzen ez dituztela esan nahi du, eta eskulan gehiegi dutela, beste garai batzutan saldu zutenari zegokionaren albon. Lehen uneko erreakzioa enpresa birbaloratzea izaten da, aktibitate txikiagora hobekiago egokitze, plantilla eta beste mota bateko gastuak murriztea. Munduko edo Europako ekonomien gidari den herrialde baten atzeraldiak, AEBena edo Alemaniarena adibidez, ondorio latzak izango lituzke gainontzeko herrialdeengan, Euskal Herrian esaterako, edo merkantziak erosten dizkien beste edozein herrialderengan.

Daniel Udalaiz

Euskarak gora egin du EAEn

EUSKAL ESTATISTIKA ERAKUNDEAK (Eustat), 2001eko biztanleriaren eta etxebizitzaren errolda egin du eta euskararen gaineko datu interesgarriak plazaratu ditu. Hala, euskararen ezagutzak eta erabilerak gora egin du nabarmen EAEn. 2001ean, Biztanleen %55,4ak euskaraz zekien, eta horietatik %70ak etxean erabiltzen zuten. Nabarmena da Gasteizen euskarak izan duen igoera, 1996eko datuekin alderatuz, biztanleen %11 gehiagok baitaki euskaraz. Bilbon ordea, 3.000 euskal hiztun gutxiago ziren 2001ean. Bost urtetik beherrako haurren artean ere, lautik batek zuen euskara ama hizkuntza, aurreko azterketan bostetik bat ziren bitartean.

Euskal Herrian diren 57 telebista lokaletatik 6 baino ez dira euskara hutsekoak. Irudian, Zarauzko telebista.

Tokiko telebistetan euskara gutxi

EHUREN UDAKO IKASTAROETAN, Edorta Arana, Beatriz Narbaiza eta Patxi Azpillaga Gizarte eta Komunikazio Zientzien fakultateko irakasleek "Telebista lokalaren erronkak" ikastaroa eskaini zuten. Bertan, tokian tokiko telebistek Euskal Herrian bizi duten egoera aztertu zuten. Edorta Aranak urteak daramatza esparru hau ikertzen eta dioenez, neurri eta formarik gabe garatu da. Kate berri asko sortu dira azken urteetan, baina euskaraz aritzen direnak oso gutxi dira. Guztira 57 telebista kate lokal dira Euskal Herrian eta horietatik 6 baino ez dira euskara hutsekoak.

Teknologia euskalduna Iparraldean

HEZKUNTEK elkarteak Ipar Euskal Herriko ikasleak euskarazko irakaskuntza teknikora hurbiltzea du helburu. Horretarako, irailetik aurrera, ikastetxez ikastetxe, Hego Euskal Herrian irakaskuntza teknikoak euskaraz jarraitzeko diren aukerak azalduko dituzte. Hegoaldean diren egiturak erabili nahi dituzte, ondoren gazteak Iparraldean enpresa berriak sortzeko behar bezala trebatu daitezten. Hezkuntekeko lehendakari den Beñat Castorenek Ipar Euskal Herrian industria bultzatzeko heziketa teknikoak bultzatu beharra dagoela azpimarratu du. Udalbiltzaren Zuzendaritza Nagusiak 12.000 euroko diru laguntza eskaini die, ekimena interesgarri iruditzen baitzaie.

Diasporan ez da euskaraz egiten ia

BEHATOKI ENPRESAK inkesta bat egin du diasporako 12.870 lagunen artean eta, besteak beste, euskaraz gero eta pertsona gutxiagok dakitela ikusi dute. Hala ere, alde handiak omen daude inmigratu duten garaiaren arabera, eta lehenengo belaunaldikoen artean %66ak baldin badaki euskaraz, laugarren belaunaldikoen artean %0,8ak baino ez du euskara erabiltzen. Bere aldetik, North American Basque Organization euskal etxean elkarteak ere ikerketa bat abiatu du eta ikerketa horren orain arteko ondorioak (ez dute amaitu) ere antzekoak dira: euskal estatubatuar gehienak euskaldun sentitzen dira, baina %7ak bakarrik daki euskaraz.

BAHEA Enrique Lopez EHUtik kaleratutako irakasleak desobedientzia aldarrikatuz oinez 4.000 kilometro egiteko asmoa du Euskal Herrian zehar. Lopezek jadanik egin ditu 1.600 kilometrotik gora. Bizkaia, Araba eta Gipuzkoako herrialdeetan ibili da eta Iparraldea eta Nafarroa ditu hurrengo erronkak. Bere helburua Iruñean bukatzea da. Ibilaldian zehar desobedientziaren aldeko deia egiten ari da pasatzen den herri desberdinetan hitzaldiak antolatuz eta elkarrizketak eskainiz. Urte luzez EHUtik beste kaleratuekin batera aritu bada, azken garai luzean Enrique Lopez eta beste irakasleen banaketa agerikoa da, besteak beste, batzuek zein bestea (ikasle talde baten laguntzarekin) toki fisiko desberdinetan izaten direlako euren aldarrikapenari eusten.

Etxerat elkarteak diru bilketa kanpainari ekingo dio euskal presoek senideek dituzten beharretan lagundu asmoz. Elkartearen kalkuluen arabera, presoek dituzten bisita guztiak beteko balira, (gaurkoz denboraz eta diruz posible ez dena), familia bakoitzak, batez beste, 1.350 euroko gastua izango luke hileko, bisita egiteko galdu behar diren lan egun eta orduak kontuan hartu gabe.

Lynch soldaduaren iruzurra.

Gerra guztien ondoren jakiten dira haietako zenbait pasadizoren gezurraz, eta Irakekoaz ere ugari ateratzen ari dira. Lynch emakumezko soldaduarena ezaguna egin zen oso. Irakiarrek harrapatu zuten zauriturik eta ondoren soldadu estatubatuarren komando batek askatu zuen gatibu zuten ospitaletik. Bada ez, ez zuten borrokan harrapatu eta, beraz, ez zuen tiro zauririk. Agintari baten erru bategatik bide okerreтик bidali zuten eta gidatzen zuen ibilgailuarekin istripua izan ondoren, zauri arinekin eraman zuten irakiar zibilek ospitalera; ez zegoen preso, eta bertatik eraman zuten soldadu estatubatuarrek, tiro bakarra ere jaurti gabe eta inongo erresistentziarik izan gabe.

Jose Ignazio Ansorena

Ezkontzak

Gure etxe azpian txoko berezi bat dago. Itsasoaren ondoan, errebueta txiki batek amorosoei dei ekidinezina egiten die nonbait. Hantxe jartzen baitira sarri bikoteak laztanak eta xerkak gozatzerako.

Azken boladan, gay giroko topaleku bat etxetik hurbil zabaldu dutenetik gizonezkoen bikote laztantsuak ere ikusten dira batzuetan. Eta niri, etxeko begiralekuan irakurtzen ari naizela, begiak joan egiten zaizkit, inbidia sentitu ere askotan, ederra iruditzen zaidalako sortzen den eszena. Baina batez ere maitasuna horrela agertu ahal izatea, ibilbidean bertan baitago txokoa, jendearen esamesei erreparatu gabe, zoragarria iruditzen zaidalako.

Bikote harremanen aldetik gaurko gazteen alderdi asko oso gustukoak ditut: sexuaren praktika libreagoa, burutsuagoa eta lotsarik gabekoa, ezkontza eta sexua ez lotzea, gizonetako eta emakumezkoen arteko paperen banaketa askozaz malguagoa izatea, homosexualitatearen aurrean kriterio zabala...

Bada, aldiz, bide gaiztotuan barrena naraman kontua: ezkontzen antolamendua.

Ezkontzearen aurka berez daudenak badira. Ni, ordea, beti ezkontzearen alde. Elkarrekin uztartzea, publikoki aitortzea, konpromisoa hartzea, inoiz konpromisoa hautsiz gero ondorioei aurre egitea... pertsonentzako eta gizartearentzako onuragarria iruditzen zait. Horregatik mundu guztiak ezkondu beharko lukeela uste dut. Garai bateko soldaduska bezala. Epe txiki baterako besterik ez bada ere, bere txakurrarekin besterik ez badu aurkitzen. Nahikoa ikas genezake denok.

Gainera nik ezkontzen oroitzen onatzen nuen txikitandik. Mutil koskorretan, Donostiako Santa Maria elizan monagilo izan nintzen eta ezkontza askotan lagundu nuen. Batzuk eragin bizia utzi zidaten, enpresa gizon aberats batzuen seme-alabak ezkontutakoan esaterako, eskupeko harrigarriak uzten zizkigutelako. Hala ere, inoiz ahaztuko ez zaidan ezkontza beste bat izan zen. Lau pertsona besterik ez zen etorri: ezkongaiak eta bi lekuko. Sakristian sartu oso era pobreak jantzita, egunkari paperetan bilduta zekartzaten zapatak jantzi zituzten zaharren orde, eta beste inor ez zegoela (apaiza eta biok kenduta), ezkondu egin ziren. Eskerrak eta gozoki batzuk emanda alde egin zuten. Gozokiak

ALBERTO BLOSEGI

handiki haien txanpon guztiak baino gehiago estimatu nituen, benetako a zen zerbait zutelako. Bi ezkontza tankera horien artean, tamaina eta era guztietakoak ezagutu nituen noski.

Gure kuadrilakoak ezkondu ginenean, ez aurrekoak bezain pobre, baina nahikoa ezkontza apalak antolatu genituen. Geuk prestatu genituen zeremoniak, musikariak eta dantzariak denak lagunak ziren eta borondatez etortzen ziren, gonbidatu askorik ez, eta, agapeak, poltsikoak agintzen baitzuen, neurrikoak izan zirela gogoratzen dut. Baina joandako garaietako oroitzen on guztiak, urteetan ezkontzetan agertu gabe, orain dela bost urte joan behar izan nuen batek kendu zizkidan. Gurasoek dirutza galanta xahutu zuten bere alabaren ezkontzan. Eta ni ederki nazkatu ninduten. Orduan jakin nuen, gaur egungo ezkontza gehienak horrela antolatzen direla. Batzuetan, bankuan kredituak eskatuta. Harrez geroztik ez naiz ezkontzetara joaten. Gaur egungo gazteen ezkontzetan gorroto ditudan kontu asko biltzen direlako: zarata, plomoak, inozokeria... eta batez ere gehiegikeria arlo guztietan.

Aurten arazoa dut. Iloba bat ezkontzeko da, *ezkontza festa horribilis*-aren zantzuak entzuten hasi dira eta ezin dut huts egin. Joango ez banintz, etxeko guztiek akabatuko ninduketelako. Zer egin? Gerra ezin irabazirik, neure bataila partikularra hasi dut: ez dut korbatarik jantziko. Palabrita del Niño Jesús. "Euskara salbo ikusi arte, ez dut moztuko bizarra". Horren antzekoa, baina korbatarekin. Hobe esanda, korbatarik gabe.

Gure izeba bat abertzale sutsua zen. Familian politika zaletasunik apenas izan denez, gurean sutsuena ziur aski. Emakume pertxenta gainera, altua, jatorra, kantari paregabea... Eta gizon atsegin, garai, eder, kantari on batekin ezkondu zen. Hala ere, mundu guztia harrituta geratu zen, falangista zelako, *Camisa vieja* deitzen ziren horietakoa. Berrogeita hamapiku urte egin zituzten ezkondu, zoriotsu, bihotzez maite izan dituzten lau seme-alaben guraso, eta hil arte, mantendu dituzte bakoitzak bere ideiak.

Urrezko ezteiak ospatu zituztenean, txistua eta danbolina jo nuen, gure aitak Agurra dantzatu zien... Eta, hala ere, ez nuen korbatarik jantzi. Merezi, ordea, merezi zuten. ■

«
"Ez naiz
ezkontzetara
joaten, gaur
egungo gazteen
ezkontzetan
gorroto ditudan
kontu asko biltzen
direlako: zarata,
plomoak,
inozokeria...
eta batez ere
gehiiegikeria arlo
guztietan"
»

ARGIAren MAHAI JOLASA

Zer egin lagunekin **dibertitzeko**? Badakit!

Zer egin mundua **deskubritzeko**? Badakit!

Zer egin etxekoei **ziria sartzeko**? Badakit!

Zer egin **ez aspertzeko**? Badakit!

Galdera guztien erantzuna... Badakit!

MAHAI **badakit** JOLASA

1.800 galdera

2-36
jokalari

Adin guztietarako egokia
Bi zailtasun maila

SALMENTA PREZIOA

30€

Opari honekin asmatuko duzu
BADAKIT!

ESKAERAK: 943 37 15 45 (Argia)
denda@argia.com
Ohiko salmenta lekuetan

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea

☎ 37 03 04

20160 Lasarte-O